www.salampnu.com

سایت مرجع دانشجوی پیام نور

- ✓ نمونه سوالات پیام نور : بیش از ۱۱۰ هزار نمونه سوال همراه با پاسخنامه تستی و تشریحی
- ✓ کتاب ، جزوه و خلاصه دروس
- ✓ برنامه امتحانات
- ✓ منابع و لیست دروس هر ترم
- ✓ دانلود کاملا رایگان بیش از ۱۴۰ هزار فایل مختص دانشجویان پیام نور

www.salampnu.com

بسم الله الرحمن الرحیم

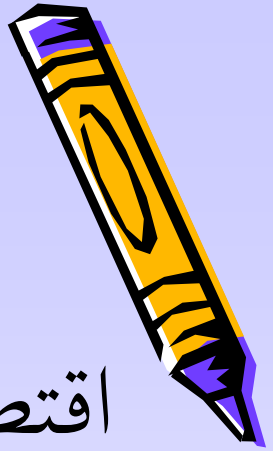

عنوان درس :

مبانی جامعه شناسی رشته های اقتصاد،حسابداری،روان شناسی وعلوم تربیتی (3واحد)

منبع : درآمدی به جامعه شناسی

بروس کوئن

ترجمه محسنَ ثلاثی

چاپ بیست وهفتم : 1385

تهیه کننده : مژده کیانی

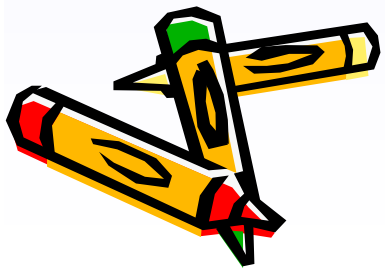

اهداف درس

- هدف جامعه شناسی مطالعه وشناخت علمی زندگی اجتماعی انسانها است.
- دراین برنامه دانشجو با مفاهیم زیر آشنا می شود :

1. تعریف وانواع جامعه شناسی
2. روش پژوهش در جامعه شناسی
3. اصطلاحات جامعه شناسی

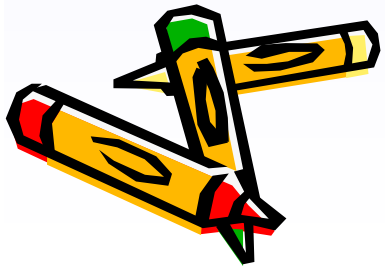

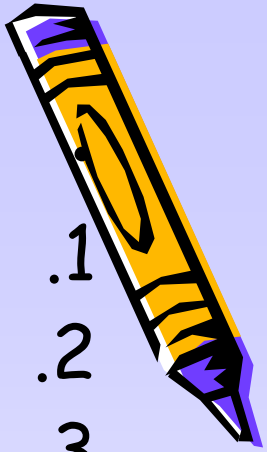

انتظار می رود:

1. جامعه شناسی را تعریف کند.
2. روشهای پژوهش در جامعه شناسی را نام ببرد.
3. تفاوت روشهای پژوهش را شرح دهد.
4. اصطلاحات جامعه شناسی را تعریف کند.
5. سازمانهای رسمی را تعریف کند.
6. ویژگیهای دیوانسالاری را نام ببرد.
7. مفاهیم قدرت ،جنبش ودگرگونی اجتماعی را توضیح دهد.
8. عوامل موثر در دگرگونی اجتماعی را نام ببرد.

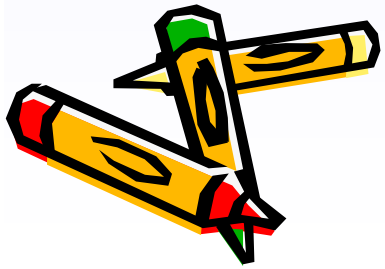

کاربرد درس

- دانشجویان رشته های حقوق ، مدیریت ، اقتصا د، تاریخ ، روان شناسی ، علوم تربیتی و .... و حتی شاخه های گوناگون رشته های علوم پایه وپزشکی که به فهم عمیق و علمی مسائل اجتماعی علاقمندند ، با این درس آشنا می شوند . این درس ابهاماتی را که شیوه طرح مسائل و ذهن نقاد دانشجو با آن روبرواست برطرف می کند . این درس برای رشته های اقتصا د ،روان شناسی و علوم تربیتی پایه محسوب می شود.

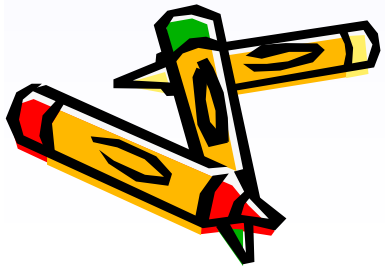

دانشجوی گرامی

در این نرم افزار آموزشی صرفا از مطالب پیچیده فصول کتاب درسی اسلاید تهیه شده است واز پرداختن به مفاهیم ساده خودداری شده است .

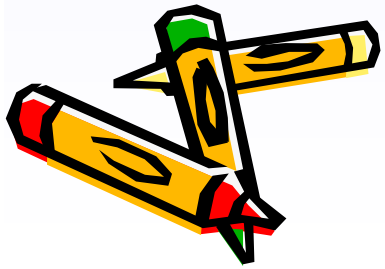

فهرست

- جامعه شناسی
- پژوهش جامعه شناختی
- فرهنگ
- منزلت ونقش
- اجتماعی شدن وشخصیت
- گروههای اجتماعی
- نهادهای اجتماعی

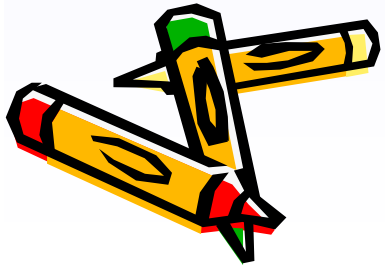

- خانواده
- نظارت اجتماعی
- رفتار انحراف آمیز
- طبقات اجتماعی
- تحرک اجتماعی
- جمعیت وبوم شناسی
- اجتماع روستایی واجتماع شهری
- رفتار جمعی

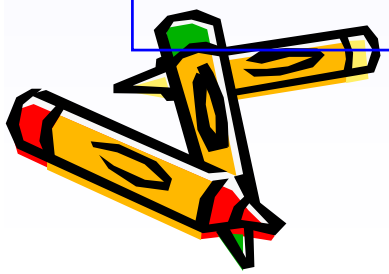

- روابط نژادی وقومی
- سازمانهای رسمی
- قدرت اجتماعی
- جنبش های اجتماعی
- دگرگونی اجتماعی وفرهنگی

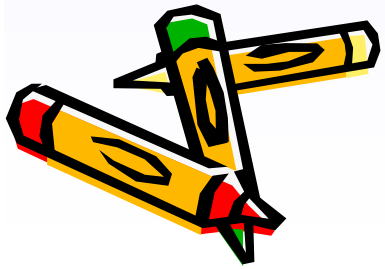

فصل 1

- مقدمه

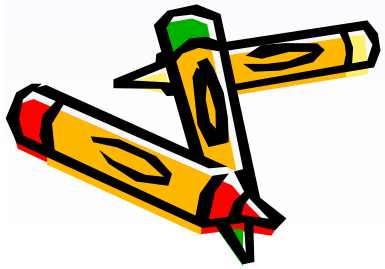

اهداف درس

- از دانشجویان انتظار می رود پس از پایان این برنامه :

1. تعریف علمی جامعه شناسی را بیان کند .
2. اهمیت وفایدهٔ جامعه شناسی را بیان کند .
3. اهداف عمدهٔ جامعه شناسی را توضیح دهد .
4. منابع جامعه شناسی را نام ببرد .
5. ارتباط جامعه شناسی وعلوم دیگر را شرح دهد .
6. نقش اسپنسر ، دورکیم و وبر در تحول جامعه شناسی بیان کنند .

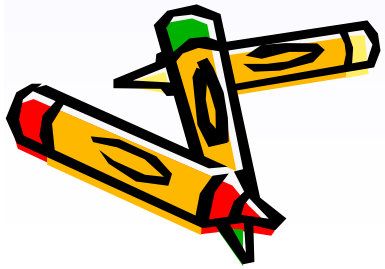

تعریف جامعه شناسی

- جامعه شناسی را می توان به عنوان بررسی علمی گروهی زندگی انسانها تعریف کرد .
- جامعه شناسی به عنوان یک رشته علمی ، فلسفه اجتماعی نیست ونیزنظامی از ارزشها نیست که به مردم بگوید چه رفتاری باید داشته باشند .

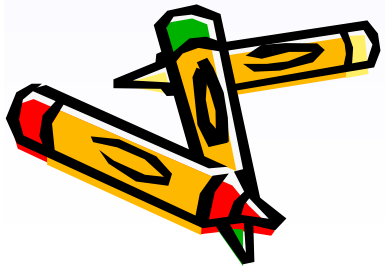

اهمیت و فایده جامعه شناسی

فایده جامعه شناسی از چند جهت قابل بررسی می‌باشد:

1. نگاه تازه به محیط اجتماعی؛
2. شناخت جایگاهمان در جامعه؛
3. آشنایی با گروه‌های اجتماعی؛
4. شناخت دیدگاه‌های متفاوت با خودمان؛
5. تخفیف تعصب‌ها و پیشداوری‌ها.

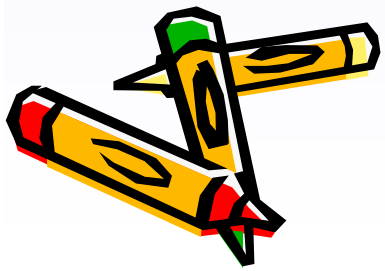

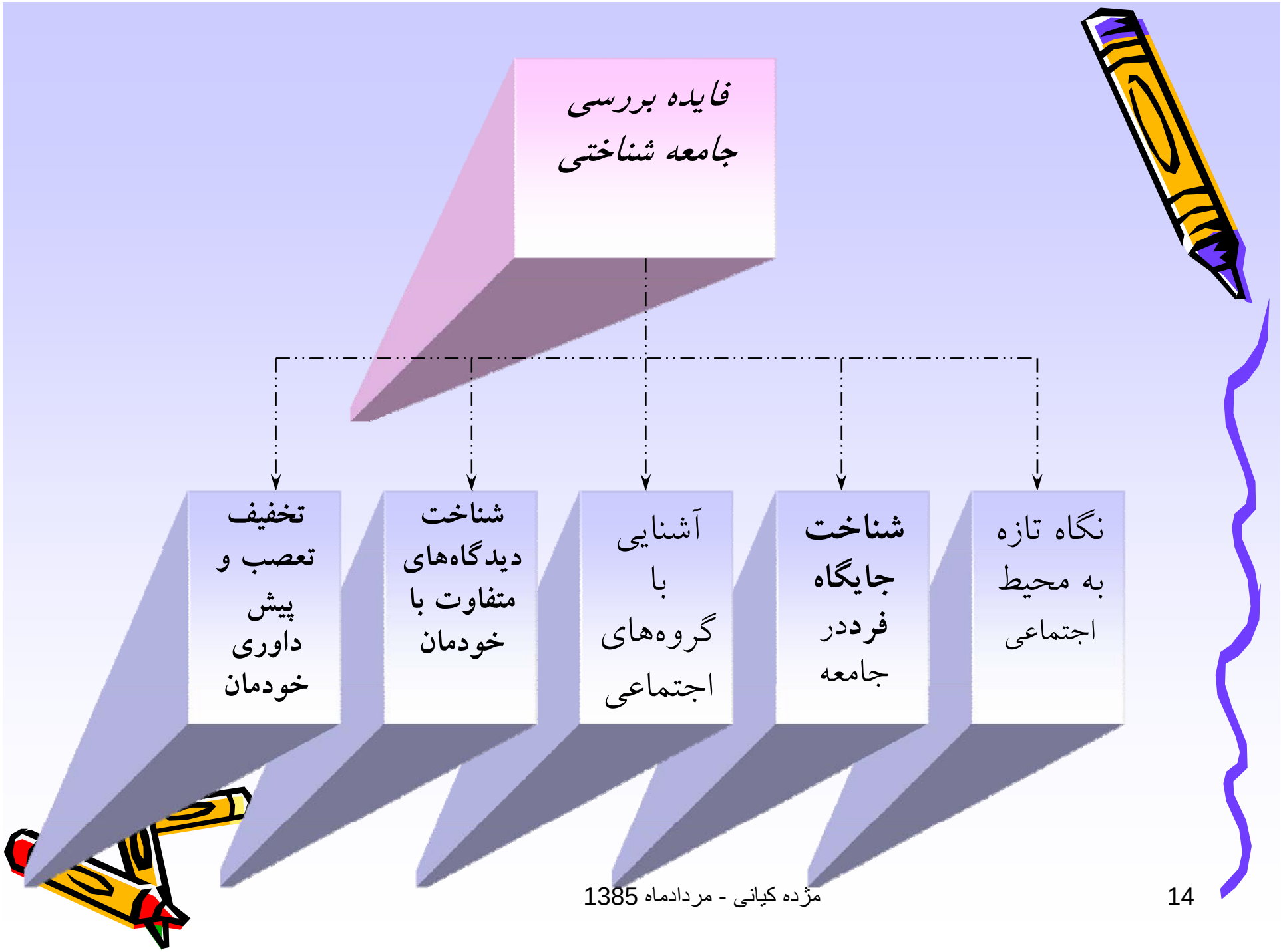
فایده بررسی جامعه شناختی
نگاه تازه به محیط اجتماعی
شناخت جایگاه فرددر جامعه
آشنایی با گروه‌های اجتماعی
شناخت دیدگاه‌های متفاوت با خودمان
تخفیف تعصب و پیش داوری خودمان

اهداف عمده‌ی جامعه شناسی

- یکی از هدف‌های عمده جامعه شناسی پیش‌بینی رفتار اجتماعی و نظارت بر آن است.

- **پیش‌بینی رفتار اجتماعی**
- **نظارت بر رفتار اجتماعی**

تغییر نگرش ← دقت بیشتر

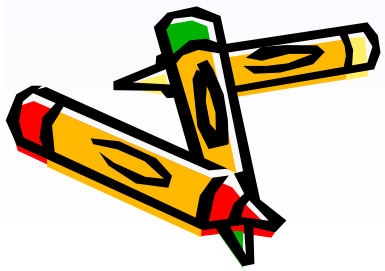

منابع جامعه شناسی

1- یکی از منابع جامعه شناسی، عقل سلیم است. به باور روزمره‌ای که از نسلی به نسل دیگر منتقل می‌شود، عقل سلیم گویند.

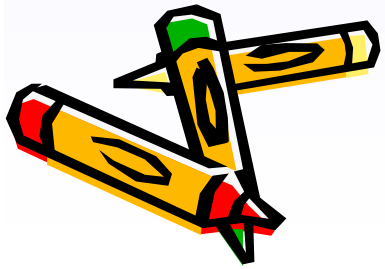

عقل سلیم

مثال این که گفته می‌شود، جوانان طبقه متوسط کمتر از جوانان طبقه پائین مستعد بزهکاری‌اند، از نظر جامعه شناسی نادرست است.

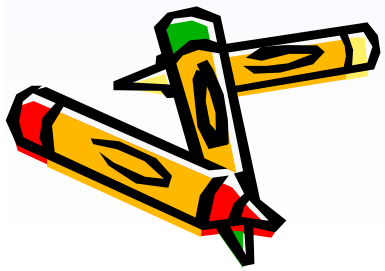

بنابراین عقل سلیم اگر در معرض آزمون و تحلیل علمی قرار گیرد، معتبر و پذیرفتنی است.

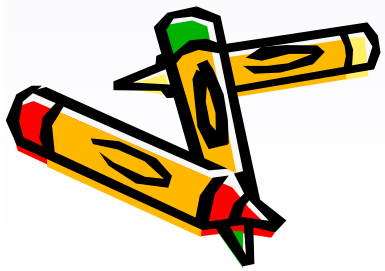

2- یکی دیگر از منابع، ادراک شهودی است. این ادراک مبتنی بر اطلاعات نیمه موثق و منابع مهم است.

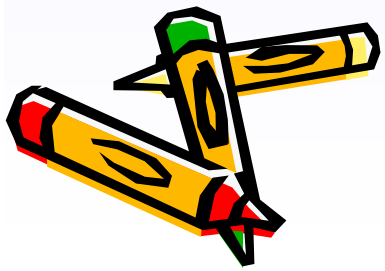

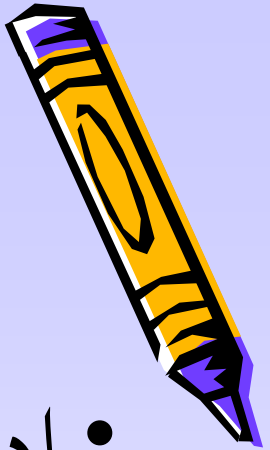

- ادراک شهودی یک دانش غریزی است. ادراک شهودی و عقل سلیم در جامعه شناسی جایی دارند، زیرا در تحول فرضیه‌ها غالباً نقش دارند.

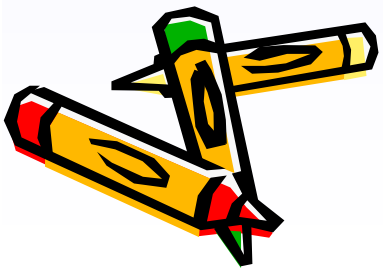

منابع جامعه شناسی

ادراک شهودی

عقل سلیم

جامعه شناسی به عنوان یک علم

جامعه شناسی نیز مانند علوم اجتماعی دیگر، از بیشتر رشته‌های علوم اجتماعی دقت کمتری دارد. این مسأله چند دلیل اساسی دارد:

1. روش علمی به تازگی در بررسی رفتار اجتماعی به کار گرفته شده است،

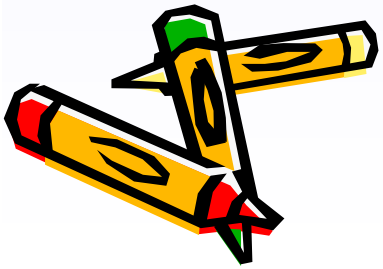

دلایل دقت پائین جامعه شناسی

2. در برخورد با موضوع‌های انسانی مسائل بسیاری مطرح می‌باشد که در بررسی فیزیک یا زمین شناسی وجود ندارد،

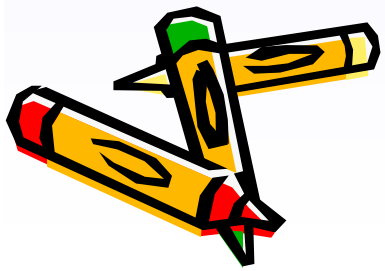

ادامه بحث

3. رفتار افراد دستخوش دگرگونی‌هایی است که همین دگرگونی‌ها می‌توانند در رابطه آن‌ها با دیگران و نیز با دانشمندانی که می‌خواهند آن‌ها را مورد بررسی قرار دهند، تأثیر شایانی بگذارند.

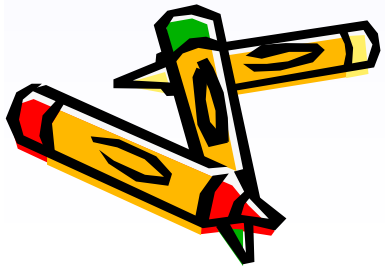

دلایل دقت پائین جامعه شناسی

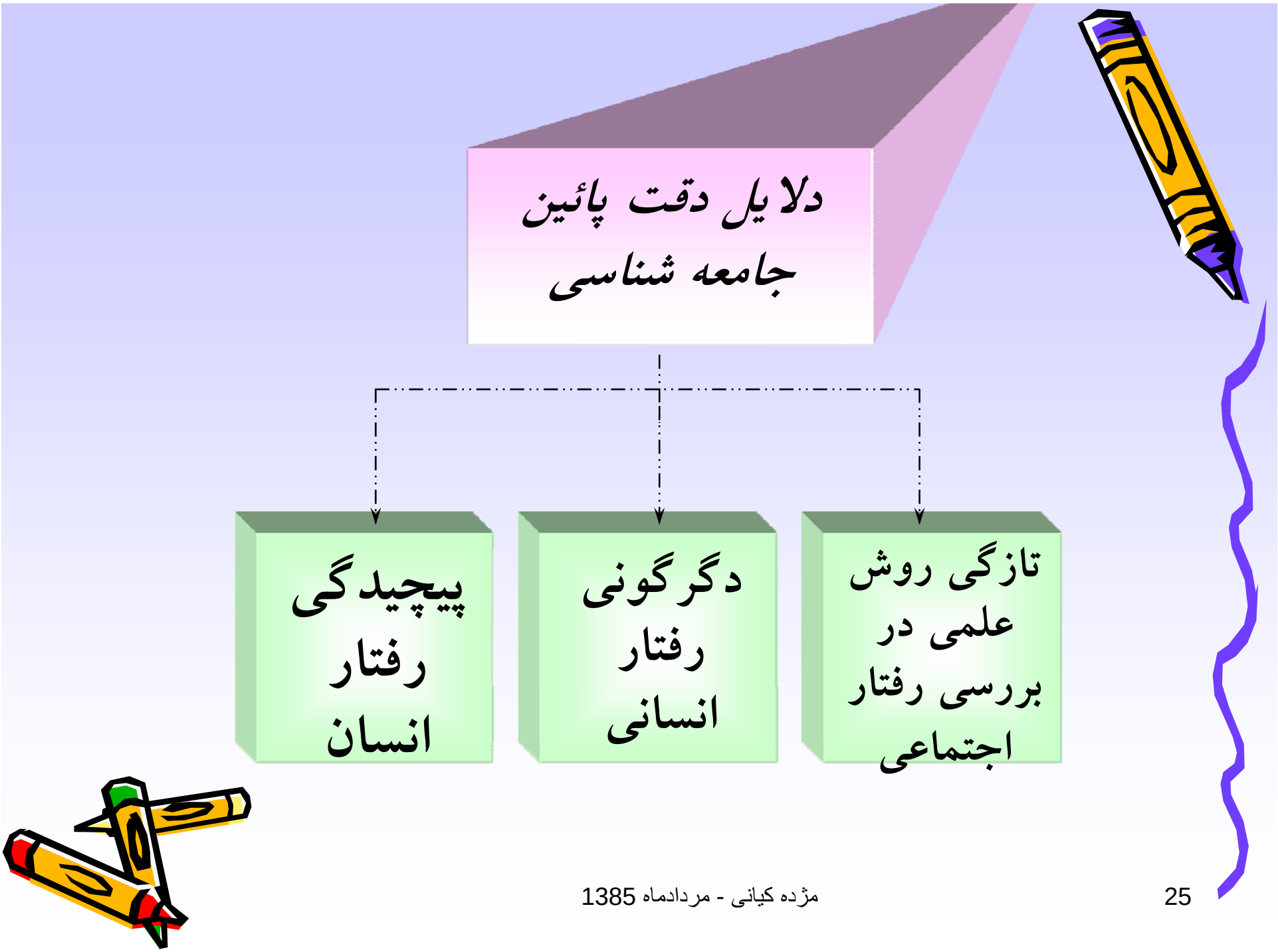

ویژگی‌های روش علمی در جامعه شناسی

روش بررسی علمی باید شرایطی داشته باشد:

1- ***شواهد تحقیق پذیر:*** تحقیق علمی به مشاهدات عینی و واقعی نیاز دارد که بتوان صحت و سقم آن‌ها را آزمود.

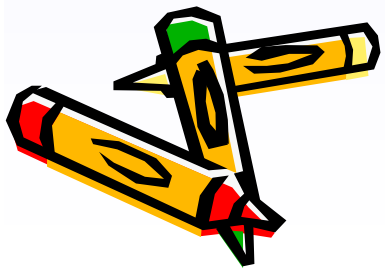

- از آن‌جا که شواهد تحقیق پذیر برای هرگونه تحقیق علمی ضرورت دارند، بررسی مسائل گوناگون مابعدالطبیعی، مانند حـــــدوث در تحقیق علمی جامعه شناسی جایی ندارد.

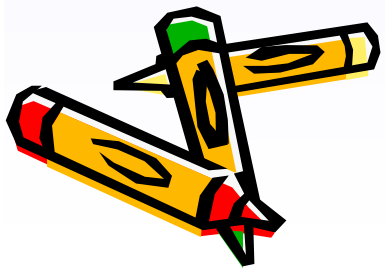

ادامهٔ بحث

*2- **طرد حقایق مطلق:*** حقیقت علمی همیشه باید پذیرای تجدید نظر باشد. دانشمند باید آماده آزمودن شواهد تازه باشد.

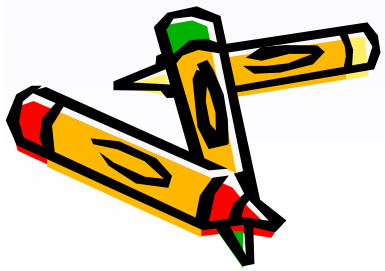

ادامهٔ بحث

3 ***بیطرفی اخلاقی:*** علم به پرسش‌های راجع به واقعیات پاسخ می‌گوید، ولی نمی‌تواند اثبات کند که یک ارزش از ارزشی دیگر بهتر است

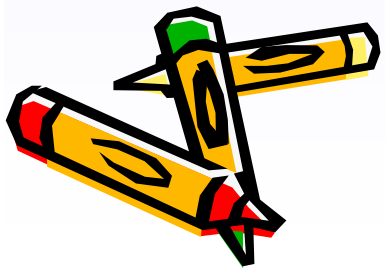

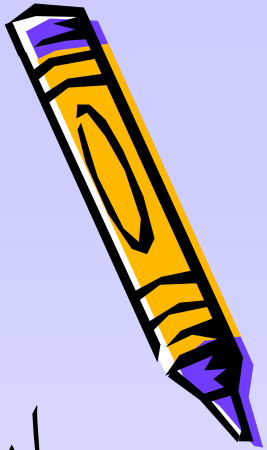

این ارزش‌های اجتماعی‌اند که در نهایت تعیین می‌کنند که دانش را چگونه باید به کار بست. دانشمند نباید اجازه دهد که ارزش‌های شخصی‌اش بر طرح و انجام تحقیق حرفه‌اش تأثیر گذارند.

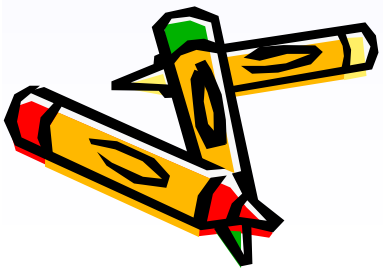

ادامهٔ بحث

4- ***عینیت:*** ثبت همه مشاهدات بدون موضع‌گیری را عینیت گویند. یعنی بدون این‌که ارزش‌ها و نظرات شخصی دخالت داده شود، واقعیت بررسی شود.

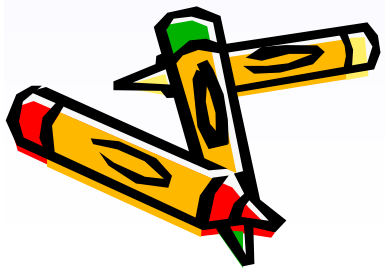

ادامهٔ بحث

5- ***روش‌های بررسی دقیق و استاندارد شده:*** جامعه شناسی باید توصیف‌های درست و دقیق از داده‌های تحت بررسیش به دست دهد، باید طرح منتظمی برای گردآوری داده‌ها در دست داشته باشد و روش‌های گردآوری داده‌ها و یافته‌هایش را به دقت مشخص کند.

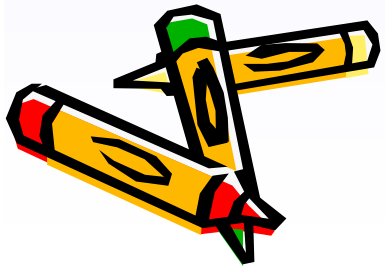

ادامهٔ بحث

6- **مهارت حرفه‌ای**: مشاهدات علمی باید به‌وسیله مشاهده‌گران تعلیم دیده انجام گیرند، زیرا مشاهده‌گر تعلیم ندیده ممکن است مشاهداتش را درست بیان نکند.

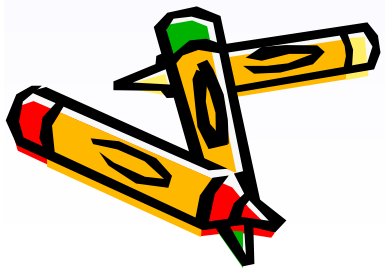

ادامهٔ بحث

7- **شرایط کنترل شده**: فرض کنید یک جامعه شناس بخواهد تأثیر کاربرد دو پلیس گشت را به جای یک پلیس گشت مورد بررسی قرار دهد. در یک چنین بررسی همه شرایط از جمله حوزه گشت، آموزش، آمادگی جسمانی، سابقه کار و ... پلیس گشت، باید بدون تغییر باقی بماند.

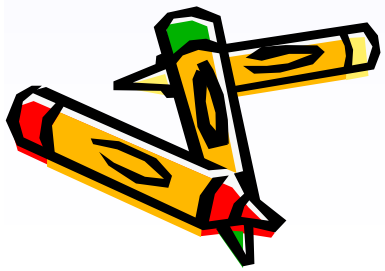

ادامهٔ بحث

- تنها تغییری که باید پیش بیاید، استفاده از یک پلیس اضافی است. در صورتی که همه شرایط دیگر ثابت باشند، اگر نتایج گشت با کاربرد پلیس اضافی تغییر کند، پس وجود پلیس اضافی را باید عامل این دگرگونی دانست.

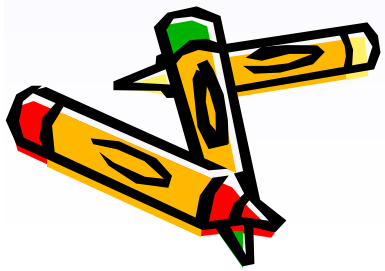

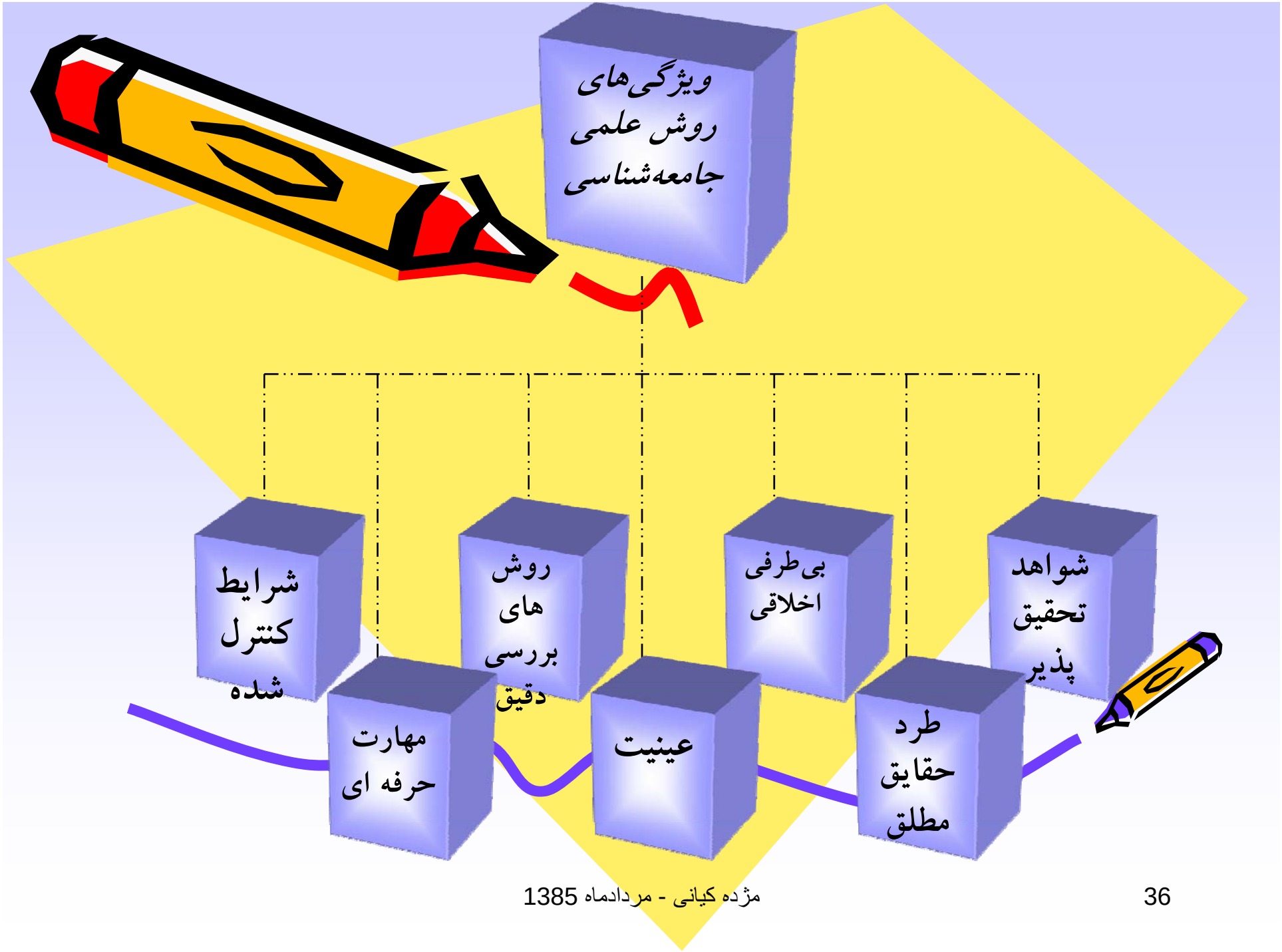
ویژگی‌های
روش علمی
جامعه‌شناسی
شرایط
کنترل
شده
روش
های
بررسی
دقیق
بی‌طرفی
اخلاقی
شواهد
تحقیق
پذیر
مهارت
حرفه ای
عینیت
طرد
حقایق
مطلق

تحول تاریخی جامعه شناسی

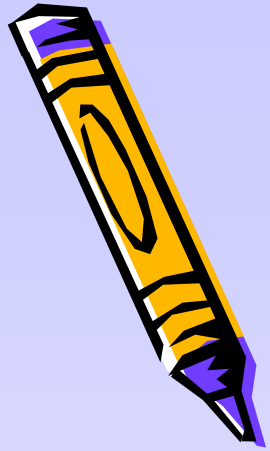

- جوان‌ترین علم رشته علوم اجتماعی، جامعه شناسی است. واژه جامعه شناسی را در سال 1838 اگوست کنت فرانسوی در کتاب فلسفه اثباتی‌اش، بدعت گذاشت. کنت را عموماً بنیانگذار جامعه شناسی می‌دانند.

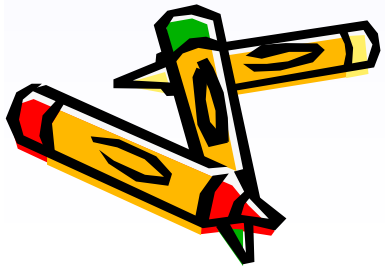

- کنت معتقد بود که علم جامعه شناسی باید بر پایه مشاهده منتظم و طبقه بندی استوار است.

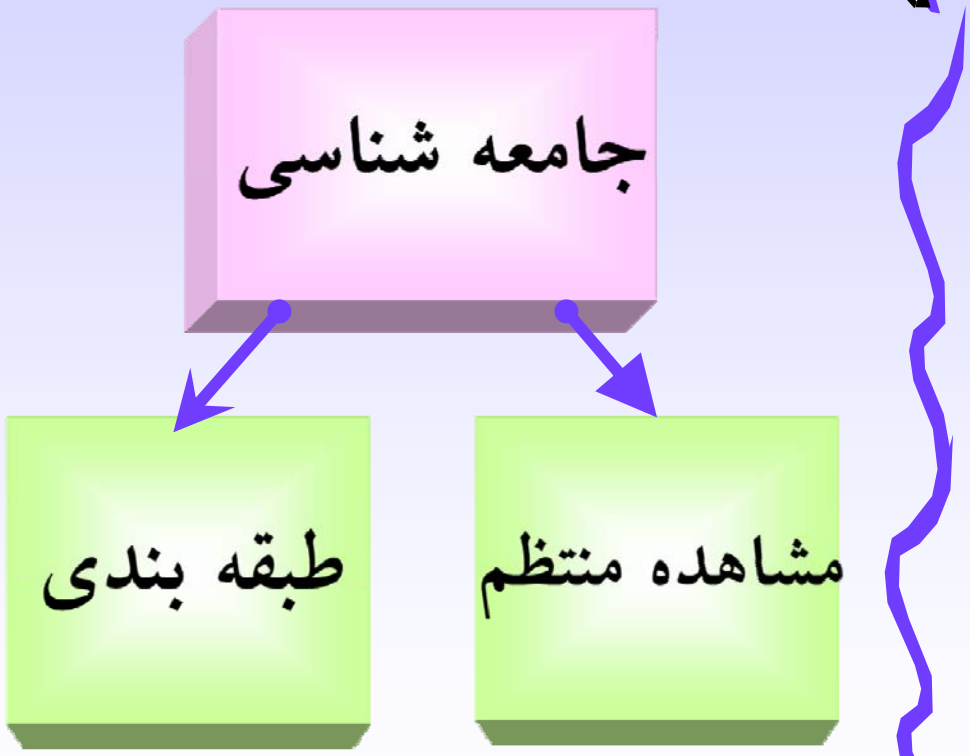

- هربرت اسپنسر در سال 1876 نظریه تکامل اجتماعی را تحول بخشید که پس از پذیرش و رد اولیه، اکنون به صورت تعدیل شده دوباره پذیرفته شده است.

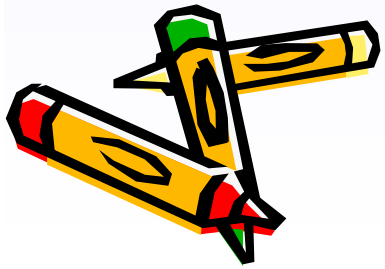

- اسپنسر نظریه تکاملی داروین را در مورد جوامع بشری به کار بسته بود. او معتقد بود که جوامع انسانی از طریق یک تکامل تدریجی، از ابتدایی به صنعتی تکامل می‌یابند.

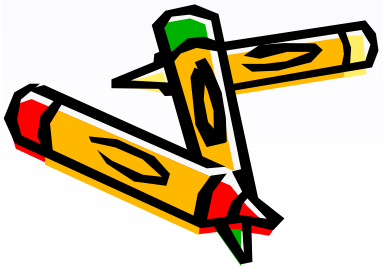

- اسپنسر در نوشته‌هایش یادآور شده بودکه این جریان یک فراگرد تکامل طبیعی است که انسان‌ها نباید در آن دخالت کنند.

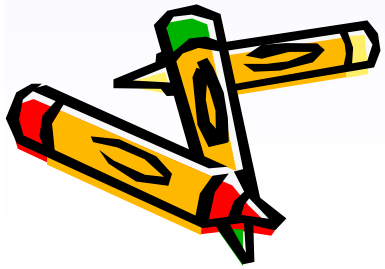

فصل 2

- پژوهش جامعه شناختی و روشهای تخصصی آن

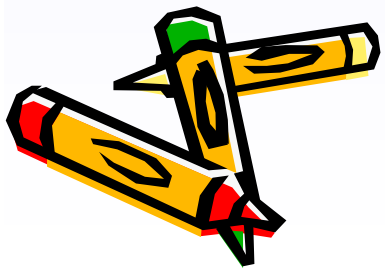

اهداف درس

- از دانشجویان انتظار می رود پس از پایان این برنامه :

1. دلایل پائین بودن دقت جامعه شناسی را نسبت به علوم طبیعی توضیح دهید .
2. شرایط روش علمی جامعه شناسی را بیان نمایند .
3. مراحل روش علمی تحقیق درجامعه شناسی را توضیح دهند.

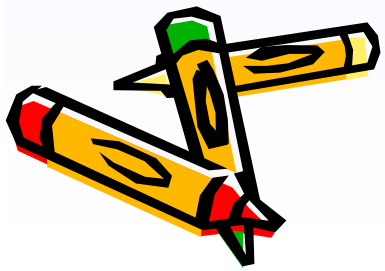

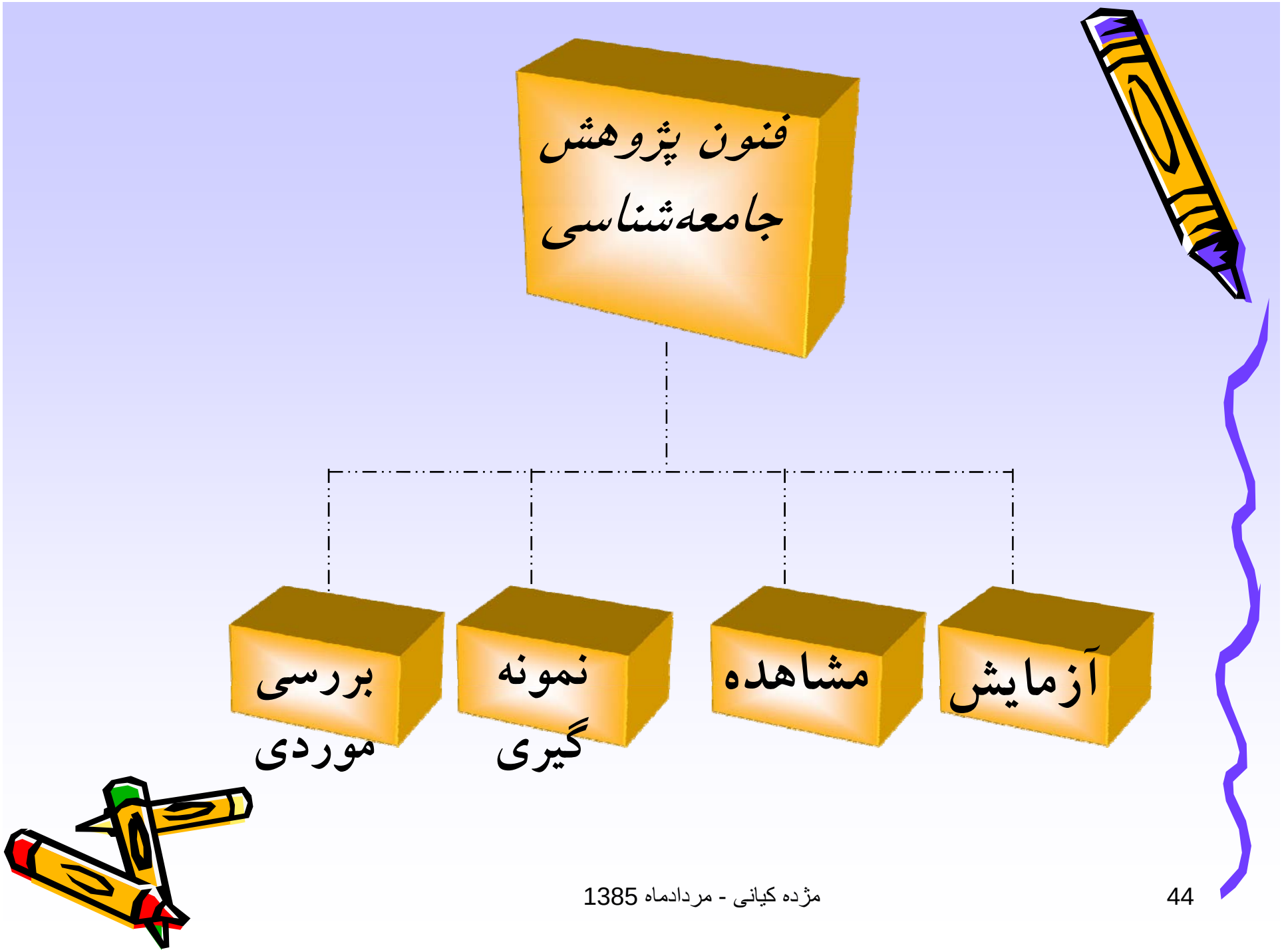
فنون پژوهش
جامعه‌شناسی
آزمایش
مشاهده
نمونه گیری
بررسی موردی

فنون پژوهش جامعه شناختی

- چهار فن که در بیشتر پژوهش‌های جامعه شناختی عموماً به کار برده می‌شوند، عبارتند از: آزمایش، مشاهده، نمونه‌گیری و بررسی موردی.

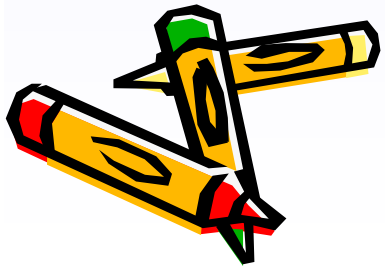

- به نظر شما اگر محققی بخواهد تأثیر تسهیلات سمعی-بصری را روی دانشجویان دوره لیسانس آزمایش کند، از چه فنی استفاده می‌کند؟

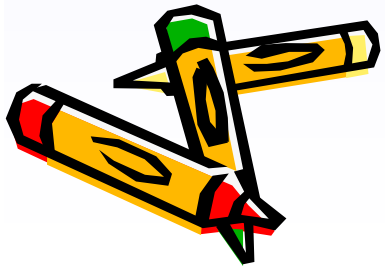

آزمایش

- در آزمایش که هم در آزمایشگاه و هم در میدان تحقیق انجام می‌گیرد، همه متغیرها به جز متغیر مستقل، ثابت باقی می‌ماند. محقق متغیر مستقل را تغییر می‌دهد تا ببیند که چه دگرگونی‌هایی در موضوع تحقیق، بوجود می‌آید.

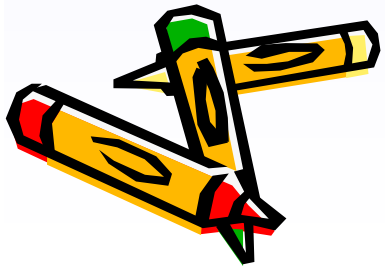

- تفاوت بررسی مشاهده‌ای با آزمایش این است که در این روش، محققق متغیر مستقل خود را در کارش دخالت نمی‌دهد، بلکه موضوع کارش را در یک موقعیت طبیعی به دقت مورد مشاهده قرار می‌دهد.

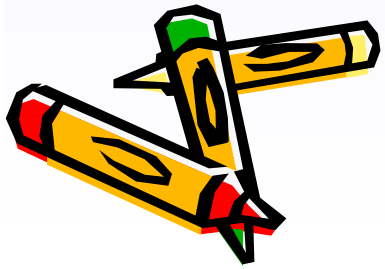

- جامعه شناس به دو شیوه می‌تواند گروه کنترل و آزمایش را انتخاب کند:

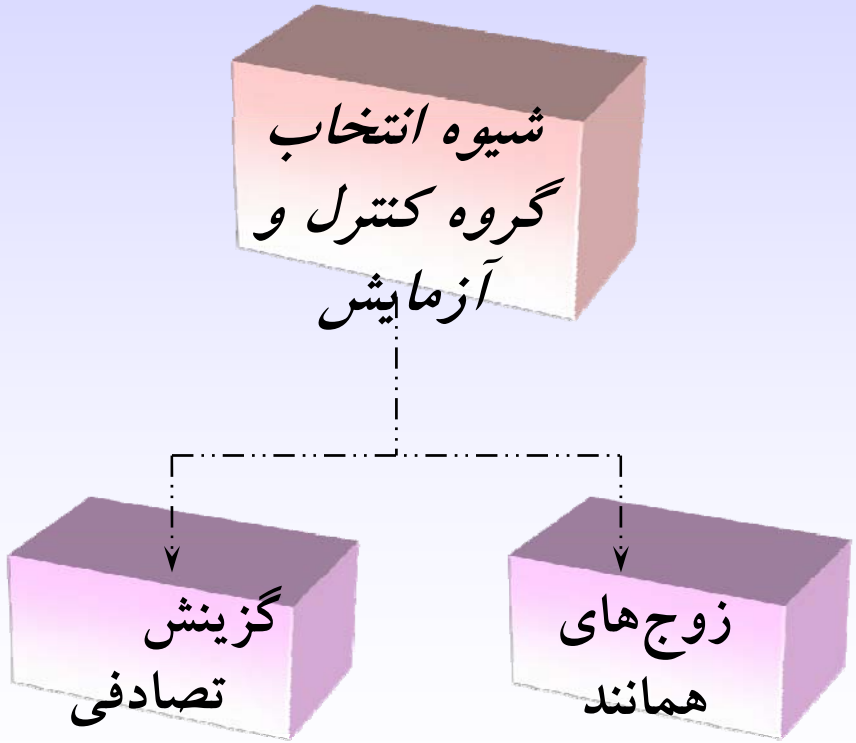

ادامهٔ بحث

1. ***روش گزینش زوج‌های همانند:*** در این شیوه، آزمایش کننده گروه‌ها را به گونه‌ای نظم می‌دهد که در برابر هر شخص از گروه کنترل، یک فرد همانند او در هر کدام از گروه‌های آزمایش قرار گیرد .

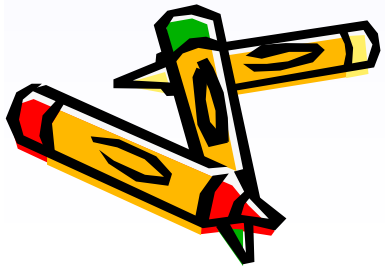

ادامهٔ بحث

- منظور از افراد همانند افرادی است که برحسب برخی متغیرهای عمده، درست شبیه هم باشند.

2. ***فن گزینش تصادفی:*** در این شیوه، افراد بر حسب تصـــادف آماری، در هر یک از دو گروه کنترل یا آزمایش پخش می‌شوند.

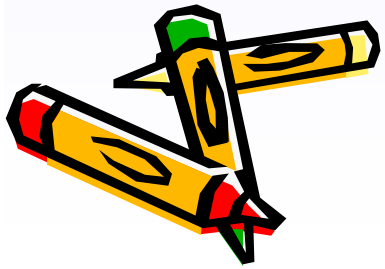

بررسی مشاهده‌ای

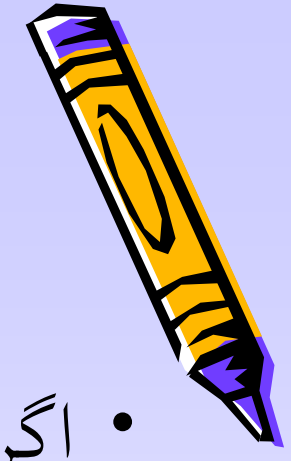

- اگر قرار باشد محـــققی رفتار شرکـــــت کنندگان در انتخابات شوراها را بررسی کند، مثلاً بررسی کند چه گروه‌های سنی بیشتر مشارکت داشته‌اند، یا وضعیت حجـــاب و پوشش رأی‌دهندگان چـــگونه است، از روش مشاهده استفاده می‌کند.

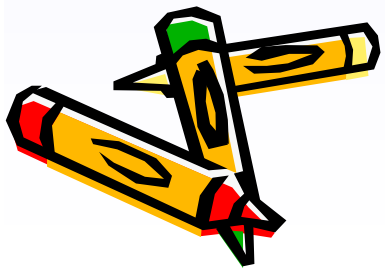

ادامهٔ بحث

- خیلی وقت‌ها پیش آمده که از پنجره بیرون را نگاه می‌کنید، بعضی وقت‌ها از پنجره اتوبوس در حین حرکت از خیابان‌ها و مکان‌های مختلف در حالی‌که غرق در افکارتان هستید، به بیرون خیره شده‌اید.

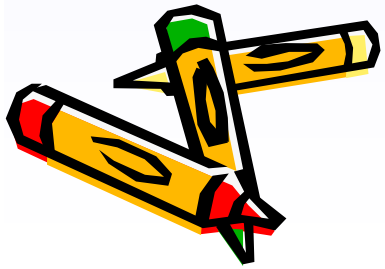

ادامهٔ بحث

- اما آیـــا می‌توان به این نوع نـــگاه کردن ، مشاهده گفت؟ مطمئناً پاســـخ شما منفی است. مشـــــاهده علمی، دارای ساختار مشـــخص و از پیش تعیین شده است.

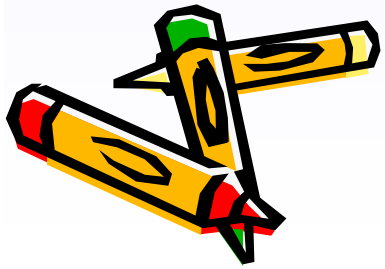

نمونه گیری

- از نمونه گیری برای گردآوری داده‌ها، معمولاً از طریق پرسشنامه یا مصاحبه، استفاده می‌شود، به گونه‌ای که از میان انبوه داده‌های راجع به یک موضوع نمونه‌های طبقه بندی شده‌ای برگزیده می‌شوند.

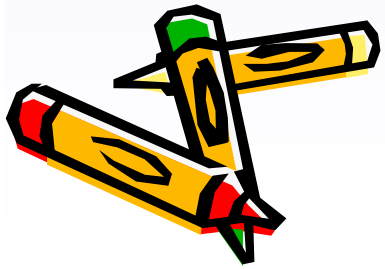

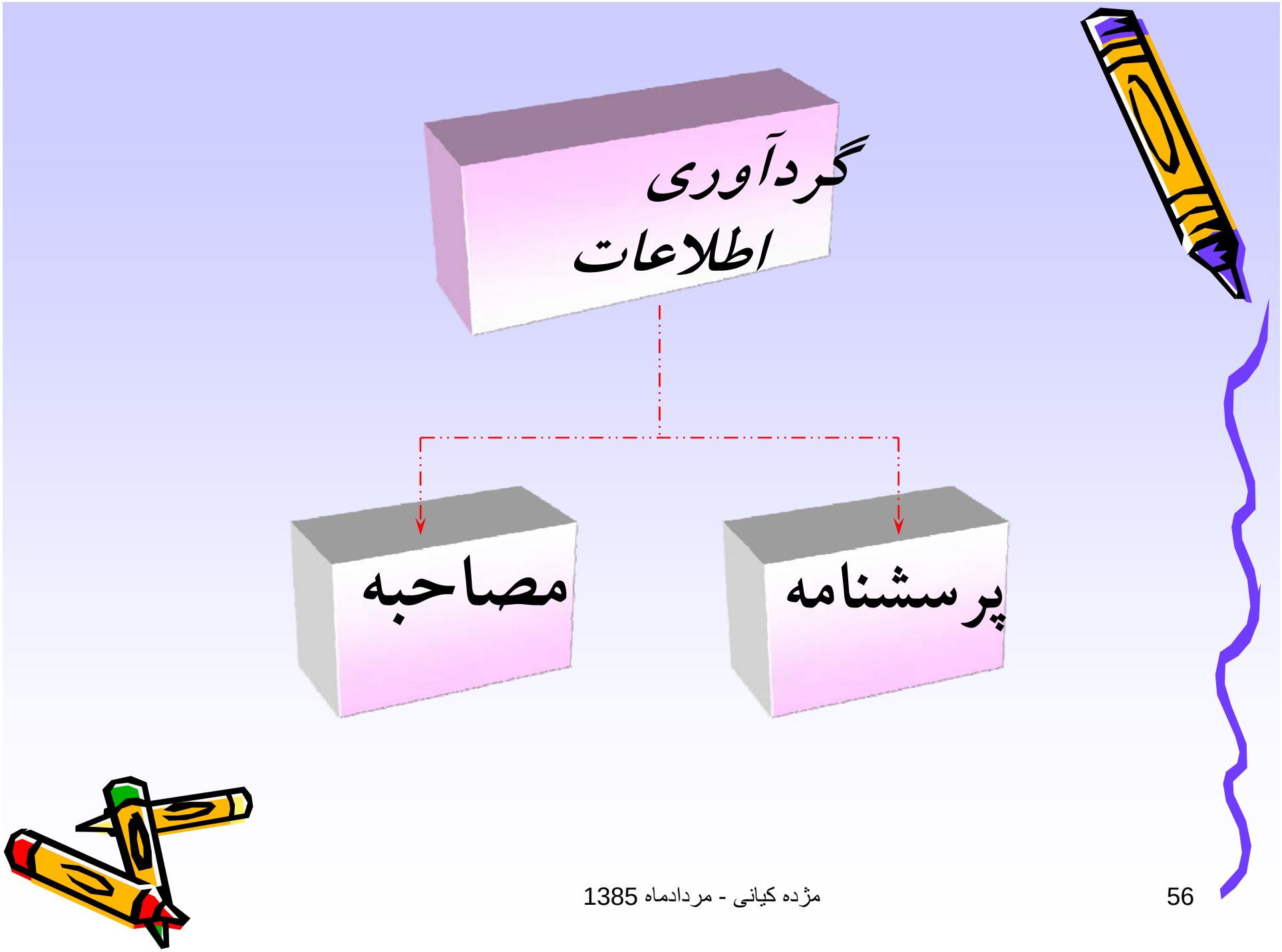
گردآوری
اطلاعات
مصاحبه
پرسشنامه

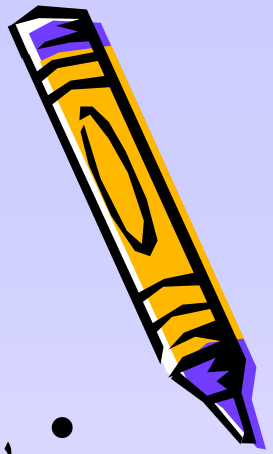

- بر پایه داده‌های نمونه گیری شده تعمیم‌هایی درباره گروه مورد بررسی به دست داده می‌شود.

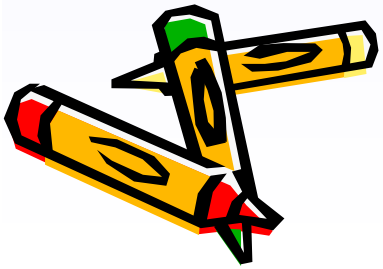

بررسی موردی

- جامعه شناسان برای شرح کامل و جزء به جزء یک پدیده از بررسی موردی استفاده می‌کنند بدون آن‌که کارشان را به صرف پرسشگری یا مصاحبه از افراد موضوع مورد بررسی محدود سازند. این فن به عنوان یکی از منابع فرضیه، مفید واقع می‌شود.

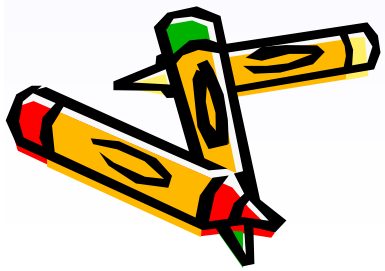

عوامل زمانی تحقیق

- **بررسی همزمان**: مقایسه موقعیت‌هایی که میان گـــروه‌های گوناگون در یک مقطع زمانی وجود دارد.
- **بررسی معطوف به ماسبق**: بررسی موقعیتی که قبلا رخ داده است.

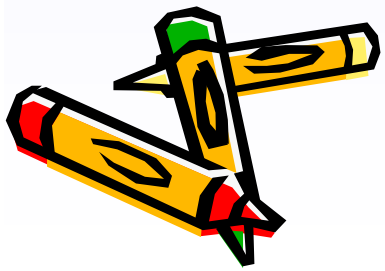

ادامهٔ بحث

- **بررسی معطوف به آینده:** یک نوع بررسی که در زمان حال آغاز می‌شود و در آینده گسترش می‌یابد.

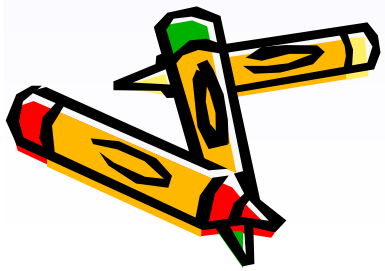

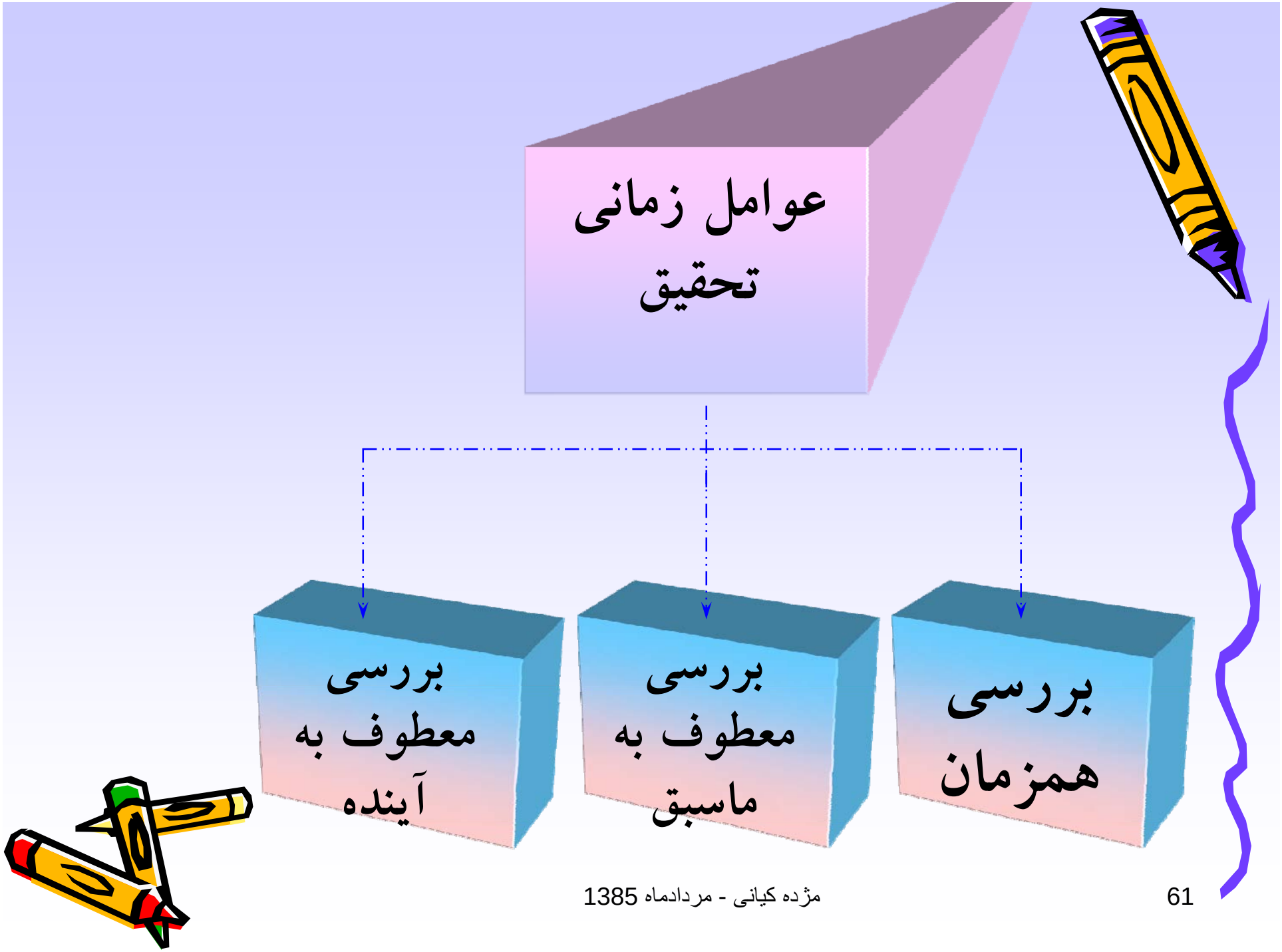
عوامل زمانی تحقیق
بررسی همزمان
بررسی معطوف به ماسبق
بررسی معطوف به آینده

اعتبار و پایایی

اعتبار، میزانی است که نشان می‌دهد داده‌های بدست آمده تا چه حد واقعیت را در خود منعکس می‌کنند.

پایایی عبارت از میزان توافقی است که پژوهنده‌های مختلف بر نتایج بدست آمده یک موضوع مورد بررسی اطلاق می‌شود.

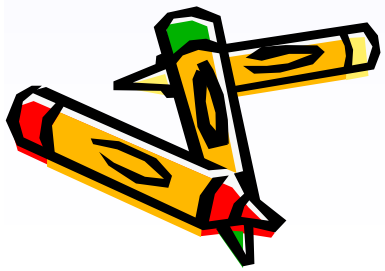

دشواری‌های تحقیق جامعه شناختی

- **شرایط اجتماعی متغیر:** تغییر مدام شرایط اجتماعی ایجاب می‌کند که مقتضیات زمانی مکانی در هر گزارش مشخص گردد.

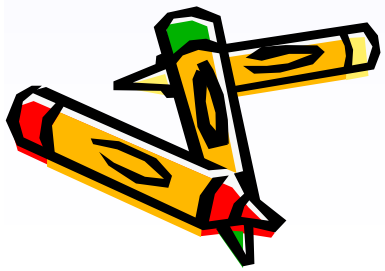

ادامهٔ بحث

مشکلات مربوط به ماهیت تحقیق جامعه شناختی:

طرح یک بررسی و یا حضور بررسی کننده ممکن است رفتار موضوع مورد بررسی را تغییر دهد.

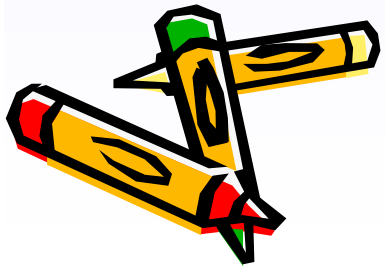

ادامهٔ بحث

- اگر مردی موضوع یک بررسی درباره حقوق برابر برای زنان قرار گیرد، ممکن است در برابر پرسشگر زن واکنشی نشان دهد که با واکنش او در برابر پرسشگر مرد تفاوت داشته باشد و اگر در زمان ارائه پرسش‌ها همسرش نیز حضور داشته باشد، واکنش او ممکن است باز هم تفاوت پیدا کند.

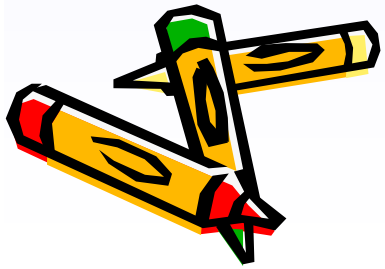

ادامهٔ بحث

- **پیش‌بینی ناپذیری رفتار انسان‌ها.**
- **محدودیت‌های اخلاقی:** جامعه شناسی، برخلاف علوم فیزیکی و طبیعی، در این مورد که چه نوع تحقیقی از نظر اخلاقی پذیرفتنی است، محدودیت‌های فراوانی دارد.

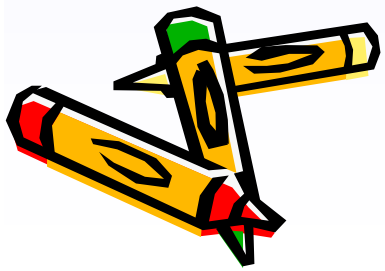

ادامهٔ بحث

- **محدودیت در آزمایش:** در بسیاری از موارد، با آن که می‌دانیم یافته‌های یک بررسی بسیار ارزش دارند، اما هزینه‌هایش بسیار سنگین‌تر از آن است که بتوان اجرایش کرد.

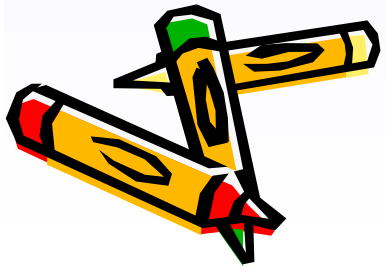

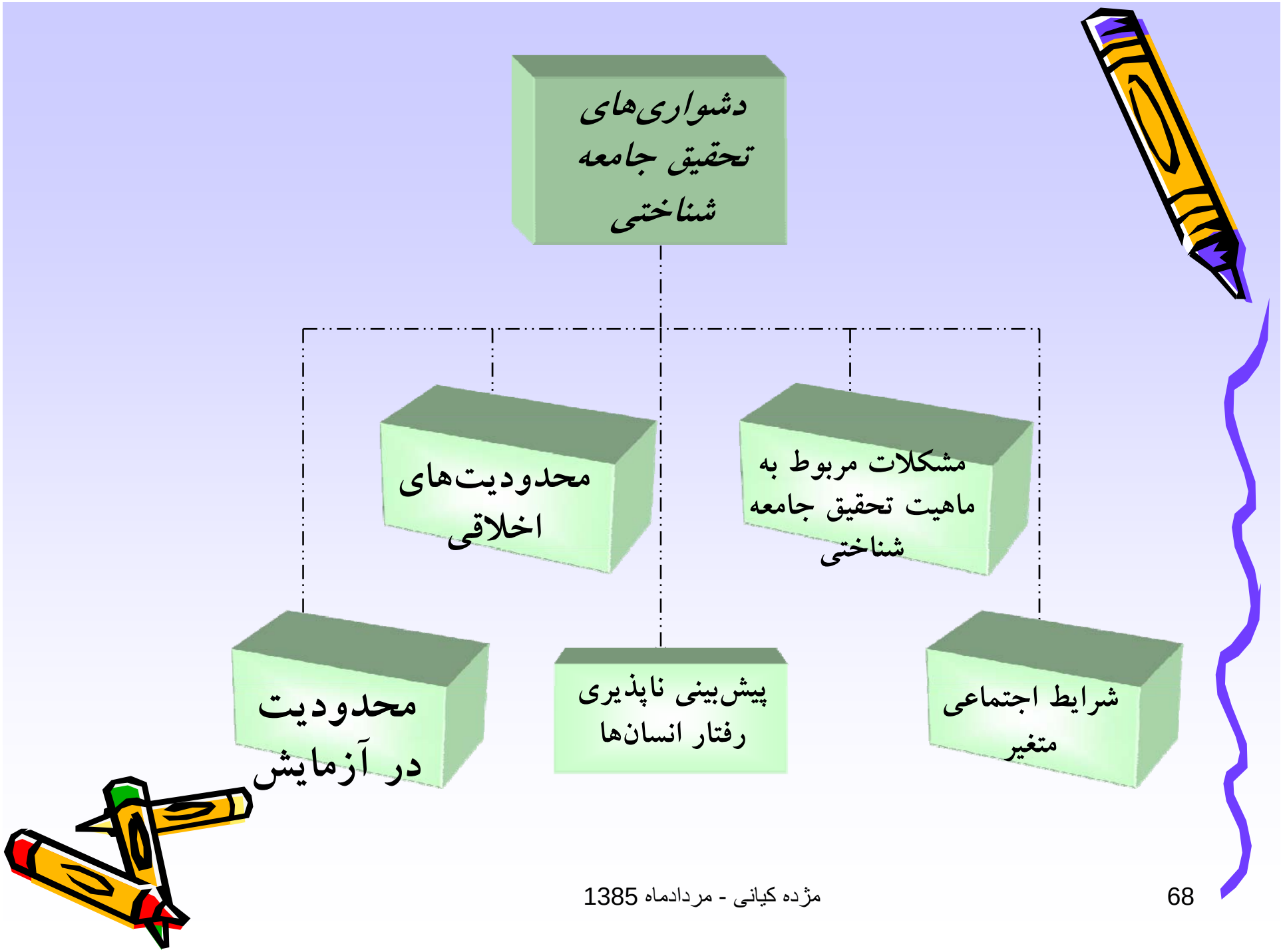
دشواری‌های تحقیق جامعه شناختی
مشکلات مربوط به ماهیت تحقیق جامعه شناختی
محدودیت‌های اخلاقی
شرایط اجتماعی متغیر
پیش‌بینی ناپذیری رفتار انسان‌ها
محدودیت در آزمایش

جامعه شناسی ناب

- جامعه شناسی ناب به دنبال دانش است. بدون آن‌که در نظر داشته باشید که این دانش را چگونه می‌توان به کار بست.

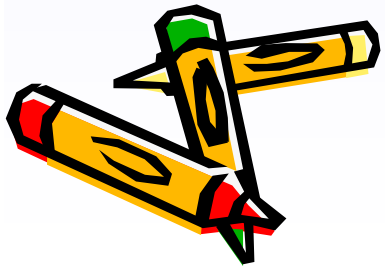

فصل 3

- فرهنگ

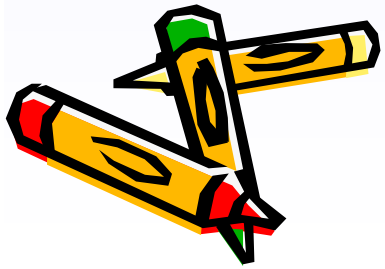

اهداف درس

- از دانشجویان انتظار می رود پس از پایان این برنامه :

1. فرهنگ را تعریف کند و هنجارهای فرهنگی را بشناسد.
2. بامفاهیم مجموعۀ فرهنگی و یکپارچگی فرهنگی آشنا شود .
3. نسبیت فرهنگی را تعریف کند.
4. قوم پرستی و واپسماندگی فرهنگی راتوضیح دهد .
5. دگرگونی اجتماعی راتعریف کند وعوامل مؤثربرآن رانام ببرد .

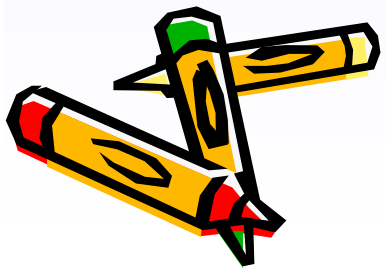

فرهنگ

فرهنگ را می‌توان به مجموع رفتارهای اکتسابی و ویژگی اعتقادی اعضای یک جامعه معین تعریف کرد.

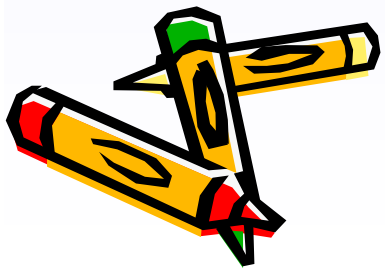

انسان‌ها با توسل به نمادها به سه شیوه بنیادی ارتباط برقرار می‌کنند:

1. زبان گفتاری
2. زبان نوشتاری
3. زبان جسمانی

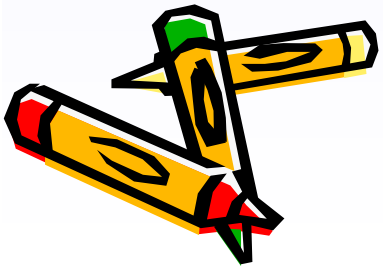

سه شیوه بنیادی ارتباط

هنجارهای فرهنگی

هنجارهای فرهنگی معیارهای رفتاری ثابتی است که گروه به لحاظ فکری یا رفتاری از افراد انتظار دارد یا آن راتائیدمی‌کند.

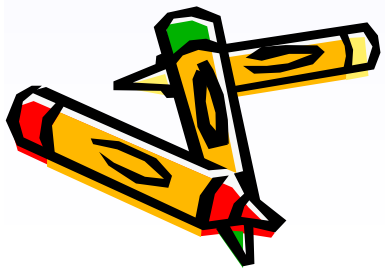

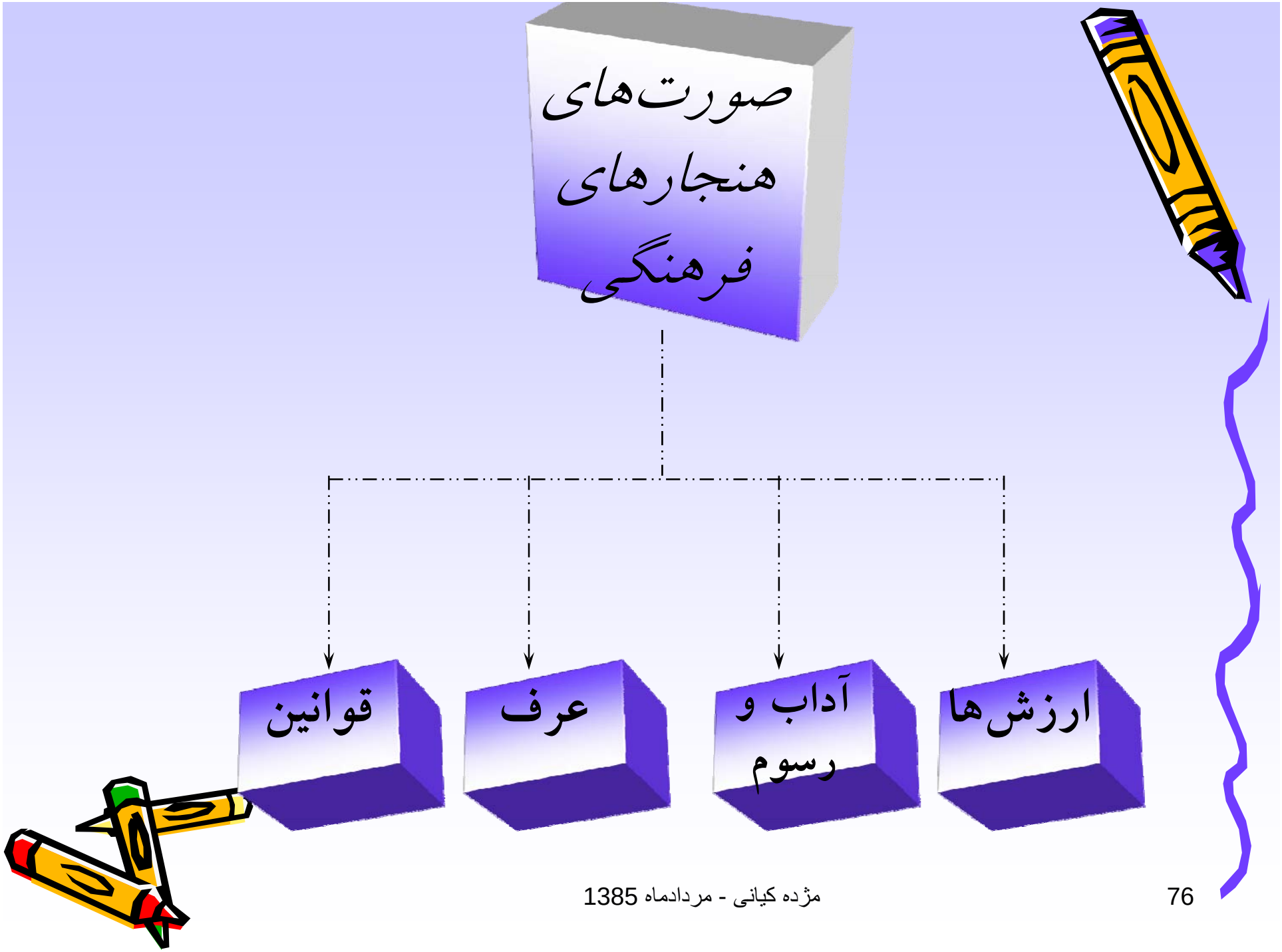
صورت‌های هنجارهای فرهنگی
ارزش‌ها
آداب و رسوم
عرف
قوانین

صورت‌های هنجارهای فرهنگی

- صورت‌های هنجارهای فرهنگی عبارتند از:
- ***ارزش‌ها:*** احساسات ریشه‌دار و عمیقی است که اعضای جامعه در آن شریکند.
- ***آداب و رسوم:*** شیوه عملکرد مرسوم در جامعه است.

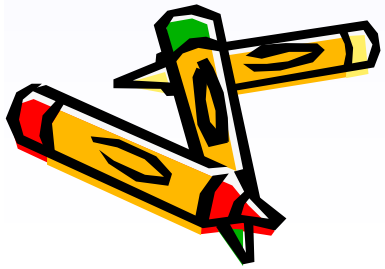

صورت‌های هنجارهای فرهنگی

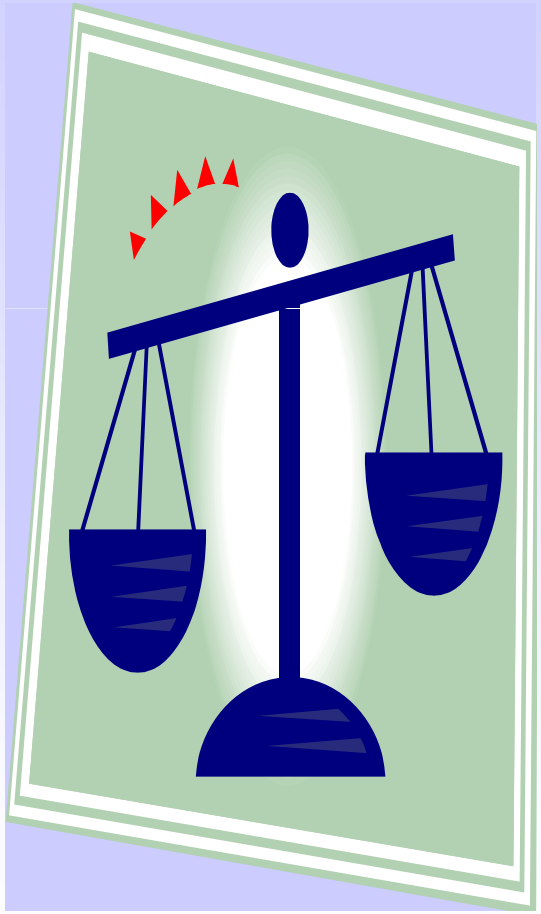

- ***عرف:*** رسومی است که از ویژگی‌های معناداری از رفتارهای درست و نادرست رادربرمی‌گیرد.
- ***قوانین:*** بخشی از عرف که به صورت قواعد و مقررات درآمده است.

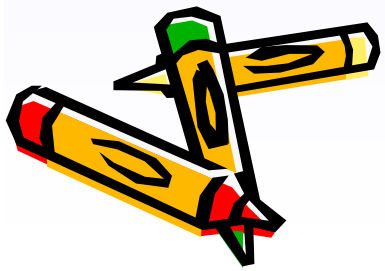

صورت‌های مختلف هنجارهای فرهنگی	ارزشها	آداب و رسوم	عرف	قانون
معیار رفتاری هنجارها	احساسات عمیق و ریشه‌دار	شیوه رفتاری	شیوه اخلاقی	شیوه رسمی
عدم اجرای هنجارها	تنبیه غیر رسمی	تنبیه غیر رسمی	تنبیه غیر رسمی	مجازات رسمی

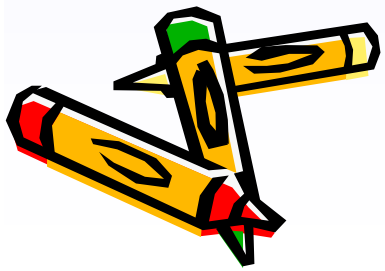

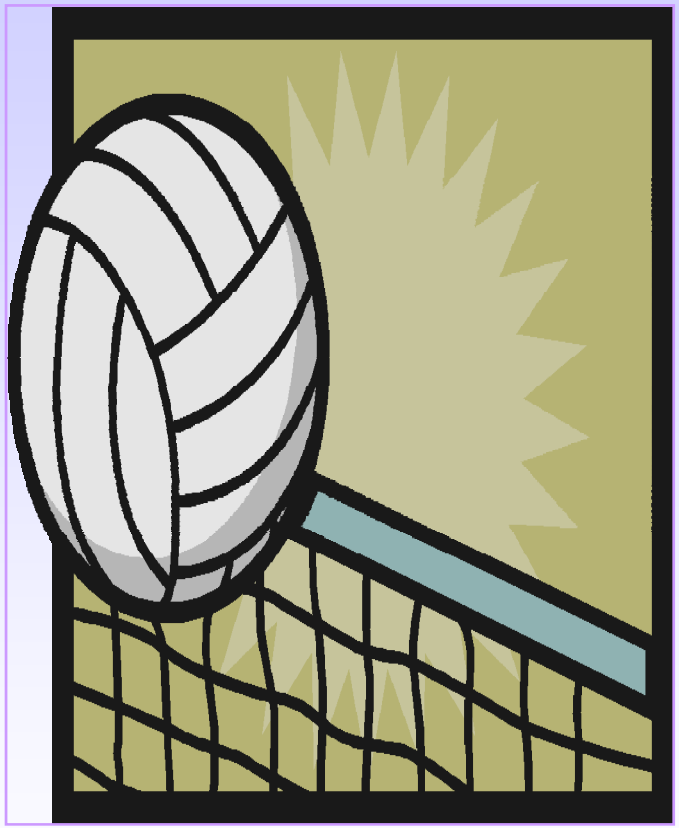

مجموعه فرهنگی به مجموعه‌ای از عناصر مرتبط فرهنگی اطلاق می‌شود.مثلاتوپ عنصر فرهنگی به شمار می رود

مجموعه فرهنگی

- بازی فوتبال یک مجموعه فرهنگی است

یکپارچگی فرهنگی

- به سازمان و عملکرد کارکردی و یکپارچه همه عناصر و مجموعه‌های یک فرهنگ، یکپارچگی فرهنگی اطلاق می‌شود.

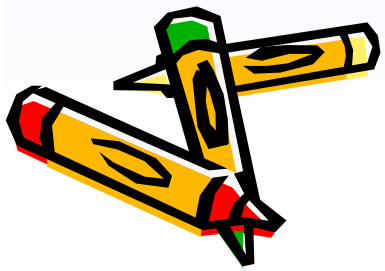

قوم‌پرستی

- قوم‌پرستی که به گرایش افراد یک جامعه در جهت برتر پنداشتن فرهنگ ویژه‌شان، اطلاق می‌شود.

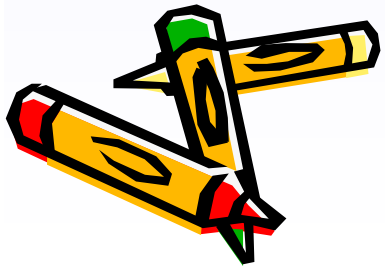

واپسماندگی فرهنگی

- واپسماندگی فرهنگی هنگامی رخ می‌دهد که عناصر غیرمادی فرهنگ نسبت به دگرگونی عناصر مادی، وضعیت قبلی خود را حفظ کنند و همزمان با عناصر مادی تغییر نکنند.

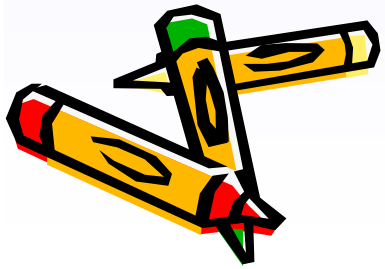

دگرگونی اجتماعی

تکنولوژی مهم‌ترین عامل مؤثر بر دگرگونی‌های اجتماعی است و همچنین محیط طبیعی، دگرگونی از جمعیت و نیازهای شناخته شده از عوامل دیگر مؤثر بر میزان و سرعت دگرگونی می‌باشند.

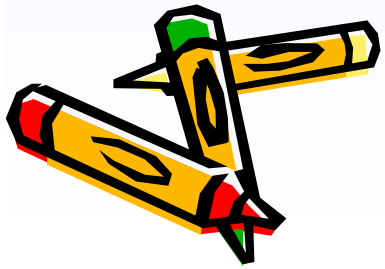

عوامل مؤثر بر دگرگونی

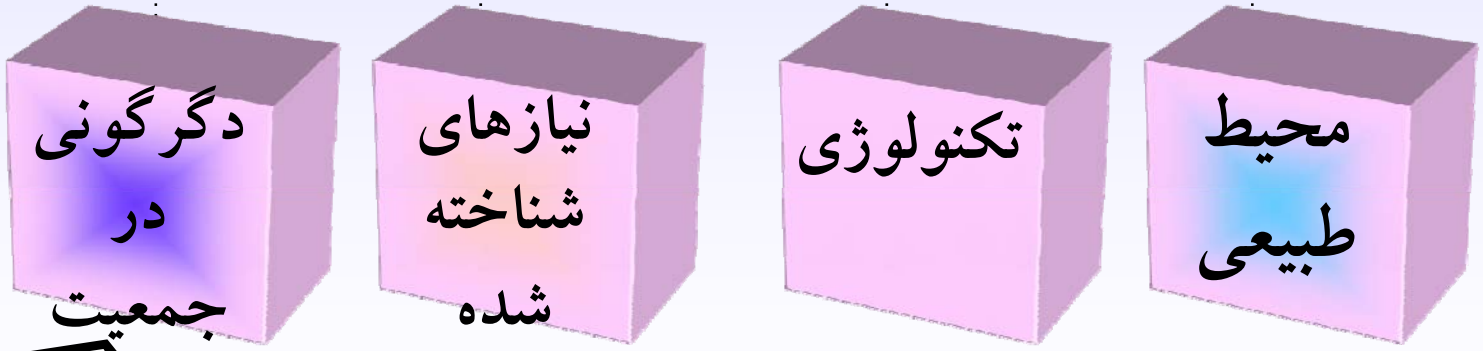

- **نسبیت فرهنگی**: برای فهم معنا و ارزش یک عنصر فرهنگی، باید آن‌را در ارتباط با بافت فرهنگیش ارزیابی کرد.

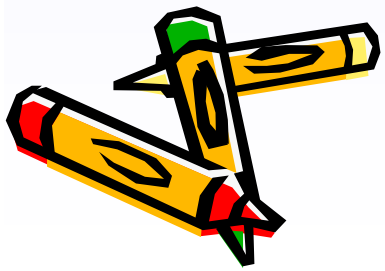

فصل 4

- منزلت و نقش

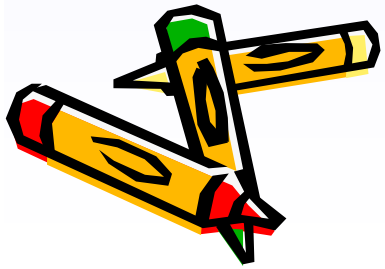

اهداف درس

از دانشجویان انتظار می رود پس از پایان این برنامه :

1. مفاهیم منزلت ونقش راتعریف کند .
2. باگروه های مرجع آشنا شود .
3. دلزدگی ازنقش ، فشار نقش و تعارض نقش را تعریف کند .
4. با مجموعهٔ نقش و تعریف آن آشنا شود .
5. ایفای نقش نمایشی را توضیح دهد .

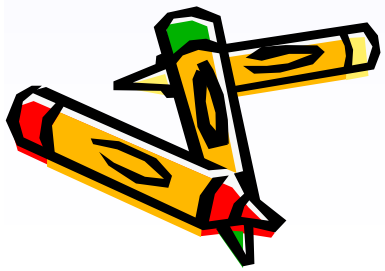

منزلت ونقش

منزلت به پایگاهی اطلاق می‌شود که یک فرد در یک گروه اشغال می‌کند.

نقش به آن رفتاری اطلاق می شود که دیگران از دارنده یک منزلت معین انتظار دارند .

- اشخاصی که ما برایشان ارزش ویژه‌ای قائل می‌شویم و از رفتارشان سرمشق می‌گیریم، الگوهای نقش نامیده می‌شوند

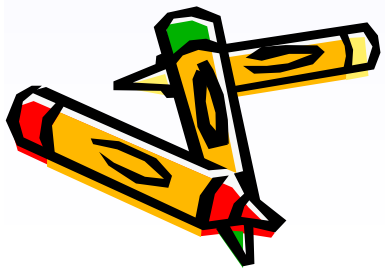

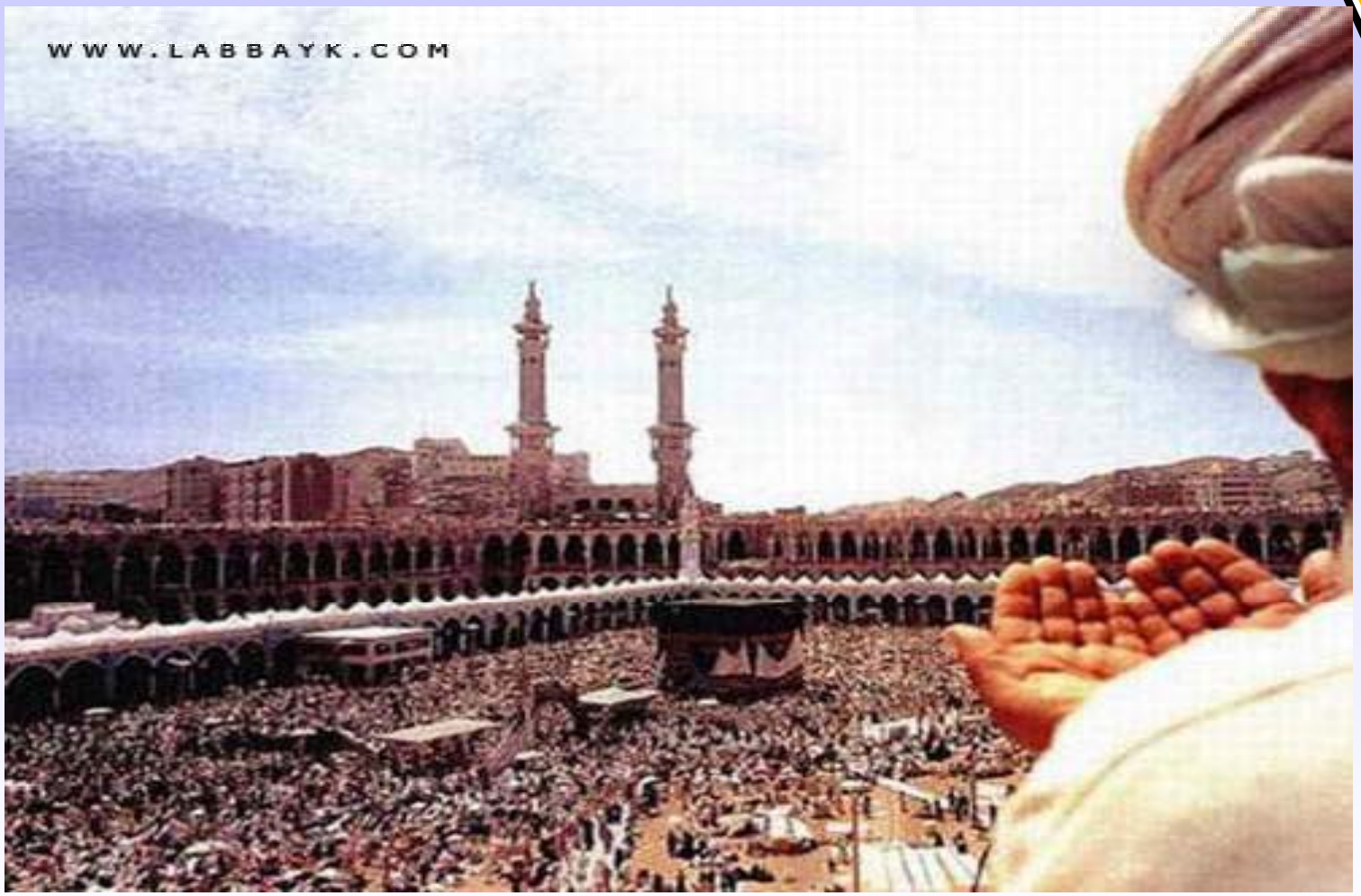
WWW.LABBAYK.COM

- گروه‌های مرجع، الگوهایی هستند که افراد در هنـــگام داوری و ارزیابی شـــیوه اجـــرای نقشهایشان، آن‌ها را درنظردارند.

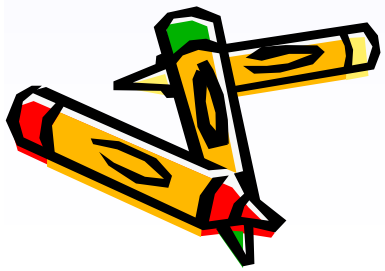

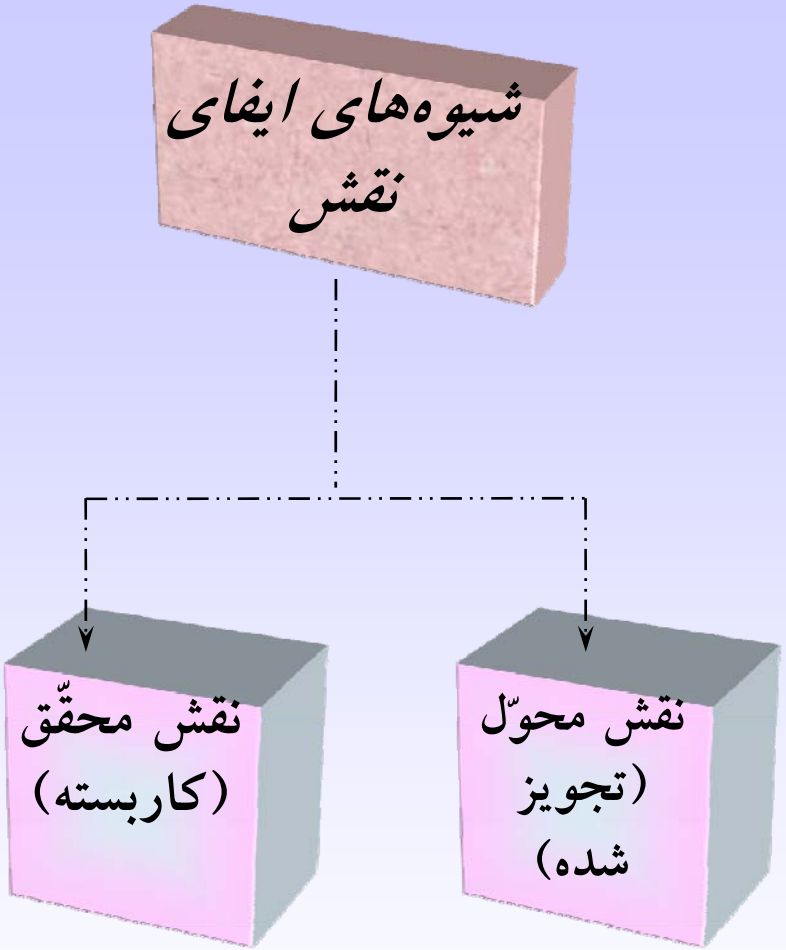

- شیوه ایفای نقش طبق انتظارات جامعه را نقش محول (تجویزشده) می‌نامند.

نقش محقق (کاربسته) روشی است که فرد در عمل،
در ایفای یک نقش معین به کارمی‌برد.

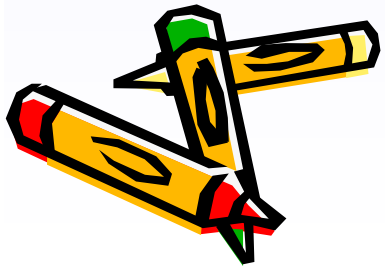

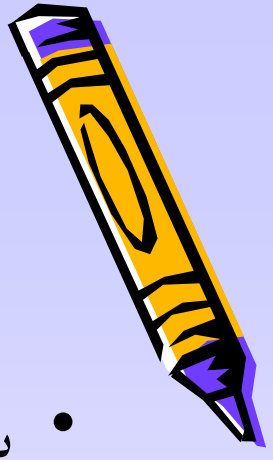

- به ویژگی فردی که نقش خاصی را به رغم میل و احساسات شخصی ایفا می‌کند، دلسردی (دلزدگی) از نقش گویند.

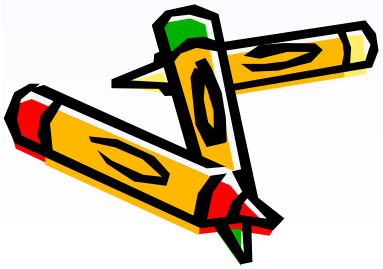

فشار نقش

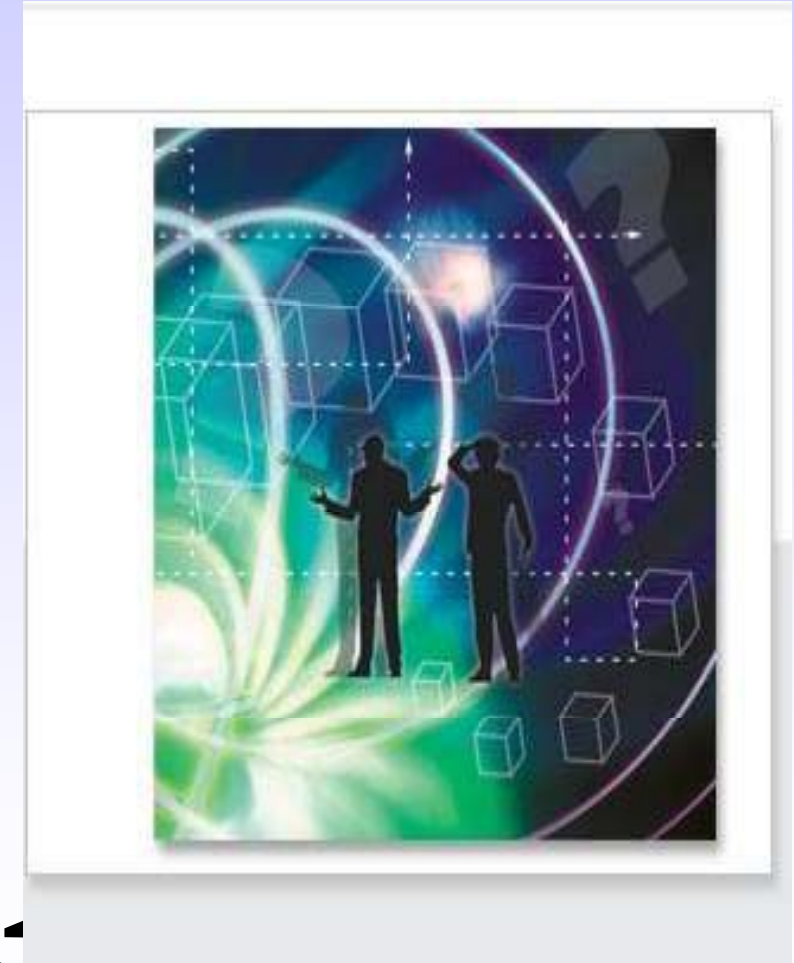

- گاه یک فرد برای آن در اجرای نقش خود دچار اشکال می‌شود که در هنگام ایفای نقش با الزام‌ها و چشمداشت‌های متناقضی روبرو می‌شود، فشار نقش به همین وضعیت اطلاق می‌شود

تعارض نقش

- فردی را در نظر بگیرید که با یک یا چند نقش که مستلزم انجام رفتارهای متناقض یا متعارض است، سر و کار دارد. چنین حالتی را تعارض نقش می‌گویند.

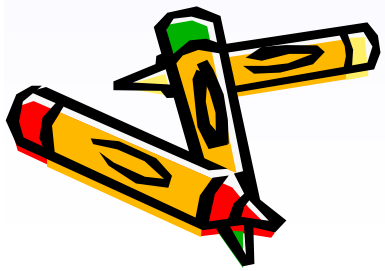

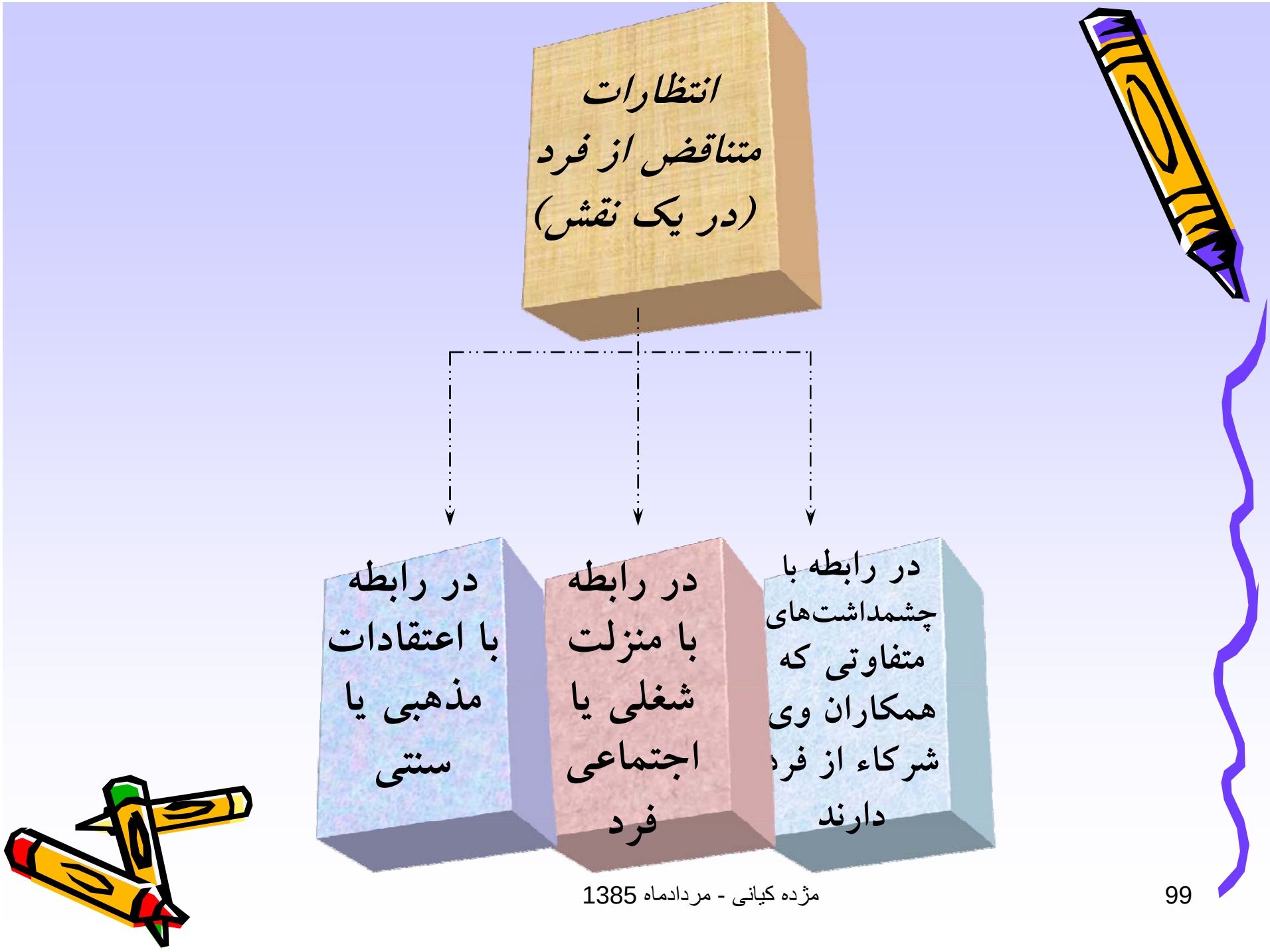
انتظارات
متناقض از فرد
(در یک نقش)
در رابطه با
چشمداشت‌های
متفاوتی که
همکاران وی
شرکاء از فرد
دارند
در رابطه
با منزلت
شغلی یا
اجتماعی
فرد
در رابطه
با اعتقادات
مذهبی یا
سنتی

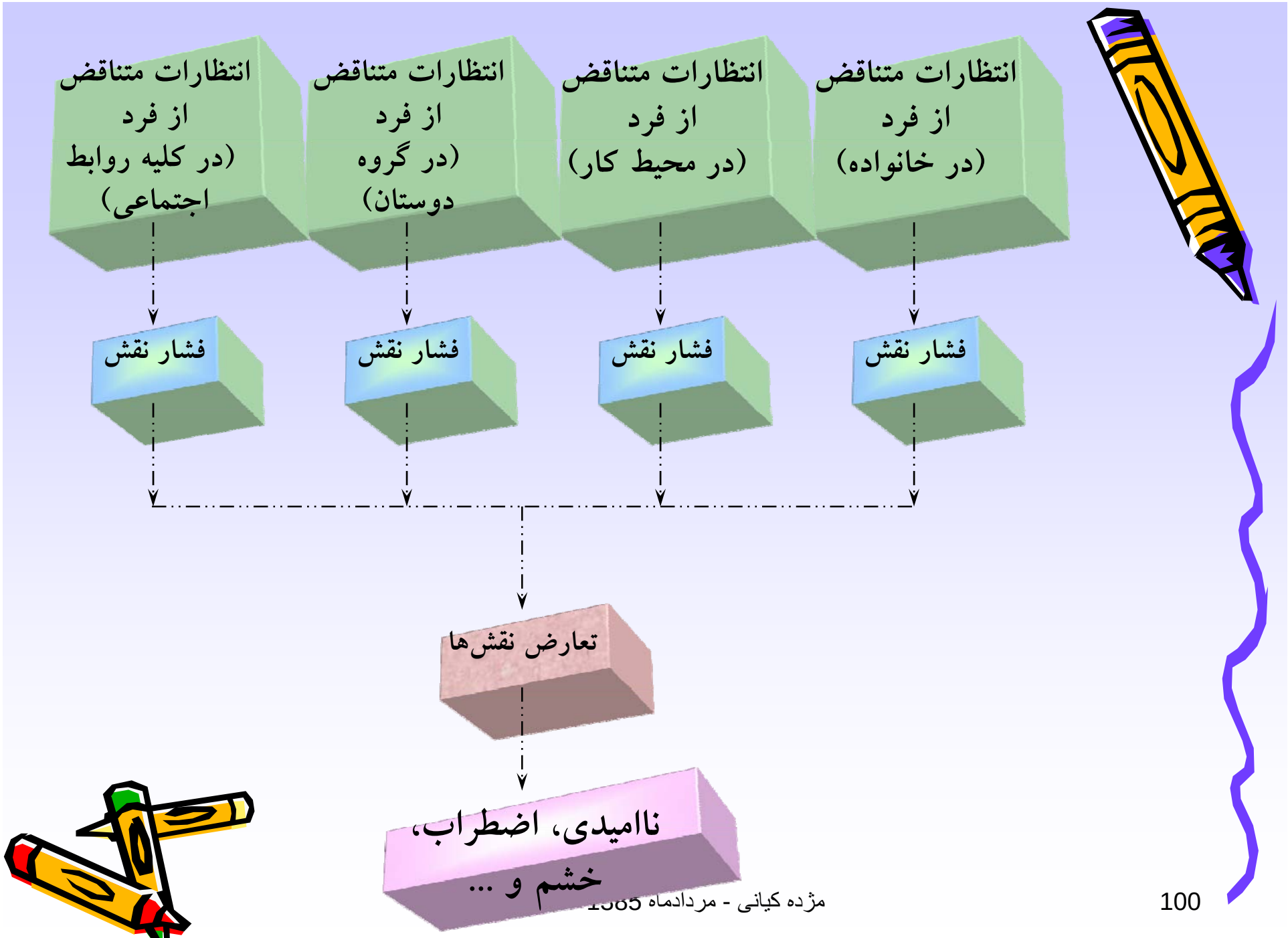
انتظارات متناقض از فرد (در خانواده)
انتظارات متناقض از فرد (در محیط کار)
انتظارات متناقض از فرد (در گروه دوستان)
انتظارات متناقض از فرد (در کلیه روابط اجتماعی)
فشار نقش
فشار نقش
فشار نقش
فشار نقش
تعارض نقش‌ها
ناامیدی، اضطراب، خشم و ...

مجموعه نقش

- مفهوم مجموعه نقش به روابطی اطلاق می‌شود که شخص در هنگام ایفای نقش‌های گوناگون مرتبط به یک منزلت خاص با افراد دیگری که در تماس با آن‌ها قرار می‌گیرند، برقرار می‌کنند.

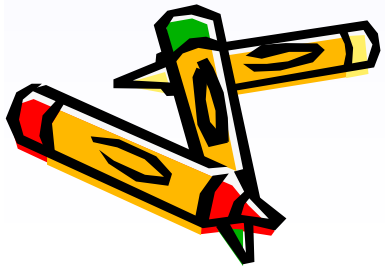

نقش نمایشی

- فردی که آگاهانه می‌کوشد نقش خود را به گونه‌ای انجام دهد تا دیگران را تحت تأثیر قرار داده، به ایفای نقش نمایشی دست می‌زند.

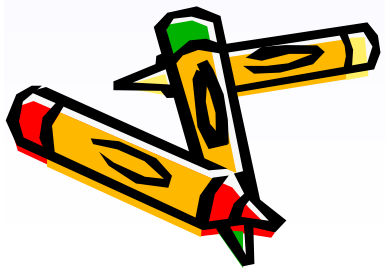

نقش نمایشی

- اگر فردی آگاهانه کوشیده باشد تا تصویر دلخواهی از خود را در ذهن دیگران نقش کند و مخاطبان چنین تصویری را از او پیدا کنند، آنگاه می‌توان گفت او به هدف ایفای نقش نمایشی خود دست یافته است.

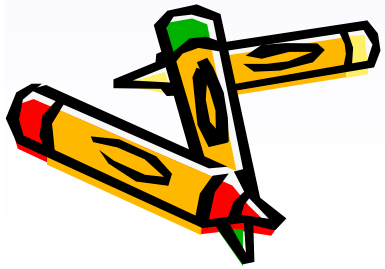

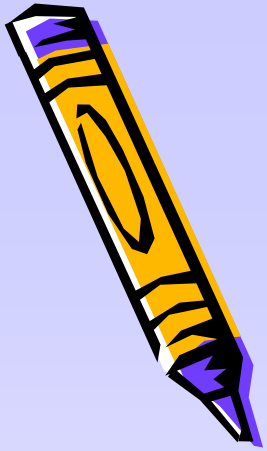

فصل 5

- اجتماعی شدن و شخصیت

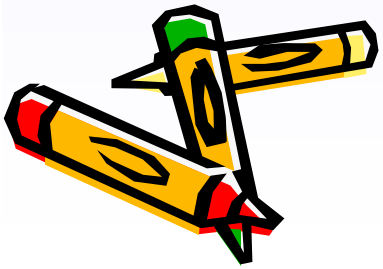

اهداف درس

از دانشجویان انتظار می رود پس از پایان این برنامه :

1. اجتماعی شدن وعوامل مؤثر برآن را توضیح دهد .
2. بانظریات خودآیینه سان، دیگری تعمیم یافته و مید آشنا شود .
3. عوامل عمدهٔ اجتماعی شدن را نام ببرد .
4. منش ملی را تعریف کند .

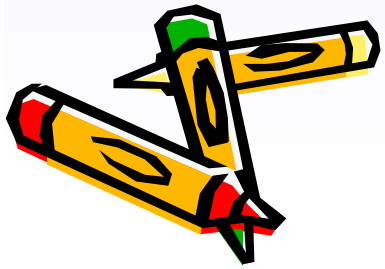

اجتماعی شدن

- اجتماعی شدن فراگردی است که انسان‌ها از طریق آن یاد می‌گیرند که چگونه در جامعه به گونه مؤثری سهیم شوند.

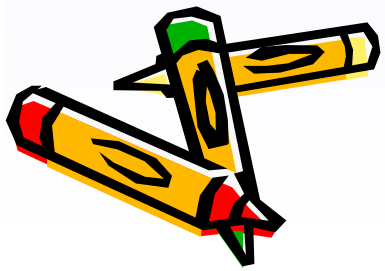

- بیشتر جـــــامعه شناسان عوامل محیطی را به عنوان عامل اصلی در شکل گیری شخصیت فرد مهم می‌دانند

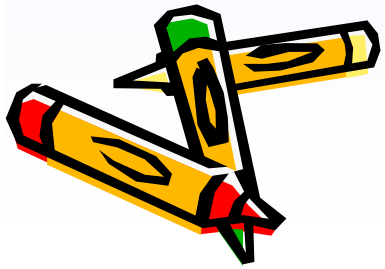

- اجتماعی شدن برای این انجام می‌گیرد که افراد خویشتنداری را یاد بگیرند، ارزش‌های اجتماعی برایشان ممکن گردد، برحسب هنجارها یا قواعد فرهنگیشان رفتار کنند .

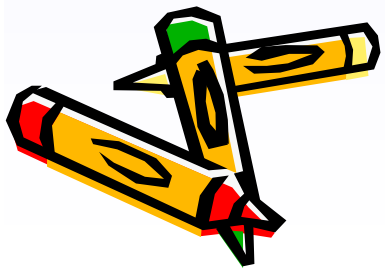

- خود همان برداشت و رویکرد فرد نسبت به شخصیت، ظاهر و یا توانایی‌هایش است، خود ترکیبی است از مفهوم شخص از خودش و احترامی که یک فرد برای خودش قائل است.

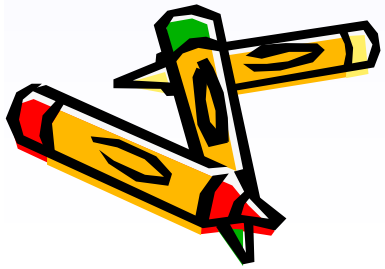

نظریه «خود آیینه سان» کولی

- نظریه «خود آیینه سان» کولی، بر پایه مقایسه با عمل نگریستن در آیینه مبتنی است، بدین سان که شخص در آن بازتابی از آنچه را که دیگران در ما می‌بینند، می‌نگرد.

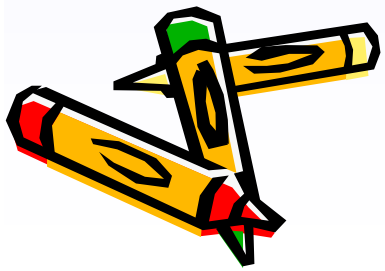

ادامهٔ بحث

- در این نظریه، آئینه همان جامعه است که مانند آئینه برای ما امکان آن را فراهم می‌سازد و واکنش‌های دیگران را نسبت به رفتار خودشان مشاهده کنیم.

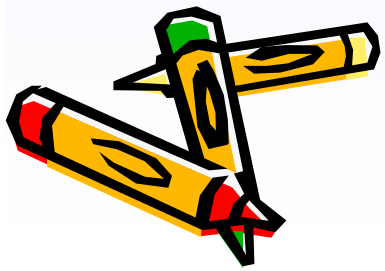

نظریه دیگری تعمیم یافته

- نظریه دیگری تعمیم یافته مجموعه چشمداشت‌هایی است که شخص معتقد است که دیگران از او دارند. هر شخصی با گذاشتن خودش بجای دیگری در واقع خودش را می‌سنجد.

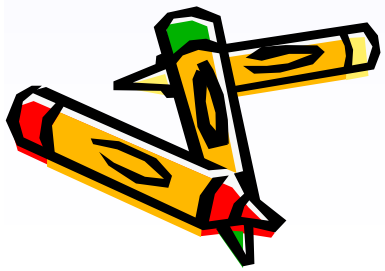

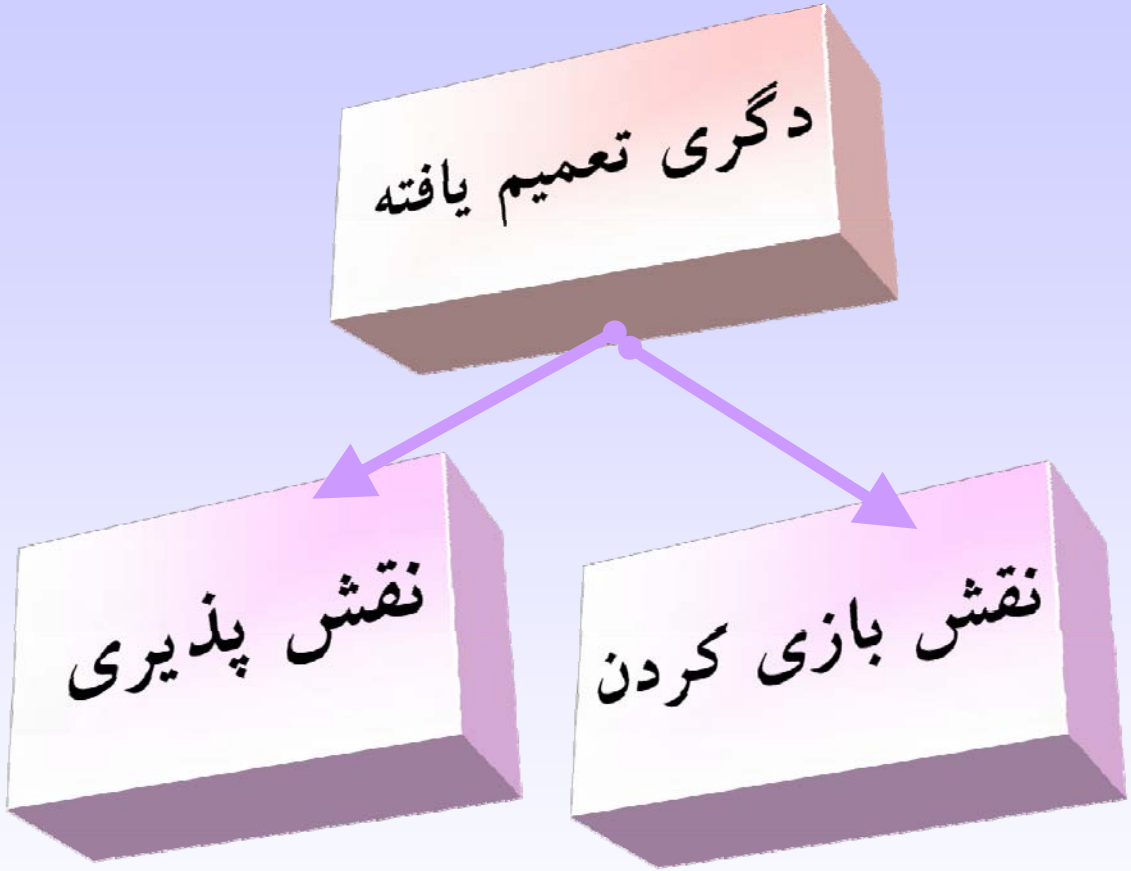
دگری تعمیم یافته
نقش پذیری
نقش بازی کردن

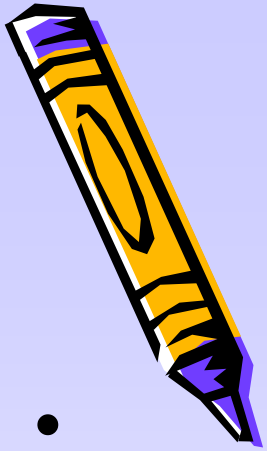

- از طریق فراگردهای «**نقش پذیری**» و «**نقش بازی کردن**» فرد نسبت به این «**دگری تعمیم یافته**» آگاهی می‌یابد.

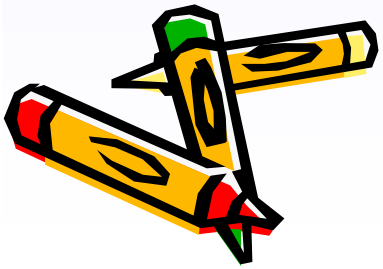

دگری مهم. اشخاصی که بر رویکردهای افراد دیگر بسیار نفوذ دارند، دیگران مهم نامیده می‌شوند.

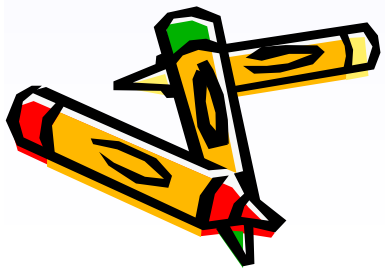

- – **مید**، **خود** را به «***من***» و «***خودم***» تقسیم کرده بود. خودم بازتابی از راهنماها و ارزش‌های جامعه است، در حالی‌که من جنبه‌های فردی شخص را نشان می‌دهد.

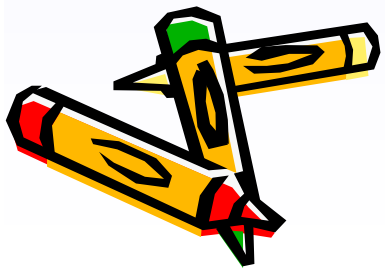

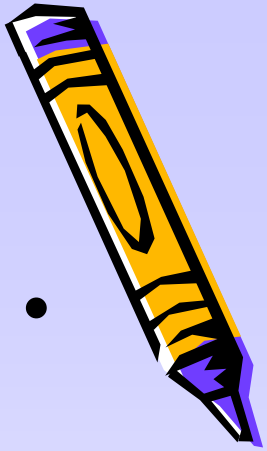

- اجتماعی شدن هم از طریق رسمی و هم از راه‌های غیر رسمی انجام می‌گیرد.
- عوامل عمده اجتماعی شدن عبارتند از **خانواده، مدرسه، گروه همسالان و رسانه‌های همگانی**

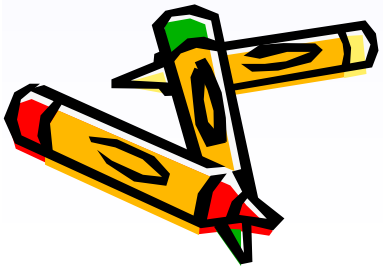

www.baztab.com

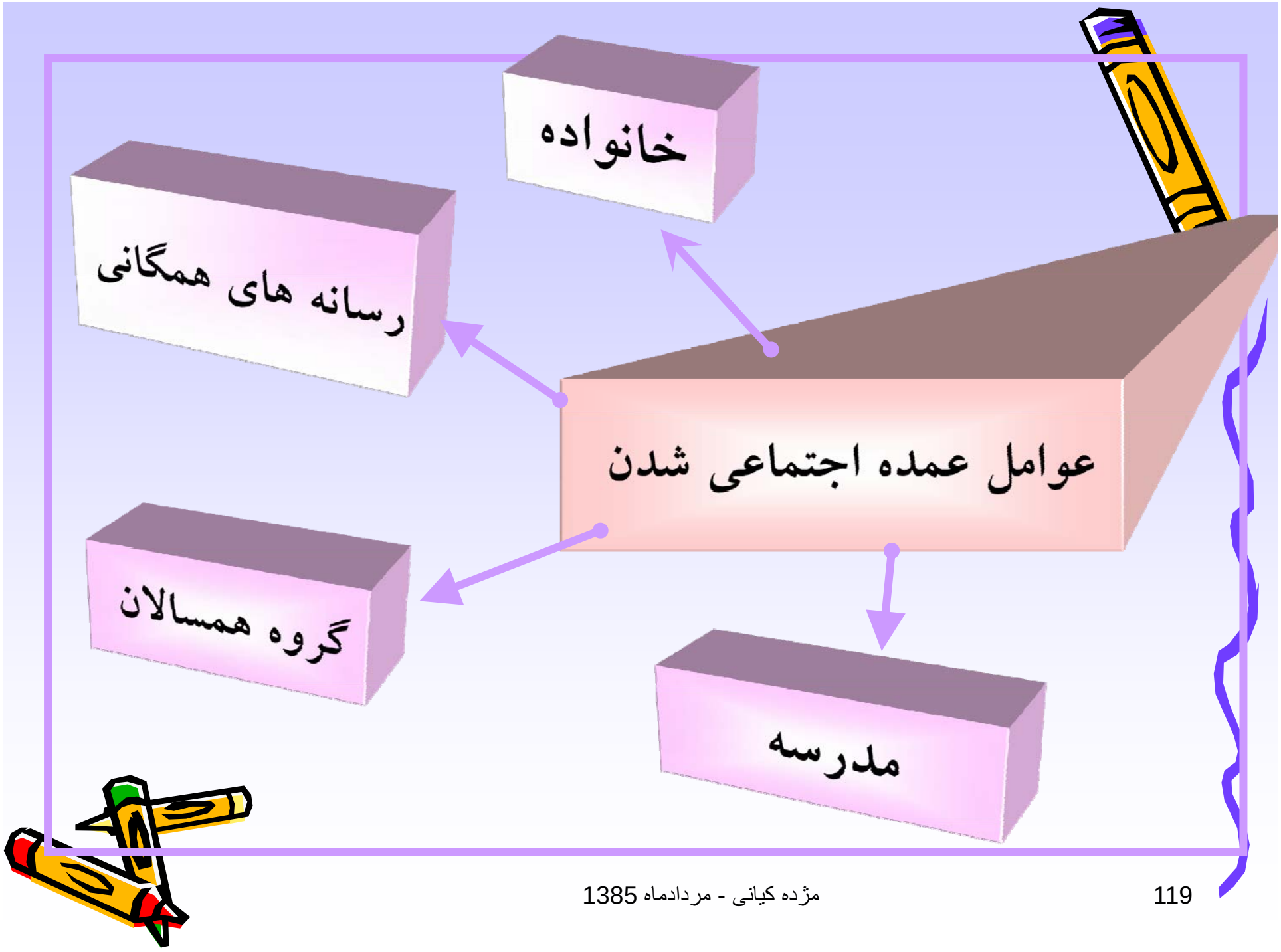
خانواده
رسانه های همگانی
عوامل عمده اجتماعی شدن
گروه همسالان
مدرسه

- منش ملی به شخصیت بنیادی مردم وابسته به یک ملت اطلاق می‌شود.
- از طریق فهم منش ملی می توان به طورنسبی پیش بینی کرد که اعضای یک جامعه معین تحت شرایط گوناگون چه واکنشی از خود نشان می دهند.

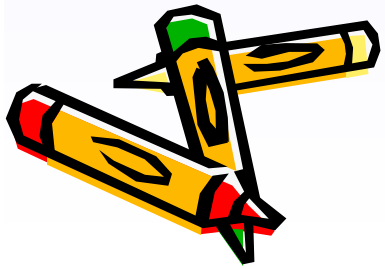

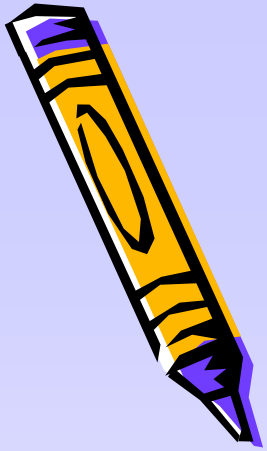

فصل 6

- گروههای اجتماعی

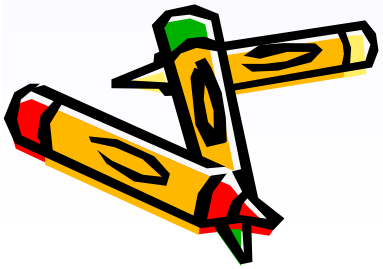

اهداف درس

- از دانشجویان انتظار می رود پس از پایان این برنامه :

1. تعریف علمی گروه را بیان کند .
2. انواع گروه از نظر جامعه شناسی راباذکرمثال شرح دهد .
3. فاصلهٔ اجتماعی راباذکرمثال شرح دهد .
4. مفاهیم گمانیشافت و گزلشافت را توضیح دهد .
5. بامفاهیم عمدهٔ گروه ها آشنا شود .
6. گونه و سبک رهبری را تعریف کند وبا رهبری بی تفاوت آشنا شود .

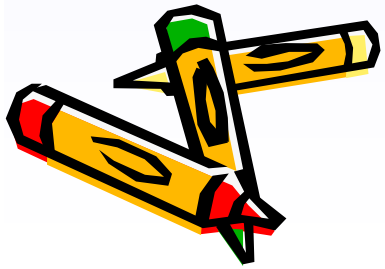

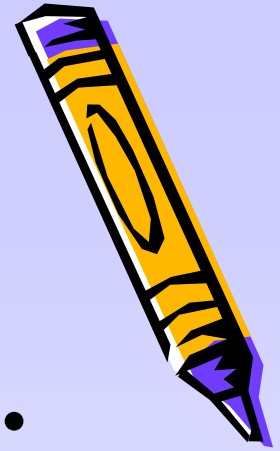

- **گروه** به تعدادی از آدم‌ها اطلاق می‌شود که با یکدیگر روابط متقابل دارند و بر اساس یک رشته چشمداشت‌های رفتاری مشترک به همدیگر احساس وابستگی می‌کنند.

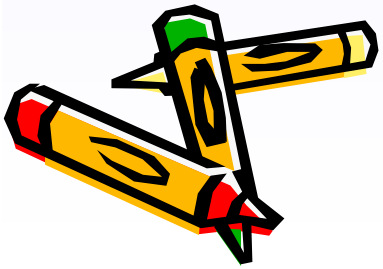

گروههای اجتماعی

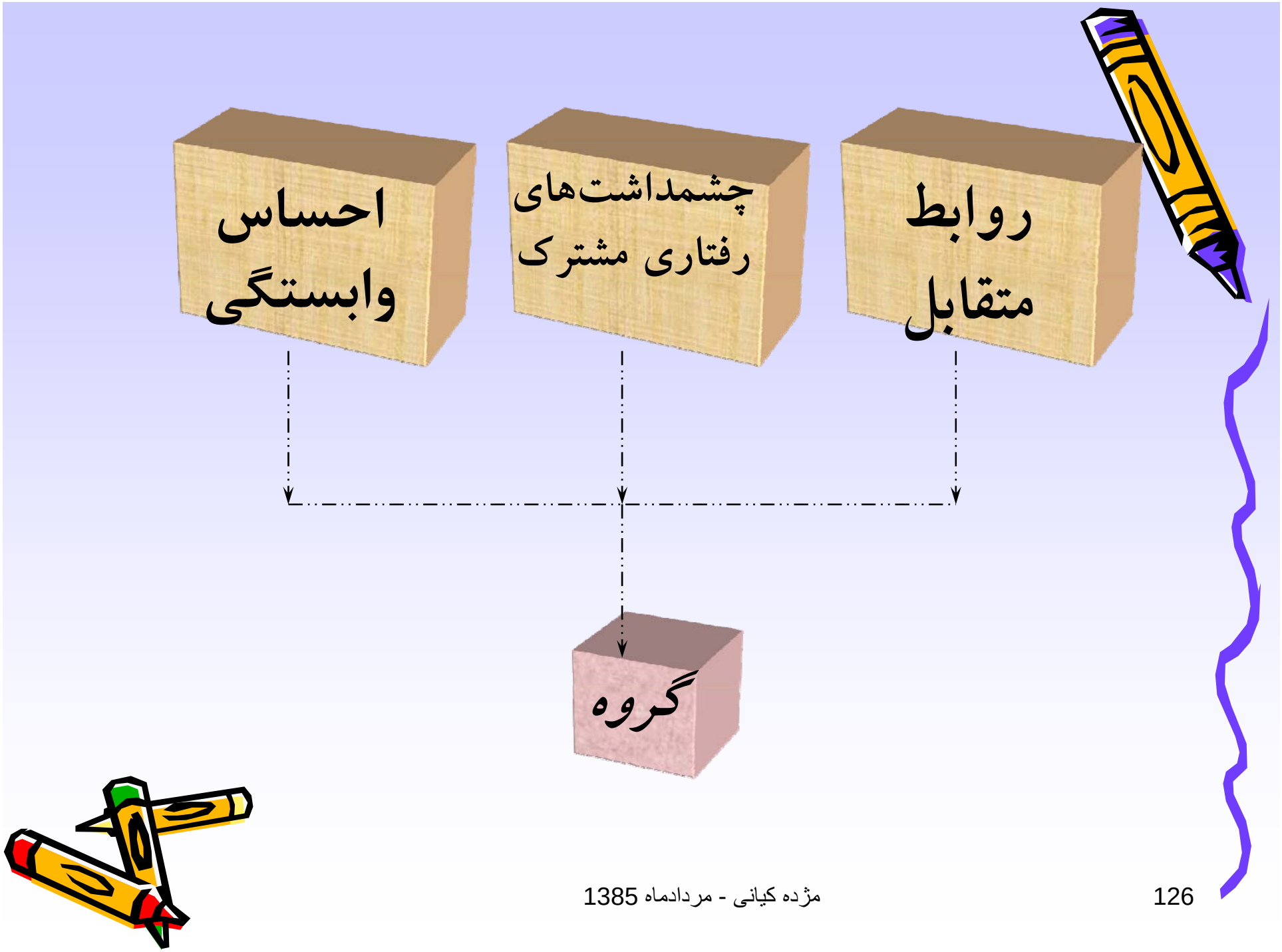
روابط متقابل
چشمداشت‌های رفتاری مشترک
احساس وابستگی
گروه

سه گونه بنیادی گروه

سه گونه بنیادی گروه از نظر جامعه شناسان عبارتنداز:

- تجمع که بر هر گونه گرد آمدن طبیعی مردم اطلاق می‌شود.

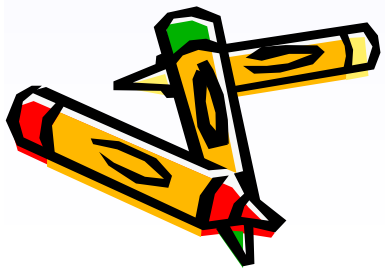

ادامهٔ بحث

- تعدادی از افراد که در برخی از ویژگی‌ها اشتراک دارند.
- تعدادی از افراد که در نوعی کنش متقابل منظم و تکراری شرکت دارند.

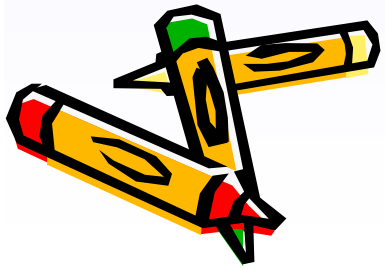

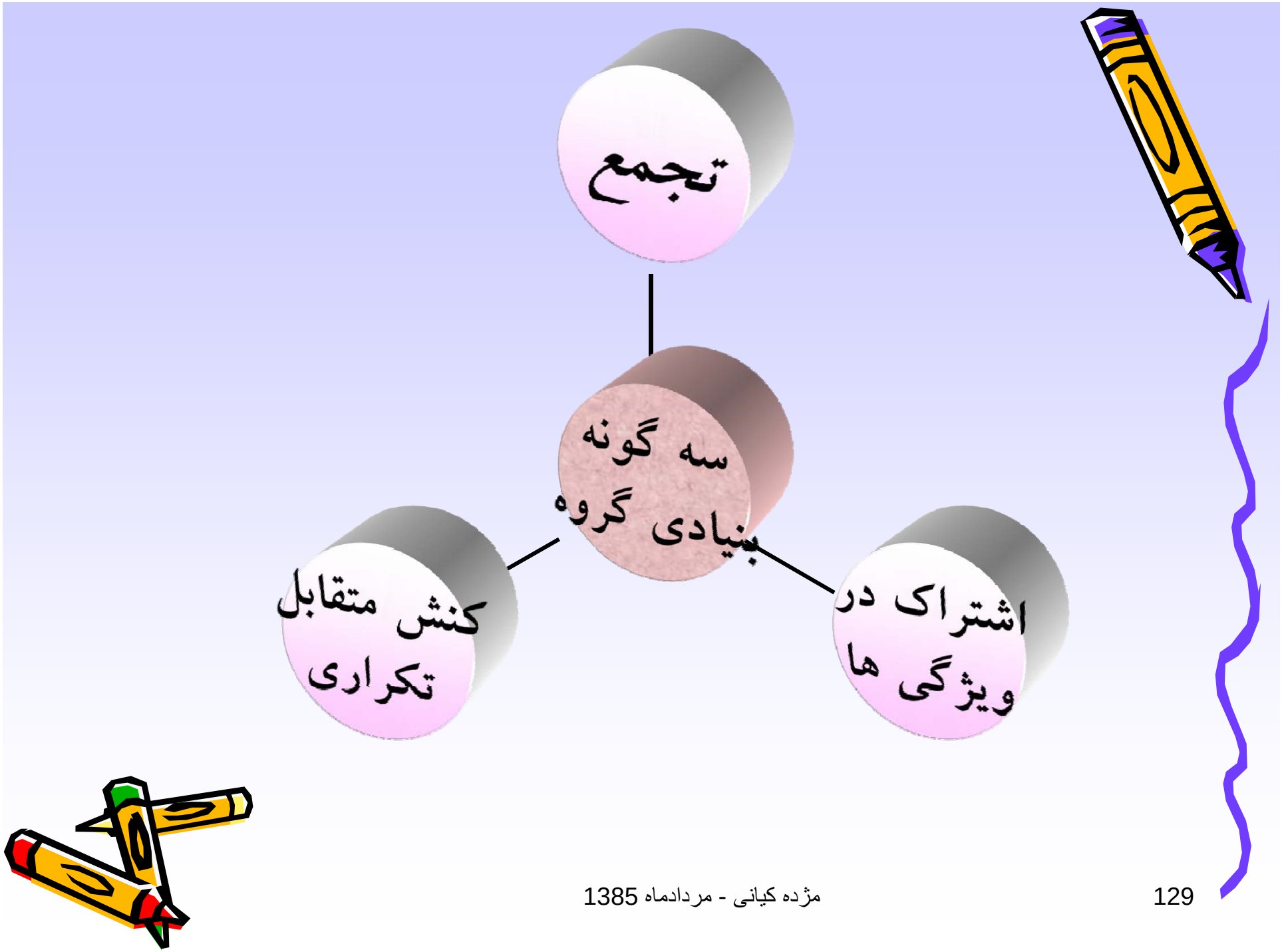
تجمع
سه گونه بنیادی گروه
اشتراک در ویژگی ها
کنش متقابل تکراری

فاصله اجتماعی

- **فاصله اجتماعی** برای اندازه‌گیری درجه احساس نزدیکی و صمیمیت افراد با اعضای گروه‌های دیگر بکار برده می‌شود.

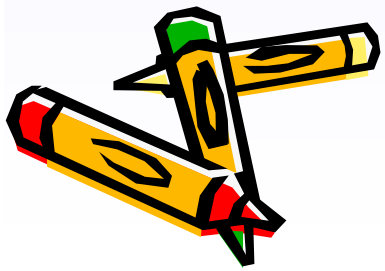

مفاهیم گمانیشافت و گزلشافت

- مفاهیم گمانیشافت و گزلشافت را تونیس برای تفکیک دو نوع روابط اجتماعی به کار برد. گمانیشافت نشان دهنده اشتراک اجتماعی و گزلشافت نمایانگر جامعه است .

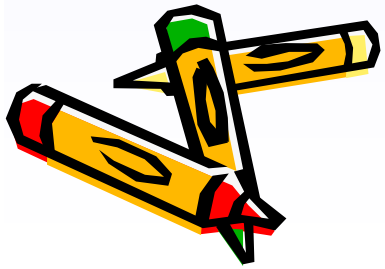

چهار مسئله عمده‌ای که گروه‌ها با آن روبرو می‌شوند

رابرت بیلز چهار مسئله عمده‌ای که گروه‌ها با آن روبرو می‌شوند را تشخیص داده است:

1- این‌که گروه باید با عوامل خارج از گروه که معین است بر کارکردش تاثیر گذارند، خودش را تطبیق می‌دهد.

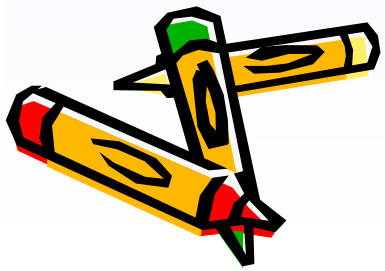

ادامهٔ بحث

2- این‌که یک گروه باید بر عوامل داخلی تاثیرگذار بر هدف‌هایش نظارت کافی داشته باشد.

3- گروه باید احساسات اعضایش را کاملا تحت نظارت داشته باشد.

4- گروه باید یکپارچگی در میان اعضایش را به خوبی حفظ کند.

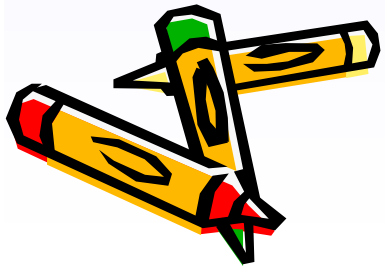

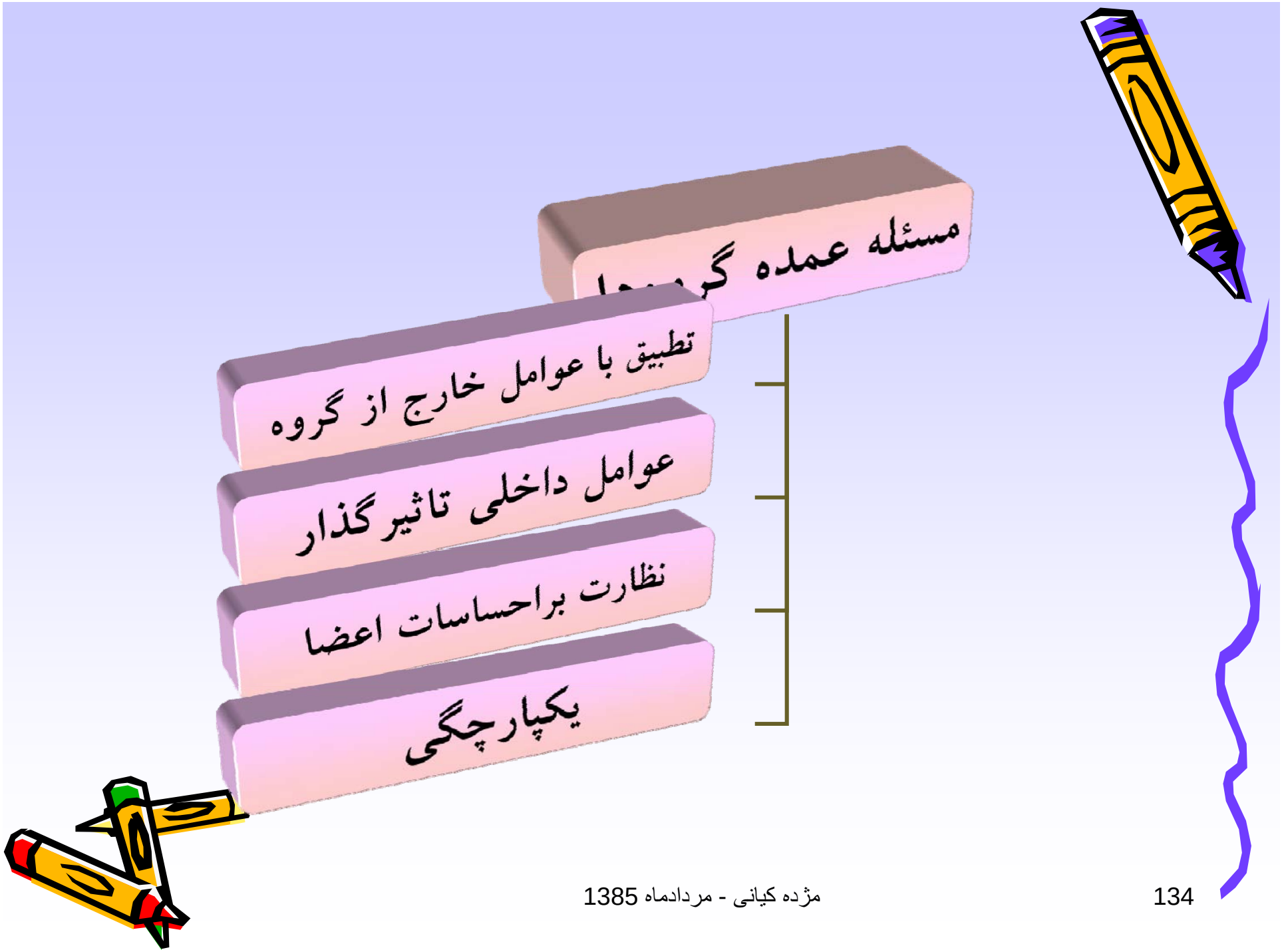
مسئله عمده گروه‌ها
تطبیق با عوامل خارج از گروه
عوامل داخلی تاثیرگذار
نظارت براحساسات اعضا
یکپارچگی

گونه رهبری

- جامعه شناسان دو گونه رهبری سازمانده و دیگری رهبری روحیه بخش را از هم متمایز می‌کنند. رهبری سازمانده به گروه جهت می‌دهد و هدف‌های گروه را پیوسته در ذهنش نگاه می‌دارد.

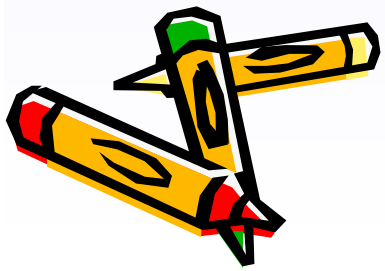

- رهبری روحیه بخش می‌کوشد حسن نیت و هماهنگی در گروه ایجاد کند.

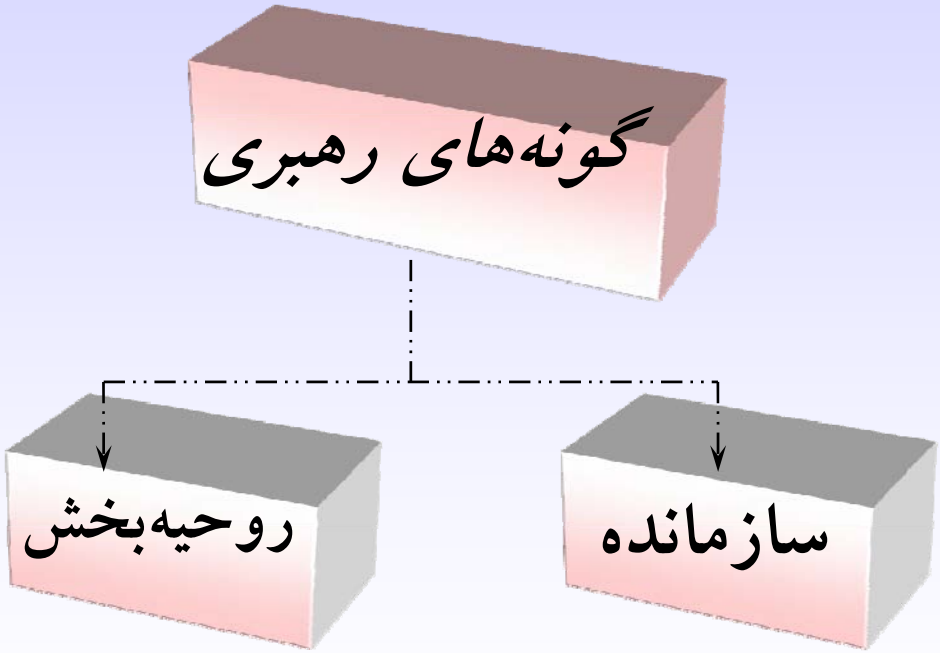

سبک رهبری

سه سبک رهبری عبارتند از:

1- **رهبری اقتدارگرا** که رهبر همه تصمیمات را خودش می‌گیرد.

2- **رهبری دموکراتیک** که براساس توافق اعضای گروه تصمیم‌گیری می‌شود.

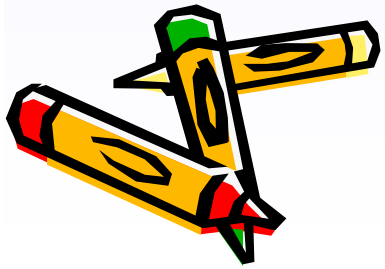

3- **رهبری بی تفاوت** که در این سبک، رهبر معمولاً علاقه‌ای به کار گروهش ندارد و هدف‌های گروهش هدف‌های درجه یک او بشمارنمی‌آیند

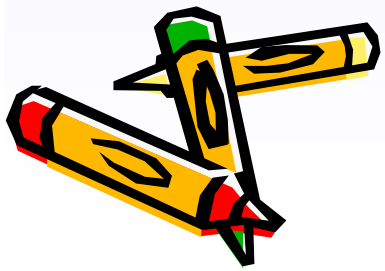

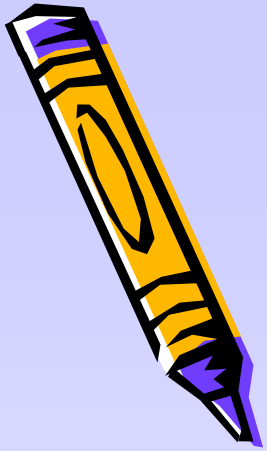

فصل 7

- نهادهای اجتماعی

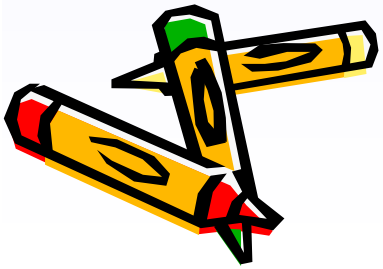

اهداف درس

- از دانشجویان انتظار می رود پس از پایان این برنامه :

1. نهاد را تعریف کند .
2. ویژگیهای نهاد را نام ببرد وشرح دهد .
3. کارکردهای بنیادی نهاد را نام ببرد و شرح دهد .
4. ویژگی های عام نهادها را توضیح کند .

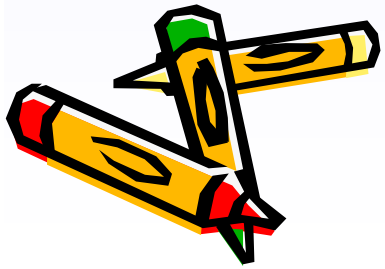

- – نهاد نظام سازمان یافته و پایداری از الگوهای اجتماعی است که برخی رفتارهای تأیید شده و یکنواختی را در جهت برآورده ساختن نیازهای بنیادی جامعه، ایجاب می‌کند.

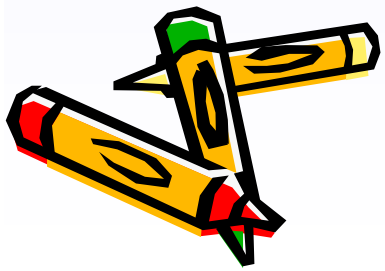

ویژگیهای نهادها

1. هر نهادی هدف اصلی‌اش برآوردن نیازهای اجتماعی خاصی است.
2. نهادها ارزش‌های غایی اعضایشان را متبلور می‌کنند.
3. نهادها به نسبت پایدارند.

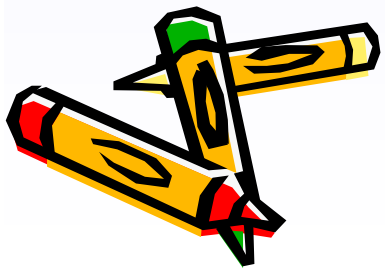

4. فعالیت‌هایشان پهنه وسیعی از جامعه را می‌پوشانند.
5. هر نهاد بر محور یک رشته هنجارها، ارزش‌ها و الگوهای رفتاری مورد انتظار به شدت سازمان یافته است.
6. آرمان‌های یک نهاد معمولاً پذیرفته شده اکثریت جامعه است.

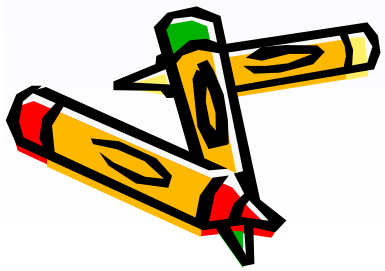

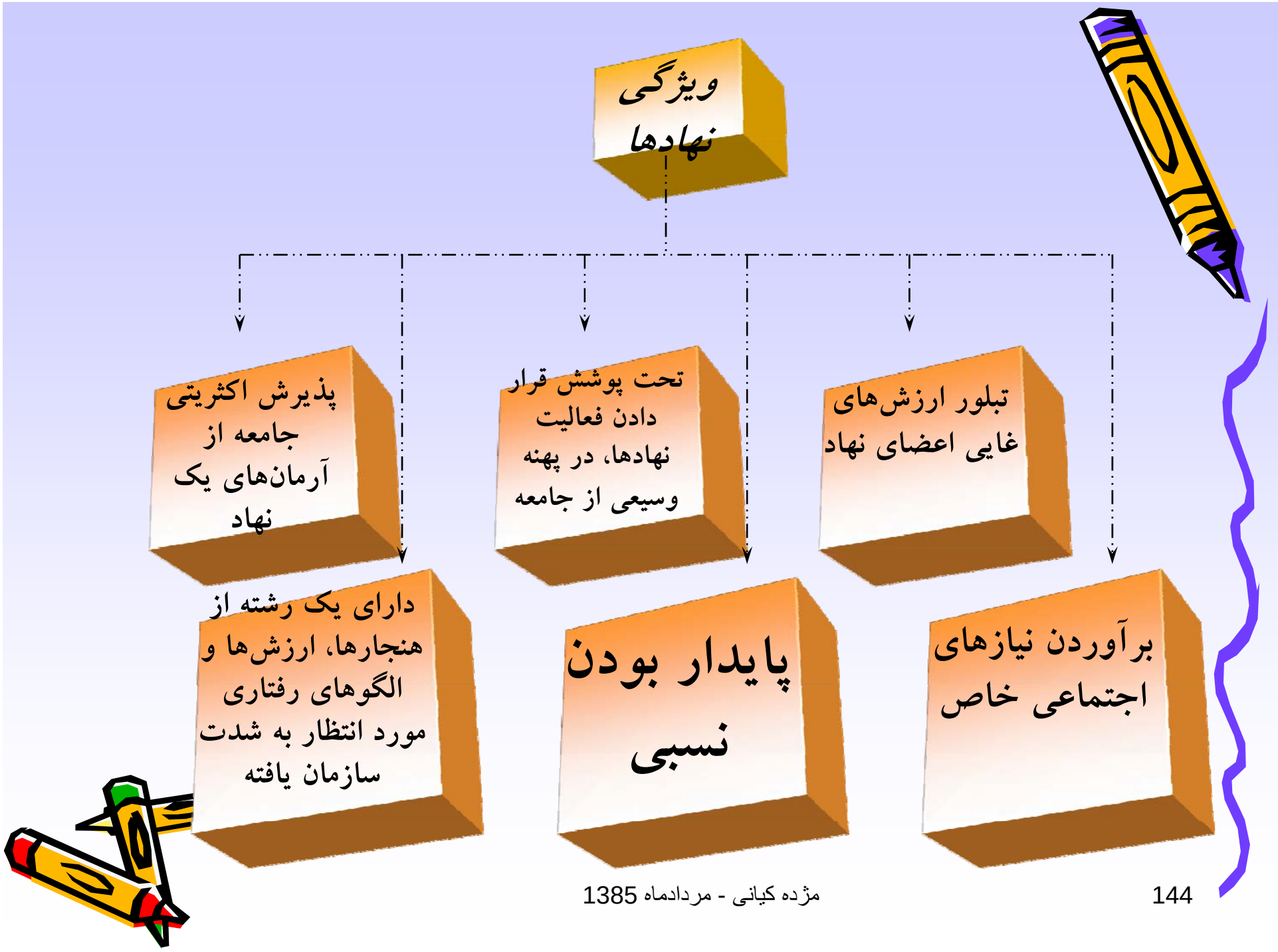
ویژگی نهادها
تبلور ارزش‌های غایی اعضای نهاد
تحت پوشش قرار دادن فعالیت نهادها، در پهنه وسیعی از جامعه
پذیرش اکثریتی جامعه از آرمان‌های یک نهاد
برآوردن نیازهای اجتماعی خاص
پایدار بودن نسبی
دارای یک رشته از هنجارها، ارزش‌ها و الگوهای رفتاری مورد انتظار به شدت سازمان یافته

نهادمندی به فرایندی اطلاق می‌شود که از طریق آن نظام با قاعده‌ای از هنجارها، تضادها و نقش‌های به هم پیوسته و مورد پذیرش جامعه، شکل می‌گیرد.

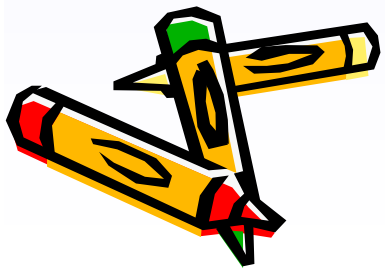

کارکردهای بنیادی نهادها

1. نهادها الگویی رفتاری اجتماعی شایسته را در موقعیت‌های گوناگون در اختیار فرد می‌گذارند.
2. نهاد نقش‌های گوناگون را برای فرد فراهم می‌کنند.

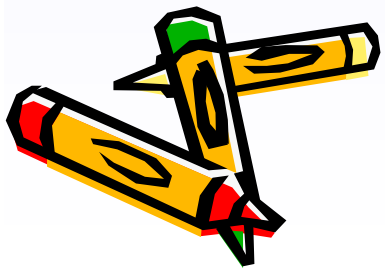

ادامهٔ بحث

3. نهادها به افرادی آموزنده بهترین شیوه رفتار، همان رفتار با ثبات است.
4. نهادها در جهت تنظیم و نظارت بر رفتار اجتماعی عمل می‌کنند.

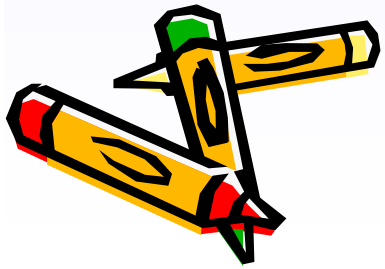

1. جابه‌جایی کارکردی زمانی اتفاق می‌افتد که یک نهاد دیگر نتواند نیاز معینی را در جامعه برآورده سازد.
2. دو یا چند نهاد قادر به برآوردن یک نیاز باشند،

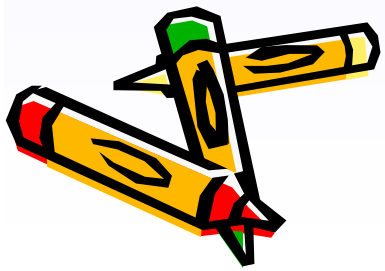

ویژگی‌های عام نهادها

1. **نمادهای فرهنگی** نشانه های شاخصی اند که نشانگر حضور یک نهاد به شمارمی آیند . این نمادها هم می توانند مادی باشند وهم غیر مادی .

WWW.LABBAYK.COM

ادامهٔ بحث

2. **قواعد رفتاری** در برگیرنده آئین‌های کرداری رسمی و سنت‌های غیر رسمی‌اند که برای نقش‌های معین شایسته بشمار می‌آیند.

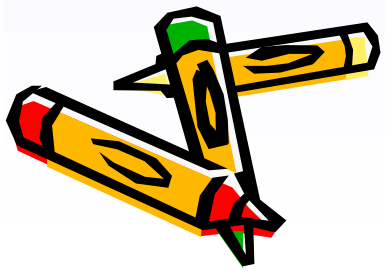

ادامهٔ بحث

3. **ایدئولوژی** که نظامی از عقاید همبسته است که اعضای یک گروه در آن اشتراک دارند

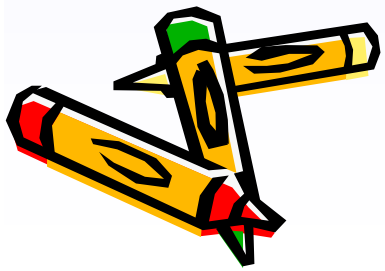

ویژگیهای عام نهادها

- ایدئولوژی
- قواعد رفتاری
- نمادهای فرهنگی

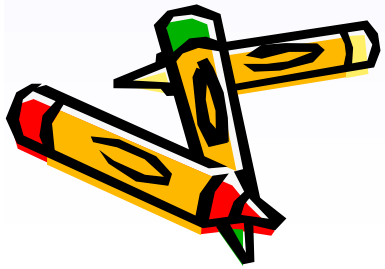

فصل 8

- خانواده

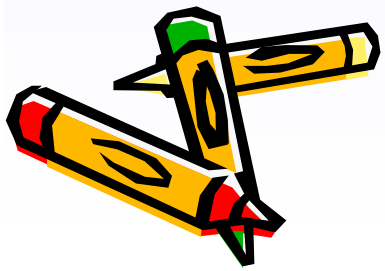

اهداف درس

- از دانشجویان انتظار می رود پس از پایان این برنامه :

1. خانواده وخویشاوندی را تعریف کند .
2. دلایل سست تر شدن پیوندهای خانواده گسترده را نام ببرد .
3. علل طلاق را تشریح کند .
4. علل دگرگونی در ساختار خانواده را شرح دهد .

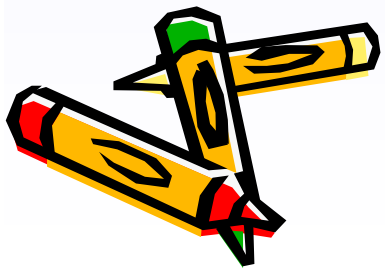

خانواده

خانواده از گروهی از آدمها ترکیب می‌شود که از راه خون زناشویی و یا فرزند پذیری با یکدیگر ارتباط می یابند و طی یک دوره زمانی نامشخص، با هم زندگی می کنند

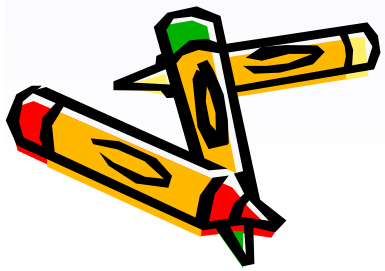

خویشاوندی

خویشاوندی به شبکه وسیعی از افراد اطلاق می‌شود که از طریق نیاکان مشترک ، زناشویی و فرزند پذیری به یکدیگر وابسته باشند.

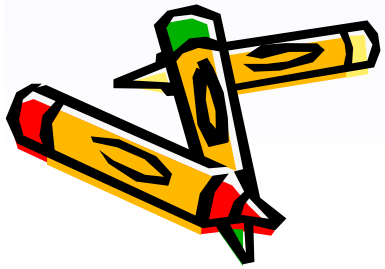

- مهمترین پیامد گذار از یک خانواده سنتی روستایی به یک خانواده صنعتی شهری جانشینی خانواده هسته ای غالب کنونی به جای خانواده خویشاوندی گسترده پیشین است.

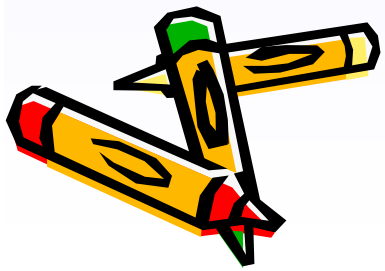

دلایل سست تر شدن پیوندهای خانواده گسترده

الف) فرد در یک جامعه شهر باید از نظر جغرافیایی تحرک داشته باشد.

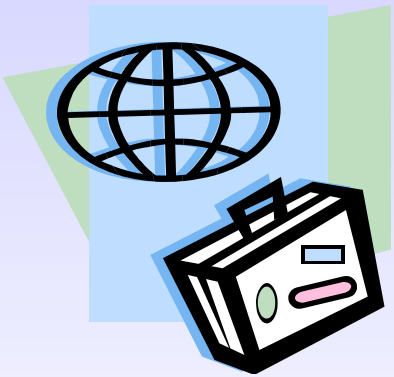

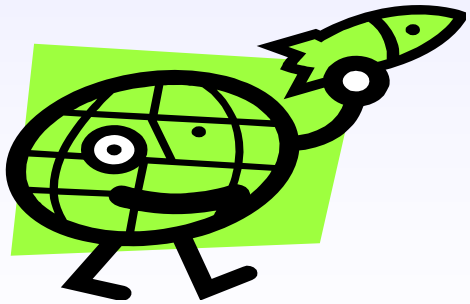

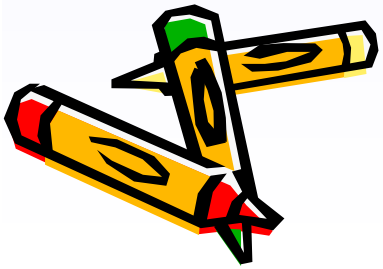

ادامهٔ بحث

ب) گروههای رسمی در کمک به افراد برای حل مسائلشان ، جایگزین گروههای نسبی نسبی می‌شوند.

ج) افراد اکنون این فرصت را دارند که با کار و کوشش خودشان به منزلت دلخواهشان دست یابند.

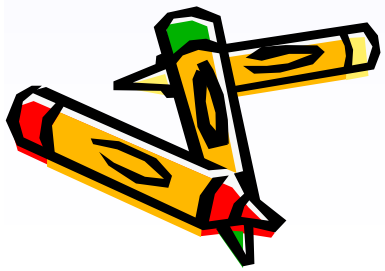

- در جامعه شهری – صنعتی ، ارتقای فرد در جامعه ، از طریق شایستگیهای حرفه‌ای او امکان پذیراست.

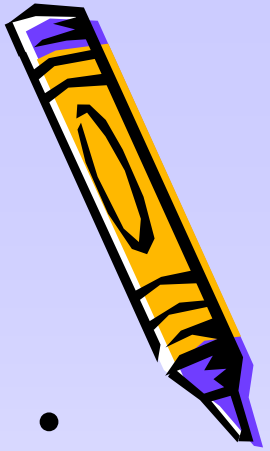

- فرد برای ارتقای شغلی خود ممکن است به شهر دیگری منتقل شود. بدیهی است خانوادهٔ هسته‌ای در این فرآیند پابرجا، می‌ماند، اما ارتباط افراد با خانواده گسترده گسسته می‌شود.

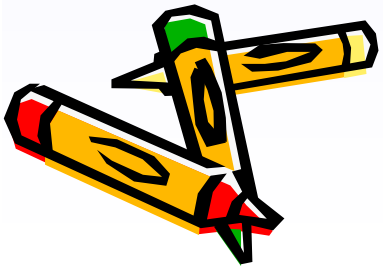

- دریک محیط شهری فردی که با مشکلات شخصی روبرو می‌شود می‌تواند به یک متخصص یا همکار حرفه‌ای که خویشاوندش نیست، مراجعه کند. این مورد نشان می دهد که تا چه حد نقش شبکه خویشاوندی به دلیل توسعه شهر نشینی، کاهش یافته است.

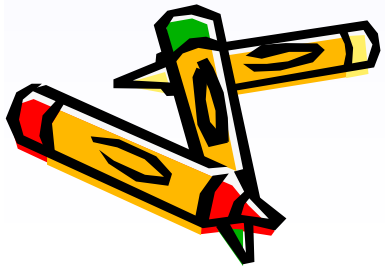

طلاق

- این واقعیت که میزان طلاق در جوامع نوین امروزی بسیار بالاتر از دوران پیشین است ، بیشتر جامعه و ارزشهای متغیر مان سرچشمه می‌گیرد تا از گسیختگی و تباهی خانواده به عنوان نهاد اجتماعی.

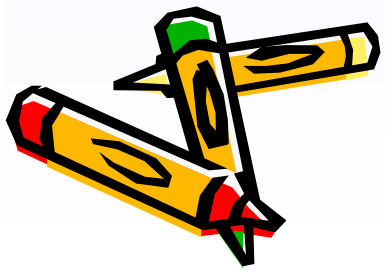

طلاق

- مهمترین دلیل طلاق این است که پس از ازدواج ، یک طرف زناشویی از طرف دیگر چشمداشتهای بیش از حدی دارد.

دگرگونی در ساختار خانواده

1- کوچک شدن حجم خانواده

2- دگرگون شدن برداشتهای افراد از طلاق

3- تغییراتی در نقشهای مردان و زنان سرچشمه می‌گیرد.

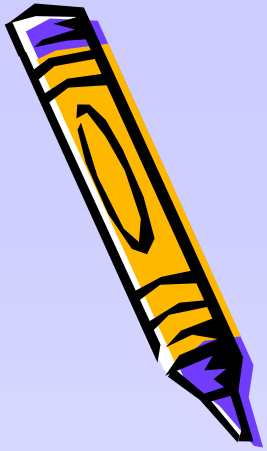

فصل 9

- نظارت اجتماعی

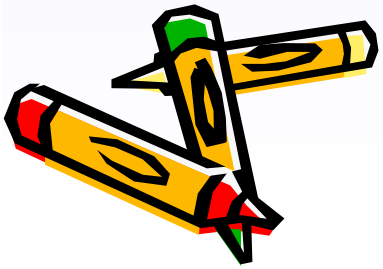

اهداف درس

از دانشجویان انتظار می رود پس از پایان این برنامه :

1. نظارت اجتماعی را تعریف کند .
2. ساختار هنجارها رانام برده وتعریف کند .
3. با مصوبات منفی و مثبت آشنا شود .

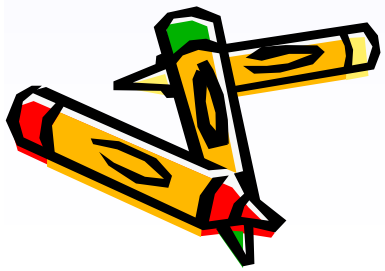

نظارت اجتماعی

- نظارت اجتماعی در واقع به بسط فراگرد اجتماعی شدن اطلاق می‌شود. اگر نظارت اجتماعی درست به کار بسته شود ، رفتار فرد با رفتار مورد انتظار جامعه تطابق پیدا می کند .

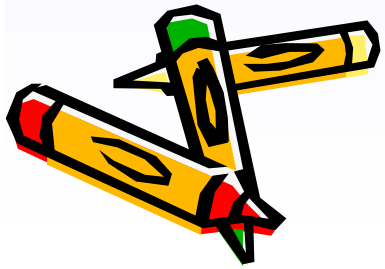

ساختار هنجارمند

هنجارها یا **تحذیری** اند ویا **تجویزی**

هنجارهای تحذیری کاری را که شخص نباید انجام دهد، مشخص می‌کند و هنجارهای تجویزی آن کارهایش را که شخص باید انجام دهد، تعیین می‌کنند.

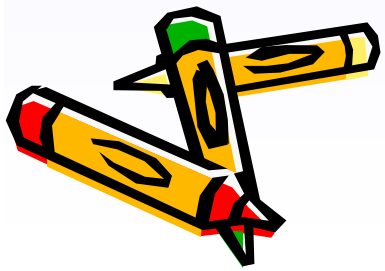

مصوبات مثبت به پاداشهایی گفته می‌شود که به یک فرد در صورت تطبیق با هنجارهای اجتماعی داده می‌شود.

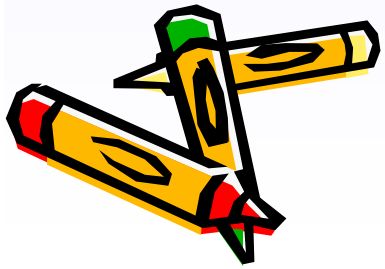

مصوبات منفی به مجازاتهای رابع است که در صورت عدم تطبیق فرد با هنجارهایی در مورد اعمالش اعمال می‌شود.

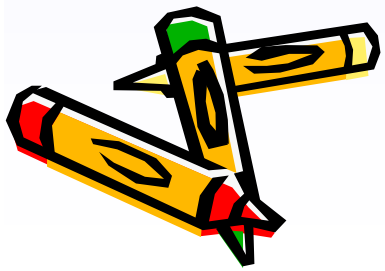

جامعه شناسان معتقدند که پاداشهای مجازاتهای غیر رسمی غالباً بیشتر از پاداشها و مجازاتهای رسمی کارایی دارند.

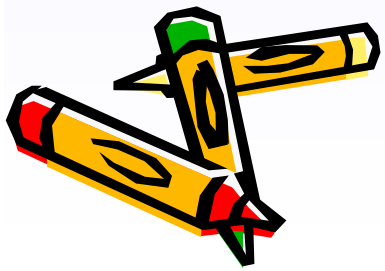

فصل 10

- رفتار انحراف آمیز

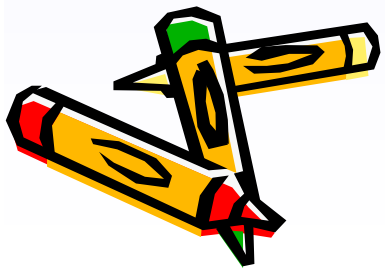

اهداف درس

- از دانشجویان انتظار می رود پس از پایان این برنامه :

1. انحراف را تعریف و علل آن را نام ببرد .
2. تبیین های زیست شناختی انحراف را شرح دهد .
3. تبیین های روان شناسی انحراف را شرح دهد .
4. تبیین های جامعه شناسی انحراف را شرح دهد .
5. رفتارهای انحراف آمیز را از دید مرتون بیان کند .

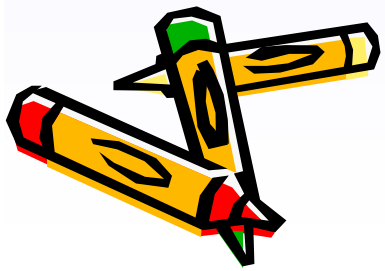

انحراف

- انحراف به دوری جستن از هنجار اطلاق می‌شود و زمانی رخ می‌دهد که یک فرد یا یک گروه معیارهای جامعه را رعایت نکند.

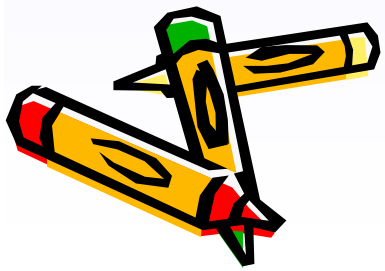

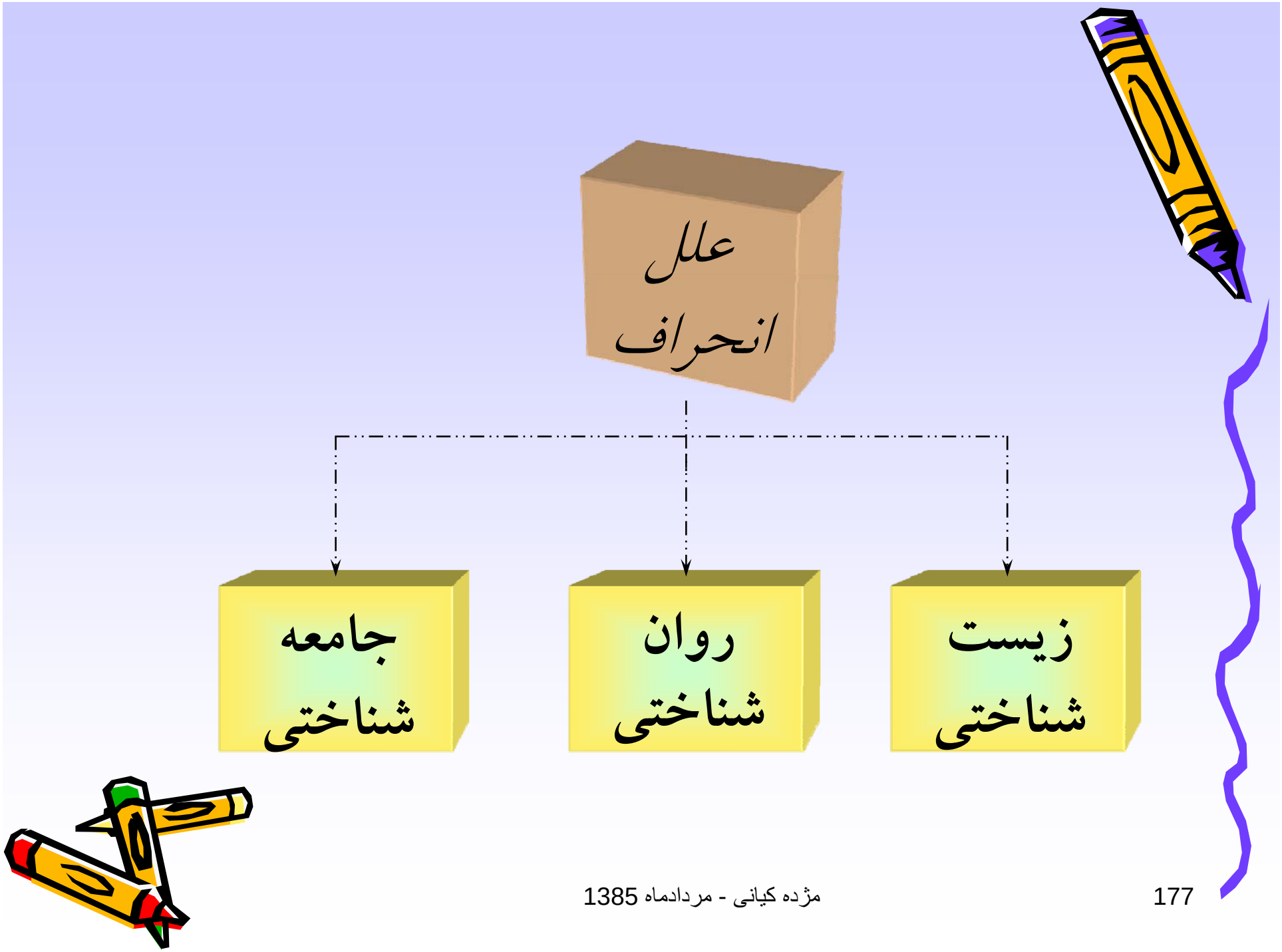
علل
انحراف
زیست
شناختی
روان
شناختی
جامعه
شناختی

تبیین‌های انحراف

- 1. زیست شناختی که برخی معتقدند عوامل زیست شناختی مثل نقص جسمانی را باید علت انحراف اجتماعی نامید.

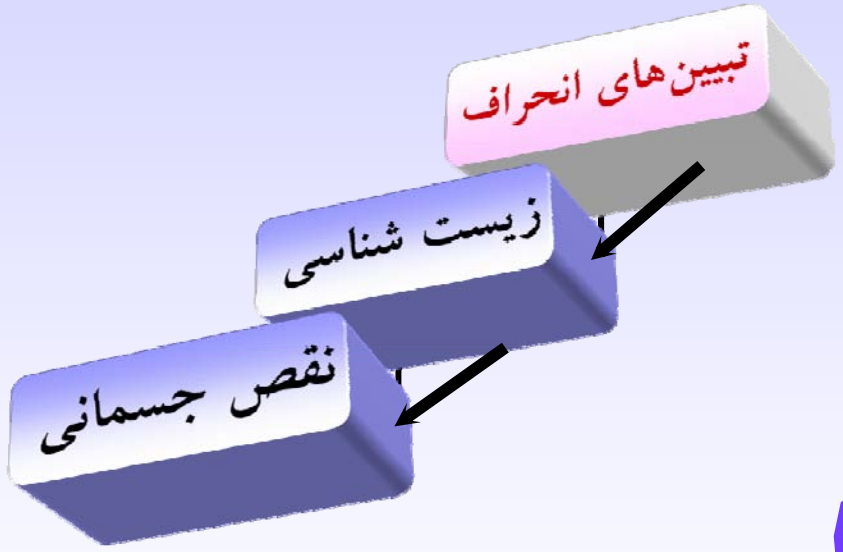

ادامهٔ بحث

2. روان شناختی، بسیاری از روان شناسان انحراف را برحسب نقص شخصیت توجیه می‌کنند.

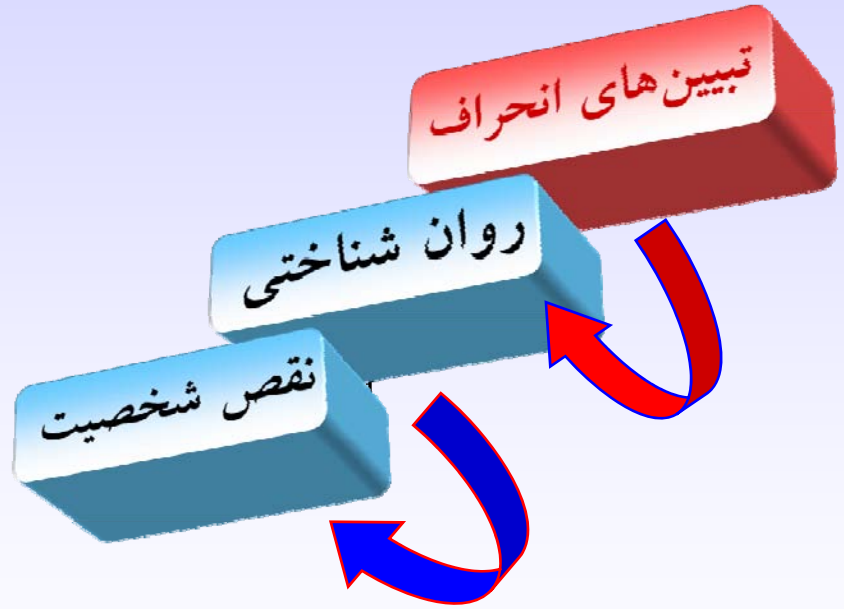

زیگموند فروید خود را به سه بخش ، او ، خویشتن و فراخویشتن تقسیم کرده است.

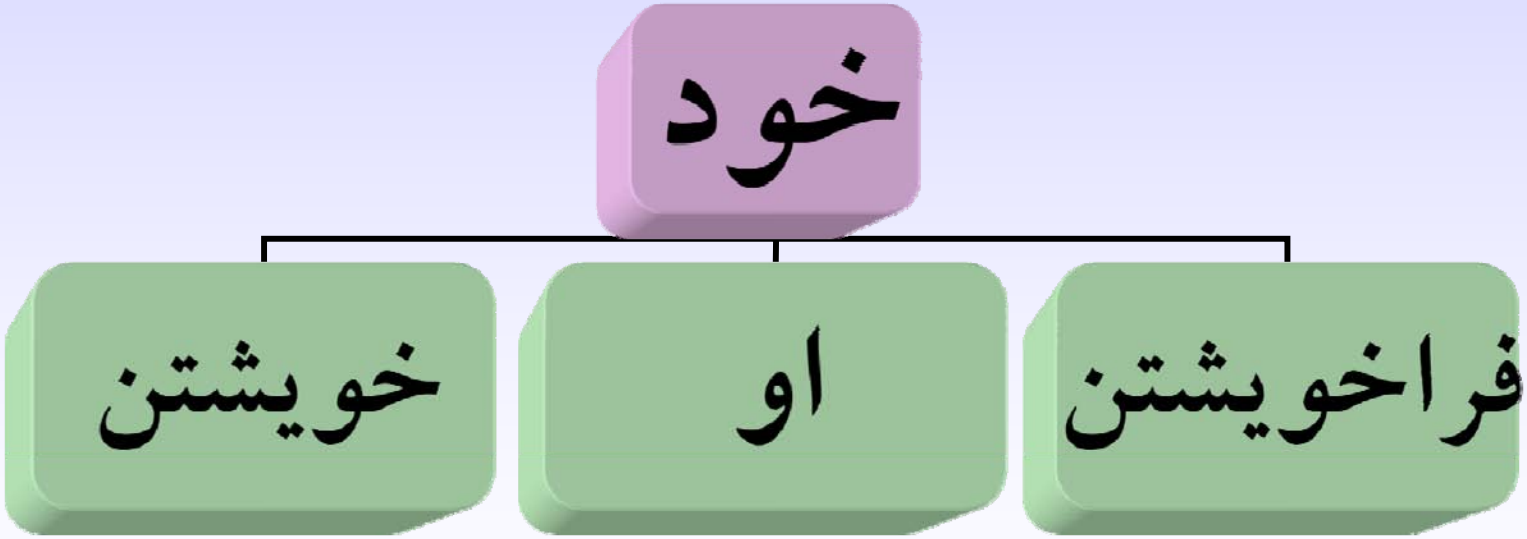

او ، بخش ناخودآگاه ،
غریزی ، وادارنده و
اجتماعی نشدهٔ خود را
نشان می دهد.

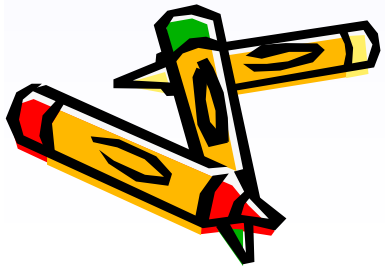

خویشتن، بخش خودآگاه و معقول خود را می‌نمایاند. به این بخش، «دروازه‌بان» شخصیت نیز می‌گویند، زیرا واسطه رابطهٔ متقابل او و فراخویشتن است.

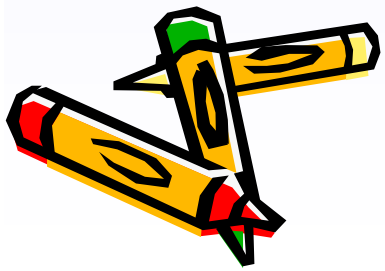

- فراخویشتن به آن بخشی از خود اطلاق می‌شود. که ارزشهای فرهنگی را جذب می‌کند و به عنوان وجدان، کار می‌کند.

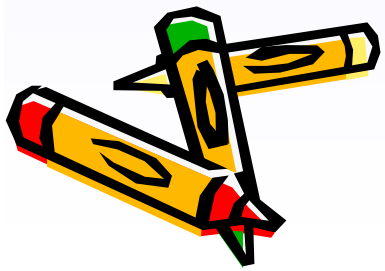

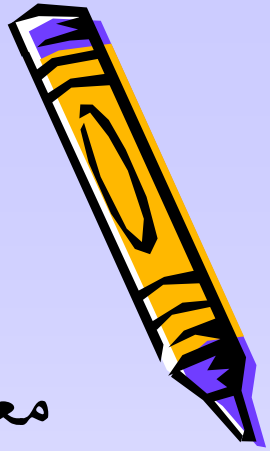

• آنهایی که به مکتب روان شناختی وابسته‌اند، معتقدند که زمانی رفتار انحراف آمیز پیش می‌آید که اوی نظارت ناپذیر و بسیار فعال در ترکیب با فراخویشتن کم فعالیت ظاهر می‌شود، حال آنکه در این میان، خویشتن بی تفاوت می‌ماند و در راهنمایی رفتار فرد نقشی ایفا نمی‌کند.

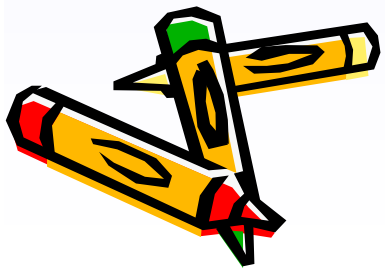

تبیین‌های انحراف

3. جامعه شناختی، انحراف را بر حسب اجتماعی شدن ناقص تبیین می‌کنند.

جامعه شناسان برای تبیین عوامل مؤثر بر رفتار انحرافی بر حسب اجتماعی شدن نارسا، شیوه‌های مختلفی را برگزیده‌اند:

1- بر حسب یکی از این شیوه‌ها، افرادی که به صورت صحیحی اجتماعی نشده‌اند، هنجارهای فرهنگی را در شخصیت خود جایگزین نمی‌کنند

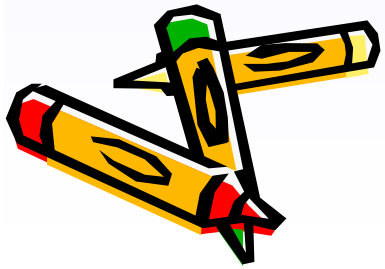

- افرادی که به صورت صحیحی اجتماعی نشده‌اند، قادر نیستند بین رفتار فرهنگی مناسب و نامناسب تمایز قایل شوند.

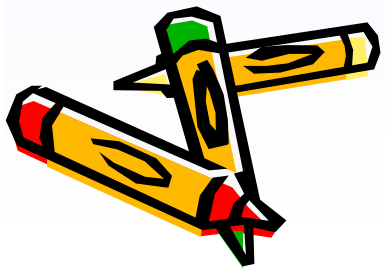

شیوه دومی که جامعه شناسان به کارگرفته اند این است که باید نـــخست معلوم شود فرد منحرف چگونه رفتار انحرافی را آموخته است.

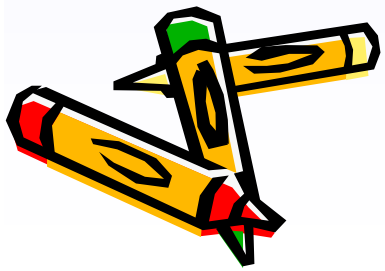

- جامعه شناسان معتقدند که بسیاری از صور کجروی از یک فرد به فرد دیگر منتقل می‌شود و این فرایند آموزشی متضمن همان مکانیسمهایی است که در هر وضعیت آموزشی دیگر با آن روبروییم .

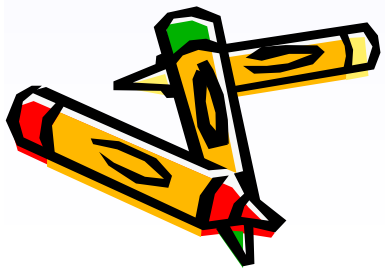

- سومین شیوهٔ برخورد جامعه شناسان با موضوع انحراف، تبیین نتیجهٔ نارساییهای موجود بین فرهنگ و ساخت اجتماعی جامعه است.

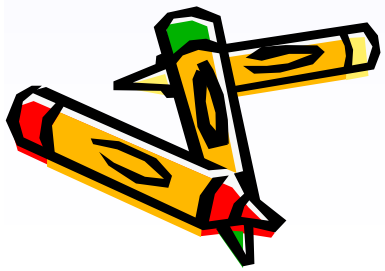

- هر جامعه، نه فقط به لحاظ فرهنگی دارای هدفهای مجاز و معینی است، بلکه افزون بر آن، به لحاظ اجتماعی نیز دارای ابزارهای تأییدشده‌ای برای رسیدن به آن اهداف است.

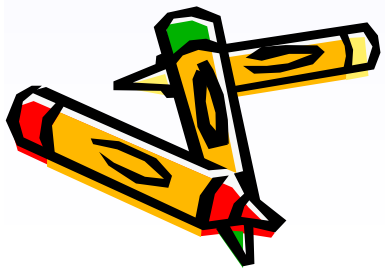

مرتون چهار نوع رفتار انحراف آمیز را نام می برد:

1. نـــوآوری: زمانی پیش مـــی‌آید که مردم هدف‌های فرهنـگی را بپذیرند ولـــی وسایل پذیرفته شده برای دستیابی به این هدف‌ها را نپذیرفته باشند.

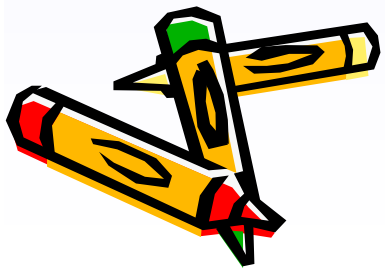

ادامهٔ بحث

2. مناســـک پرستی: زمانی رخ می‌دهـد که شخص وسـایلی را که یک فرهنـــگ برای دستیابی به هدف‌ها ارائه می‌دهد می‌پـــذیرد ولی خود آن هدف‌هارادمی‌کند.

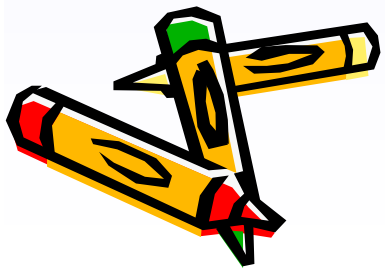

ادامهٔ بحث

3. واپـــس‌زنی: وقتی پیش می‌آید که شخص هم هدف‌ها و هم وسایل نیل به این هدف‌ها را که مورد قـــبول یک فرهنـــگ باشد، رد می‌کند.

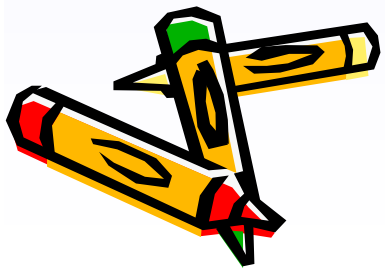

ادامهٔ بحث

4. شـــورش هنگامی اتفاق می‌افتـــد که مردم هدف‌هاووسایل دستیابی به این هدفها را که مورد قبول یک فرهنگ می باشند رد می کنند وهـــدفها و وسایل تازه ای را به جـای آنها برمی گزینند .

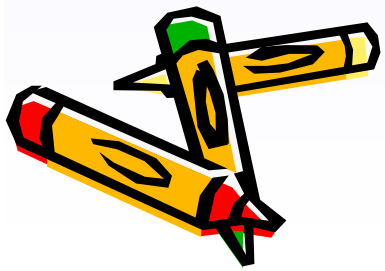

چهار نوع رفتار انحراف آمیز مرتون

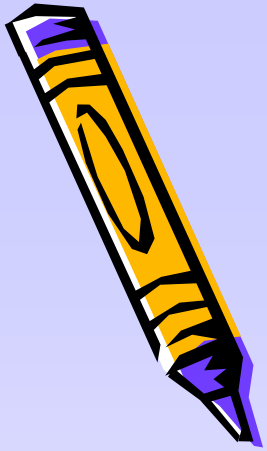

انواع انحراف

- نوآوری
- مناسک پرستی
- شورش
- واپس‌زنی

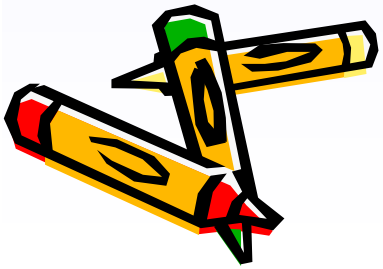

- آمارهای رسمی شاخص خوبی برای تعیین سطح انحراف در جامعه وتعداد افراد منحرف نیستند . به علت اختلاف نظر درتعریف رفتار انحراف آمیز ، اندازه گیری میزان انحراف در جامعه بسیار دشوار است .

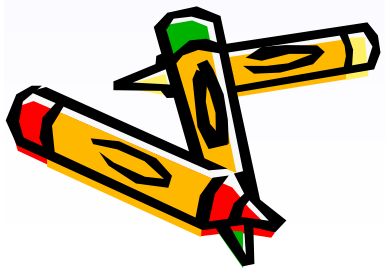

فصل 11

- طبقات اجتماعی

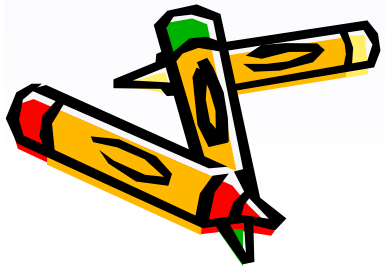

اهداف درس

- از دانشجویان انتظار می رود پس از پایان این برنامه :

1. طبقهٔ و منزلت اجتماعی را تعریف کنند .
2. شاخص های طبقه را تعریف کنند .
3. روش های بررسی قشربندی را نام برده و تعریف کنند .
4. کاست را تعریف کند .
5. سبک و بخت زندگی را تعریف کند .
6. دیدگاه مارکس را درمورد طبقات اجتماعی بیان نماید .

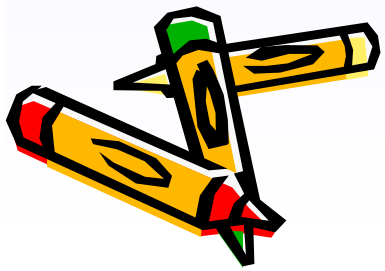

طبقات اجتماعی

- طبقه اجتماعی به بخشی از اعضای جامعه اطلاق می‌شود که از نظر ارزشهای مشترک ، حیثیت، فعالیتهای اجتماعی، میزان ثروت و متعلقات شخصی دیگر و نیز آداب معاشرت از بخشهای دیگر تفاوت داشته باشد.

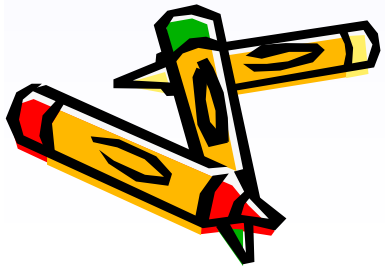

شاخص طبقه اجتماعی

- در جوامع نوین سه شاخص بنیادی برای طبقه اجتماعی وجود دارد که عبارتند از :
- درآمد، شغل و سطح تحصیلات

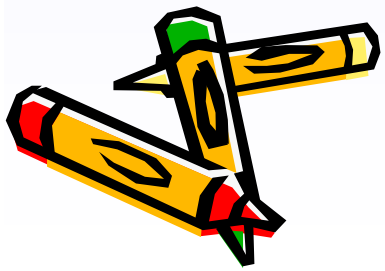

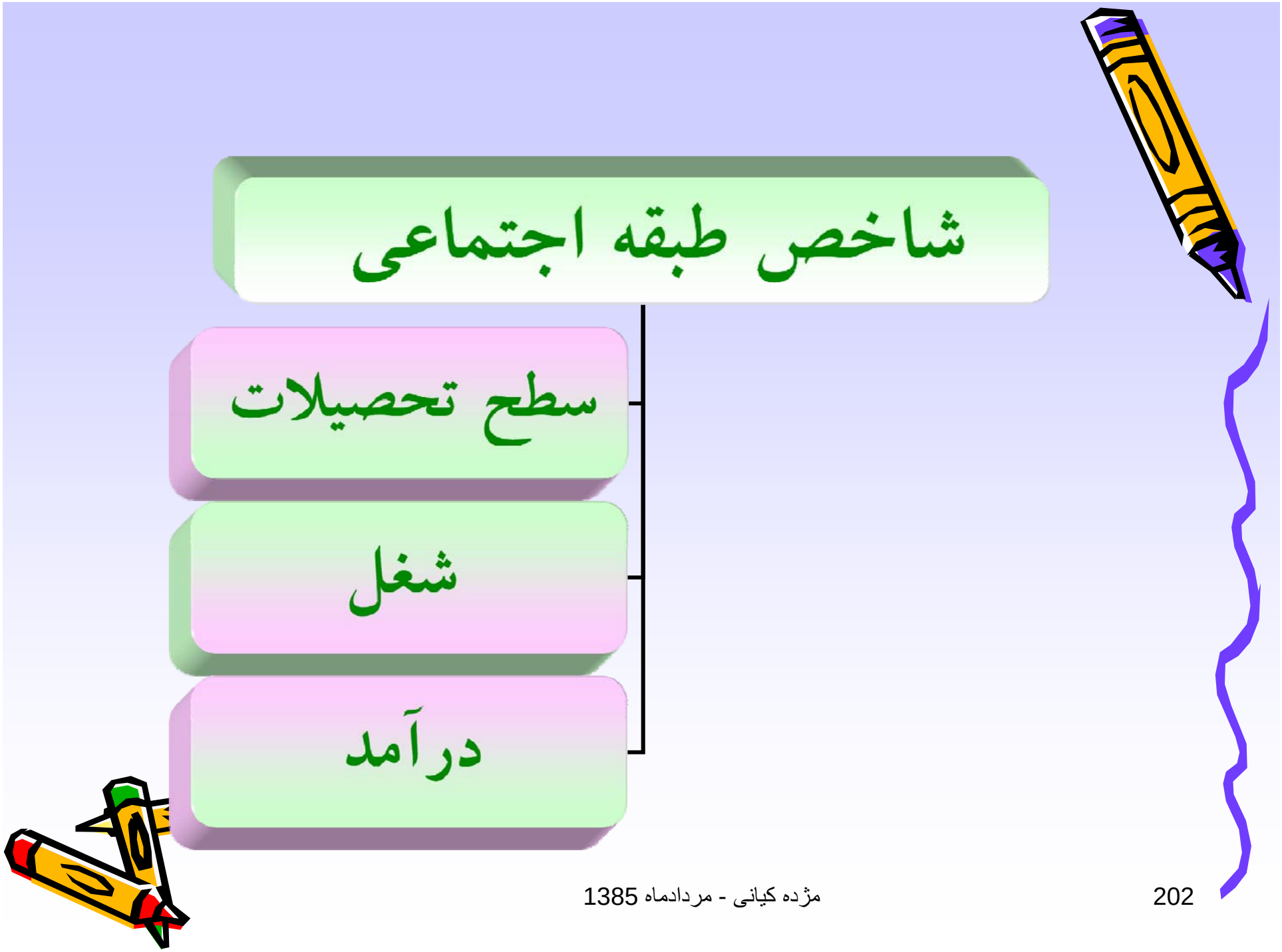
شاخص طبقه اجتماعی
سطح تحصیلات
شغل
درآمد

روشهای بررسی قشر بندی

1- **روش اشتهاری** :که از افراد می‌پرسند که آدمهای دیگر در چه طبقه‌اجتماعی باید جای گیرند .

2- **روش ذهنی** : این روش قشر بندی افراد به وسیله خودشان است .

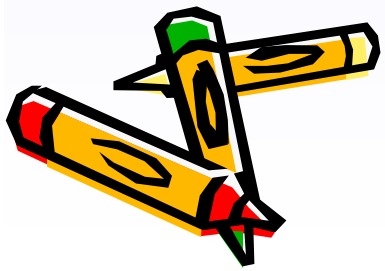

ادامهٔ بحث

3- **روش عینی** : در این روش پژوهشگر معیارهای عضویت در طبقه اجتماعی را خودش تعیین می‌کند.

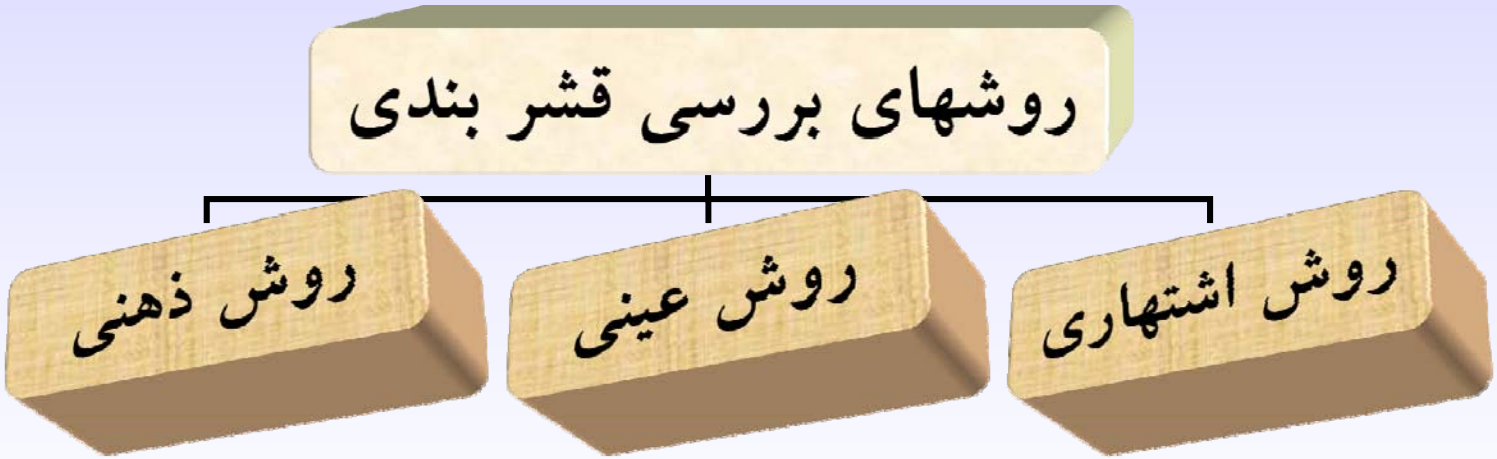

کاست

- **کاســـت** به نظام قشر بندی اجتماعی بسته‌ای اطلاق می‌شود که در آن افـــراد نمی توانند از یک ســـطح اجتماعی به سطحی دیگری آزادانه حرکت کنند.

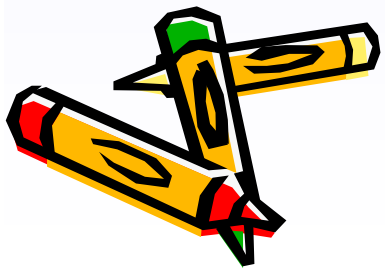

سبک زندگی

- سبـــک زندگی به شیوه زندگی طبقات گوناگون اجتـماعی اطلاق می‌شود هر طبقه‌ای سبک زندگی ویژه و رویکردها و باور داشتهای مخصوص خود را دارد.

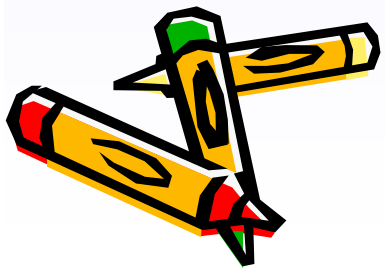

بخت های زندگی

- بخت های زندگی به فرصت هایی اطلاق می‌شود که افراد برای پیشرفت در زندگی و دستیابی به هدفهایشان دراختیاردارند.

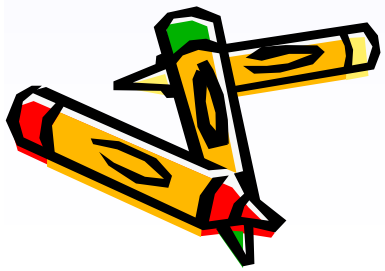

دیدگاه مارکس

- مارکس معتقد بود که پایگاه طبقاتی افراد به رابطه آنها با وسایل تولید بستگی دارد .
- او جامعه را به دو طبقه اصلی تقسیم کرده بود:
- **طبقه مالکان** وسایل تولید و **کارگران فاقد** وسایل تولید

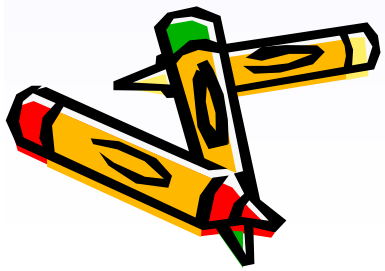

در حالیکه طبقه اجتماعی مارکس تنها بر معیار اقتصادی مبتنی است. مارکـــس و بر طبقه اجتماعی را به صورت چند بعدی در نظر می گیرد.

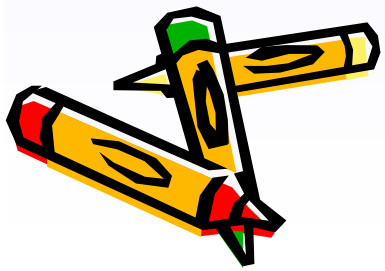

طبقه اجتماعی وبر بر چند عنصر بنیادی که عبارتند از قدرت، ثروت و حیثیت ، استوار است.

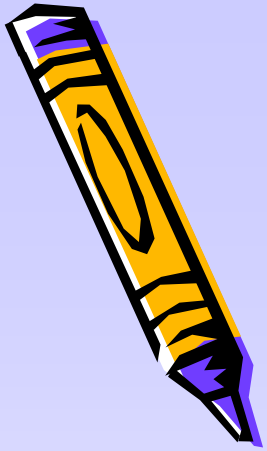

فصل 12

- تحرک اجتماعی

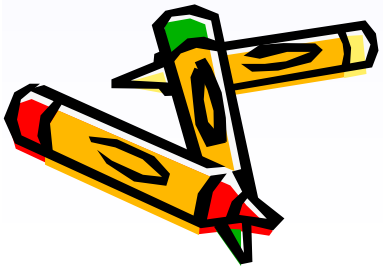

اهداف درس

- از دانشجویان انتظار می رود پس از پایان این برنامه :

1. تحرک را تعریف کند .
2. انواع تحرک را نام ببرد .
3. عوامل دخیل در تحرک اجتماعی را نام ببرد .

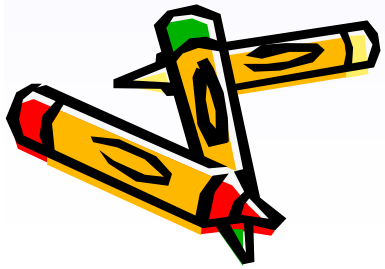

- به حرکت افراد از یک منزلت اجتماعی به منزلت اجتماعی دیگر ، تحرک اجتماعی اطلاق می‌شود
- آدمها ممکن است به منزلت پائین ویا بالا تحرک یابند ویا در یک سطح منزلتی ازیک شغل به شغل دیگر انتقال پیدا کنند .

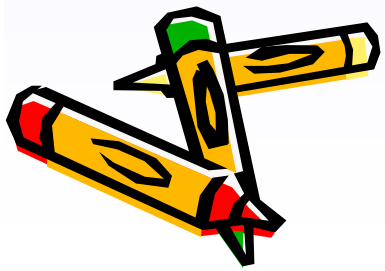

جامعه شناسان **چهار نوع تحرک اجتماعی** را نام می‌برند:

1- **تحرک عمودی : به تغییر منزلت فرد از یک طبقه اجتماعی به طبقه دیگر اطلاق می‌شود.**

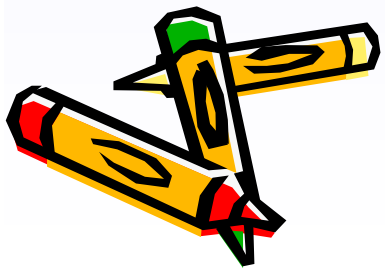

ادامهٔ بحث

2- **تحرک افقی**: به حرکت فرد از یک شغل به شغل دیگر در همان سطح اجتماعی اطلاق می‌شود.

3- **تحرک میان نسلی**: به تحرکی اطلاق می‌شود که میان دو نسل صورت می گیرد .

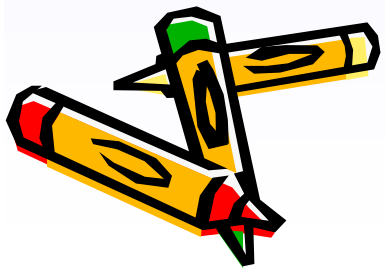

ادامهٔ بحث

4- تحرک درون نسلی: به دگرگونی هایی که در منزلت اجتماعی یک فرد یا یک گروه طی یک نسل اطلاق می‌شود.

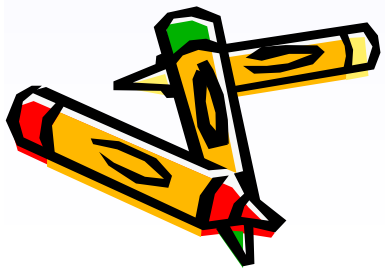

عوامل دخیل در تحرک اجتماعی

1- **حجم خانواده**: فرزندان که یک خانواده کوچک پرورش می یابند، احتمال تحرک صودیشان بیشتر از یک خانواده بزرگ است.

2- **نژاد و قومیت**

3- **تحصیلات**

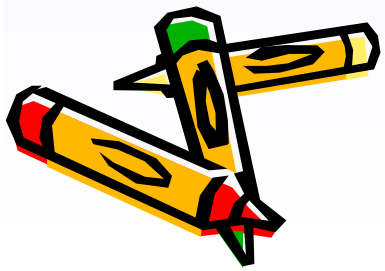

ادامهٔ بحث

4- جنسیت و حق تقدم

5- ازدواج

6- چشم پوشی از مزایای حال برای تضمین آینده بهتر

7- برنامه‌های دولتی

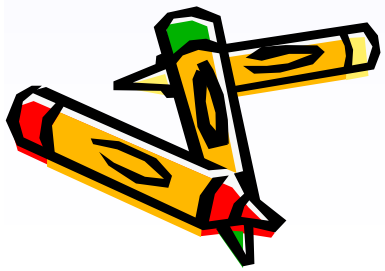

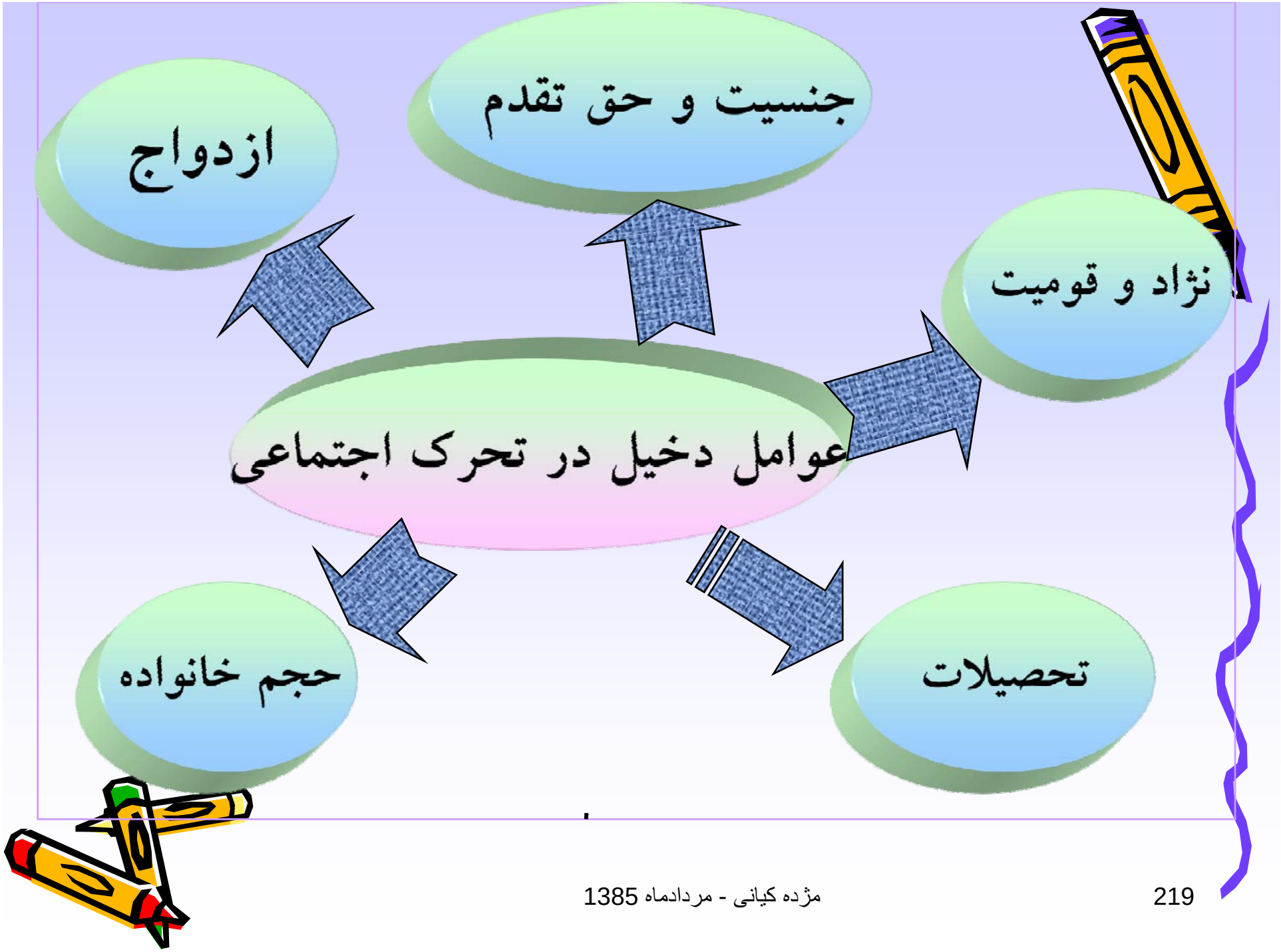
جنسیت و حق تقدم
ازدواج
نژاد و قومیت
عوامل دخیل در تحرک اجتماعی
حجم خانواده
تحصیلات

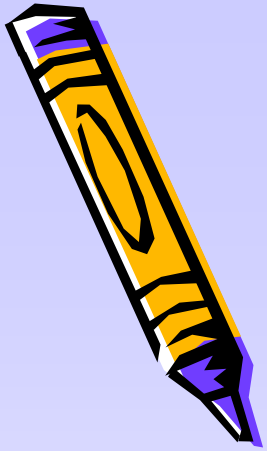

فصل 13

- جمعیت و بوم شناسی

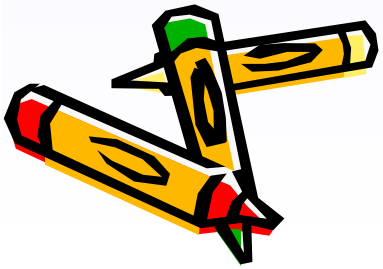

اهداف درس

- از دانشجویان انتظار می رود پس از پایان این برنامه :

1. جمعیت شناسی را تعریف کند .
2. مهمترین مفاهیم جمعیت شناسی را بیان نماید .
3. روش اندازه گیری رشد جمعیت را توضیح دهد .
4. نظریهٔ گذار جمعیتی را بیان کند .

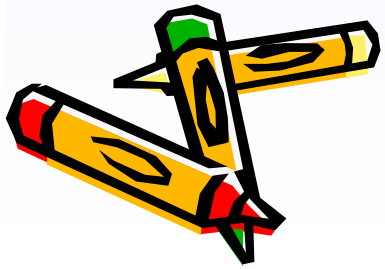

جمعیت شناسی

- جـمعیت‌شناسی به بررسی منظم جـــمعیت یک جامعه اطلاق می‌شود.
- – دولت‌ها همیشه مهمترین گردآورنده داده‌های جمعیتی بوده‌اند.

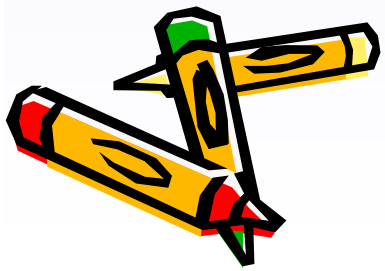

- میزان رشد سالانه جمعیت=

مهاجرت به خارج- مهاجرت به داخل + میزان مرگ و میر- میزان موالید خام.

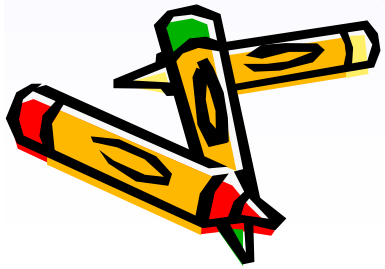

نرخ خام زاد و ولد عبارت است
از تعداد زاد و ولد سالیانه
جمعیت کشوربر مبنای 1000 نفر جمعیت.

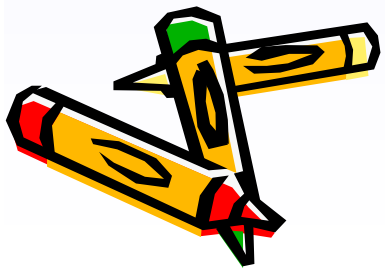

نرخ خام مرگ و میرعبارت است

تعداد مرگ و میر سالیانه جمعیت بر مبنای 1000 نفر.

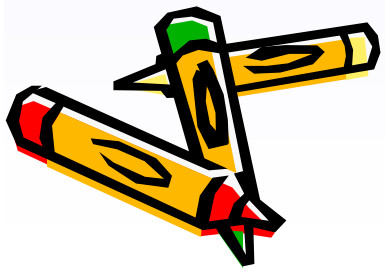

- – امیـــد زندگی: به میانـــگین عمر مورد انتظار یک نـــوزاد در جامعه اطلاق می‌شود.
- – یکی از عوامل موثر در افزایش جمعیت، پیشرفت تکنولوژی است.

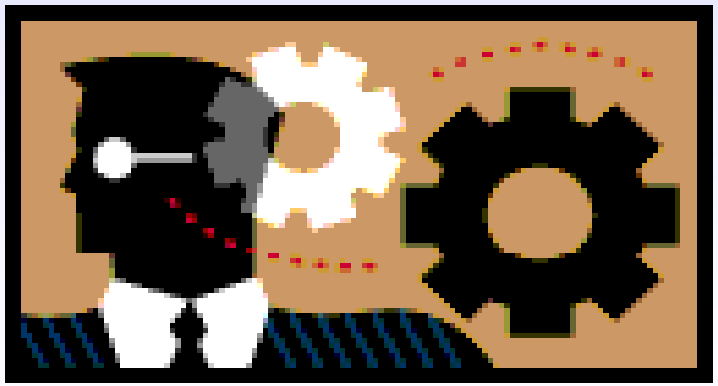

نظریه‌گذار جمعیت

- – نظریه‌گذار جمعیتی می‌گوید، وقتی که جمعیت یک کشور خصلت شهری و صنعتی به خود می‌گیرد، نرخ رشد جمعیت تثبیت می‌شود.

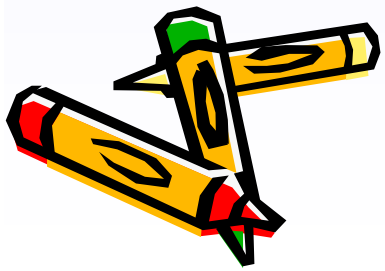

فراگرد گذار جمعیت شناختی

- فراگرد گذار جمعیت شناختی در سه مرحله رخ می‌دهد:

1- نرخ زاد و ولد و نیز مرگ و میر بالا است.

2- نرخ زاد و ولد بالا و نرخ مرگ و میر پایین است.

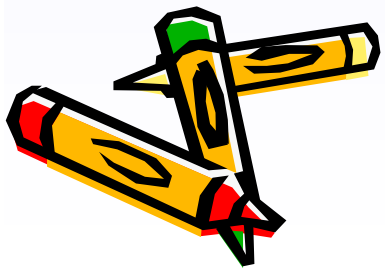

فراگرد گذار جمعیت شناختی

3- نرخ رشد جمعیت بر اثر کاهش نرخ زاد و ولد و همچنین کاهش نرخ مرگ و میر، تعادل می‌یابد.

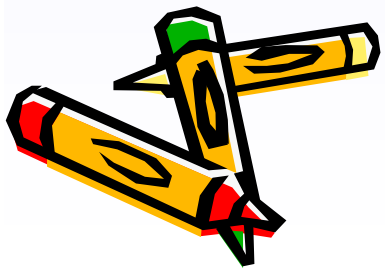

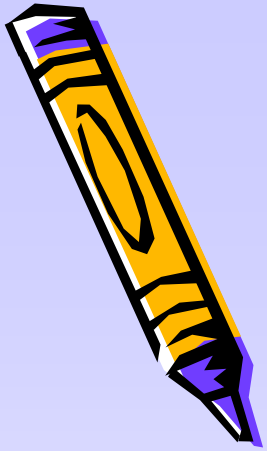

فصل 14

- اجتماع روستایی واجتماع شهری

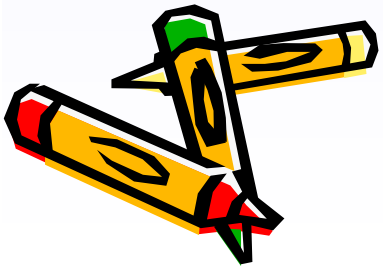

اهداف درس

- از دانشجویان انتظار می رود پس از پایان این برنامه :

1. تعریف اجتماع را بیان کند .
2. تفاوت جوامع روستایی وشهری را بیان کند .
3. نظریه های مناطق هم مرکز و متحدالمرکز را بیان کند .
4. فراگردهای عمدهٔ بوم شناسی را نام ببرد .

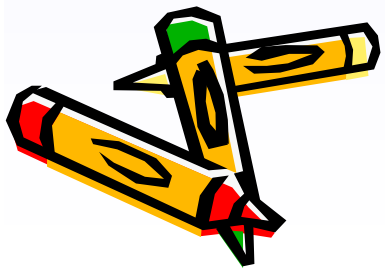

- اجـتماع به گروهی از مردم اطلاق می‌شود که در یک منطـــقه جـــــغرافیایی معین زندگی می‌کنند، در یک فرهـــنگ و شیوه زندگی مشترک سهمیند، می دانند که از یک نوع وحـــــدتی برخوردارند. می توانند هدفهایشان را به گونه دسته جـــــمعی تعقیب کند.

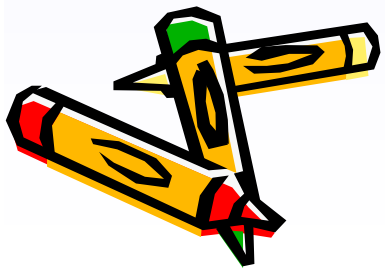

- شیوه زندگی مردم در یک جامعه روستایی عموماً غیر رسمی است و آداب و رسوم در این جوامع به ندرت دگرگون می‌شوند .
- در یک جامعه روستایی خانواده نهاد کانونی است.

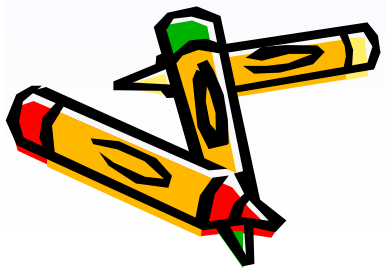

- پیشرفتهای فنی در زمینه های کشاورزی ، وضعیت حمل و نقل و ارتباطات در گرایـــش مـــردم به شهرنشینی نقش داشته‌اند.

- جامعه شناسانی چون دورکیم، ردفیلد و تونسین، انتقال از زندگی روستایی به زندگی شهری را مورد بررسی قرار داده‌اند.

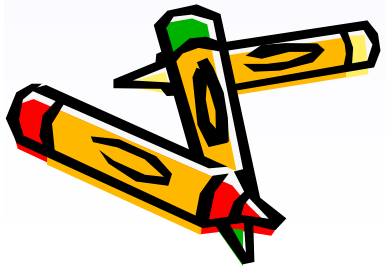

نظریه مناطق هم مرکز

- نخستین بار برجسن نظریه منـاطق هم مـرکز را مطرح کرد. برجسن شهر را دارای یک رشته مناطق هم مرکز می‌دانست که هر منطقه آن به کار معینی اختصاص دارد.

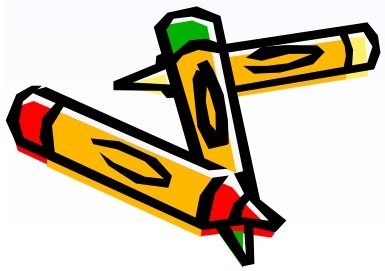

نظریه بخش های متحدالمرکز

- در نظریه بخشها ، فرض بر این است که شهرها از مرکز به اطراف به صورت بخشهای مثلثی شکل ، مسکونی ، تجاری تفریحی و یا صنعتی ، توسعه می یابند.

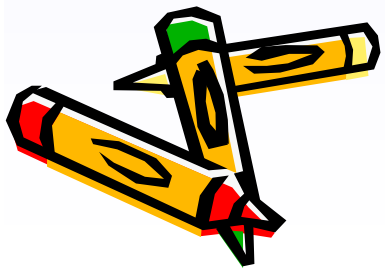

پنج فراگرد عمده بوم شناختی

- **تراکم** : یعنی جمع شدن آدمها و تسهیلات در یک مکان جغرافیایی به نسبت تنگی .
- **تمرکز**، یعنی دور هم جمع شدن افرادی که کارکردهای اقتصادی و خدمایت ضروری را انجام می دهند.

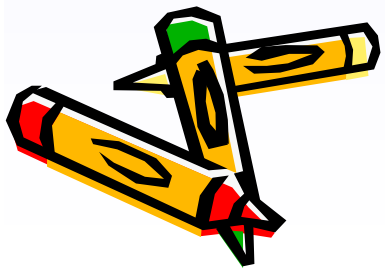

پنج فراگرد عمده بوم شناختی

- **تمرکز زدایی**: یعنی پراکنده شدن آدمها و تسهیلات شهری در یک ناحیه گسترده .
- **انشعاب**: یعنی جمع شدن آدمهای دارای فرهنگ و اوضاع مادی یکسان در نواحی کوچکتر .

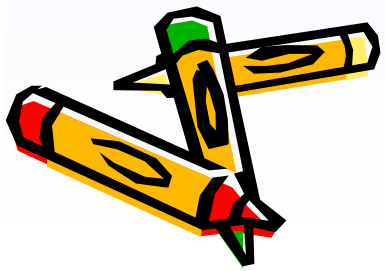

پنج فراگرد عمده بوم شناختی

- **تهاجم**: یعنی اقامت یک گروه نوپدید در منطقه‌ای که قبلاً در اشتغال گروه دیگری بوده است .

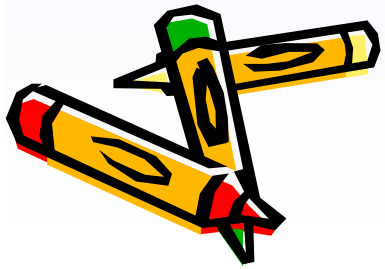

فراگرد بوم شناختی
تمرکز
تراکم
انشعاب
تمرکز زدایی
تهاجم

فصل 15

- رفتار جمعی

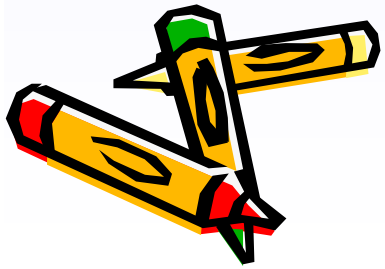

اهداف درس

- از دانشجویان انتظار می رود پس از پایان این برنامه :

1. رفتار جمعی را تعریف کند .
2. عوامل تعیین کنندهٔ رفتار جمعی را نام ببرد .
3. ویژگی های سلب هویت فردی را بیان کند .
4. انواع جماعت را نام ببرد .

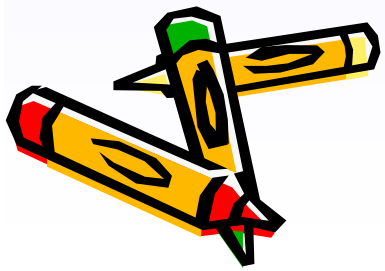

رفتار جمعی با الگوهای بدون ساختار، خودانگیخته، عاطفی و پیش‌بینی ناپذیر مشخص می‌شود. شورش ها و شکل گیری سریع مدها از نمونه های رفتار جمعی به شمار می آیند .

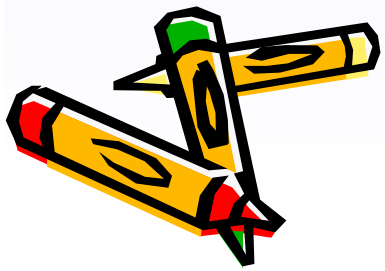

ویژگی رفتار جمعی ازدیدگاه اسملسر

اسملسر برای رفتار جمعی 6 ویژگی بیان می‌کند:

1- **ترغیب ساختاری**: به‌عنوان مثال مشکل اقتصاد بیمار در بسیاری از کشورها، زمینه اعتراض مردم را فراهم می‌کند.

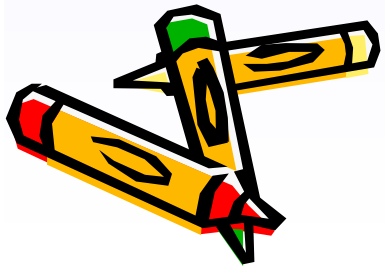

ادامهٔ بحث

2- **فشارهای ساختاری**: وقتی مردم زیر بار فشارهای اقتصادی شدید، یکدیگر را به واکنش در برابر این وضع تحریک کنند.

3- **باور تعمیم یافته**: هنگامی که همه بپذیرند که قدرت مادی دولت برای مقابله با گرانی کاهش یافته است.

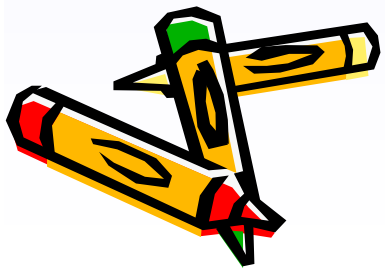

ادامهٔ بحث

4- **عوامل شتاب‌دهنده:** رویدادهای خاص مثل شایعه در مورد نایاب یا کمیاب شدن ارزاق عمومی از عوامل شتاب‌دهنده هستند.

5- **بسیج** برای اقدام به پس از عوامل شتاب‌دهنده، گروه برای اقدام بسیج می‌شود.

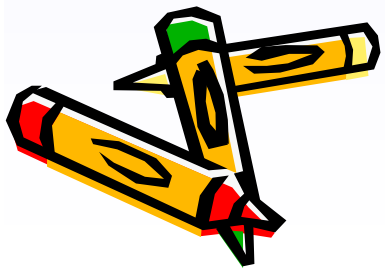

ادامهٔ بحث

6- **عملکرد نظارت اجتماعی**: موفقیت یا عدم موفقیت شورش یا اعتراض به مکانیسم‌های نظارت اجتماعی درون جامعه بستگی دارد.

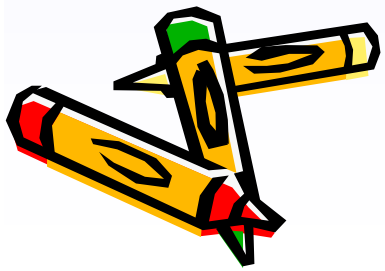

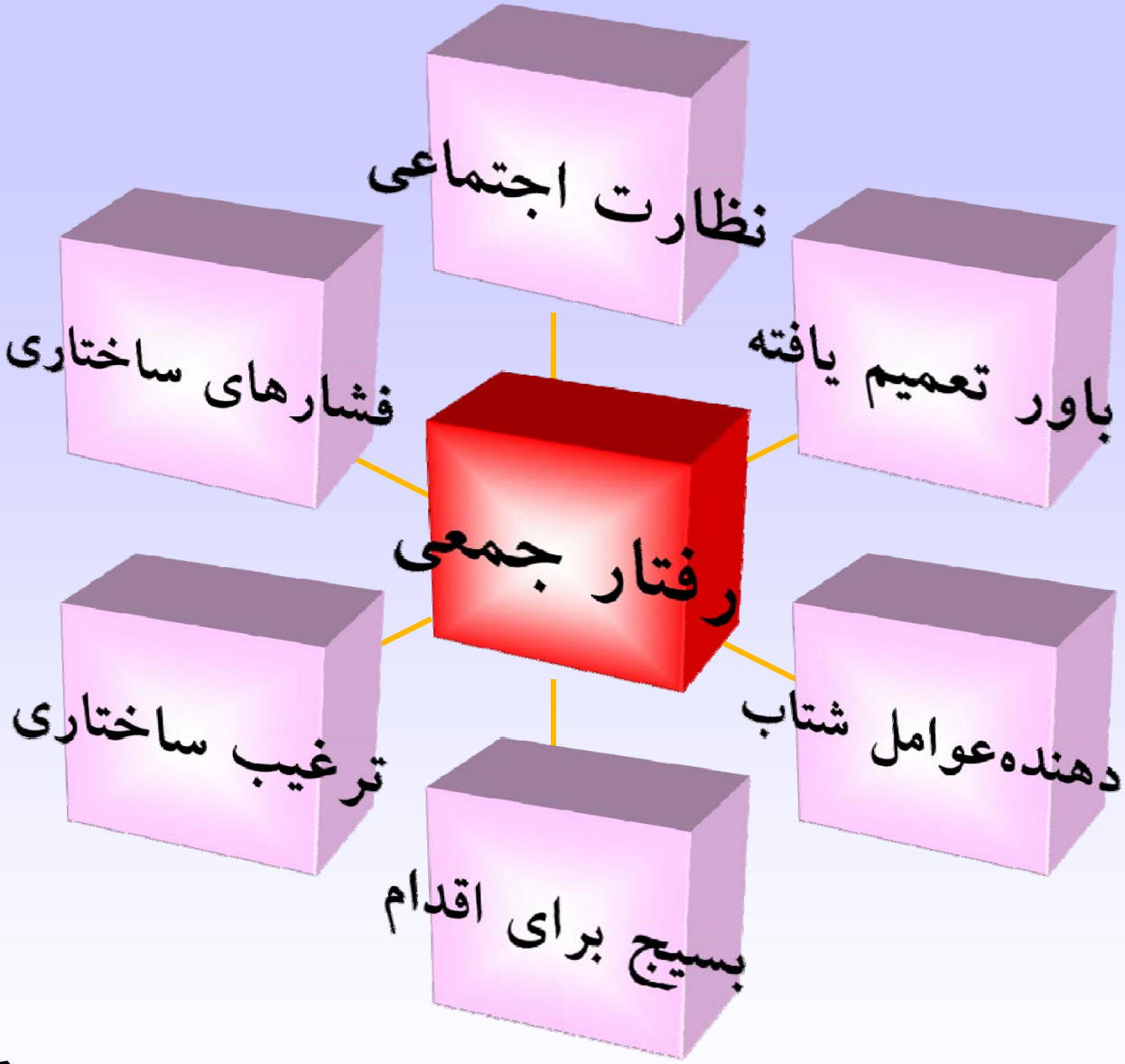
نظارت اجتماعی
باور تعمیم یافته
فشارهای ساختاری
رفتار جمعی
دهنده‌عوامل شتاب
ترغیب ساختاری
بسیج برای اقدام

عوامل سلب هویت فردی و خویشتن‌داری از اعضای یک جمعیت:

1- **ناشناسی**: به دلیل عدم شناخت افراد از یکدیگر، مسئولیت فردی به گونه‌ای موقت فراموش می‌شود.

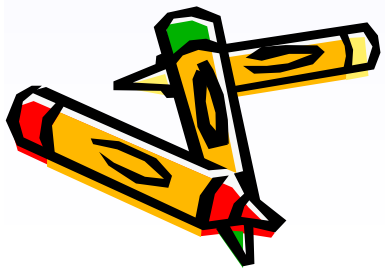

ادامهٔ بحث

2- **حالت غیر شخصی**: عضویت در جماعت و رفتار جمعی عموماً غیر شخصی است.

3- **تلقین‌پذیری**: به دلیل عدم وجود رهبری جاافتاده و الگوهای رفتاری پذیرفته شده، بیشتر بر اساس تلقین عمل می‌شود.

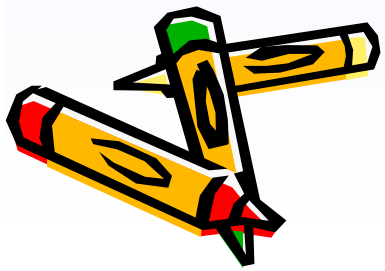

انواع جماعت

1- **بیانگر**: در این جماعت، اعضا، احساساتشان را به شیوه مسالمت‌آمیز بیان می‌کنند.

2- **کنشگر**: در این جماعت، کنشگر معطوف به هدف خاص است و خواستار وقوع یک نوع تغییر می‌باشد.

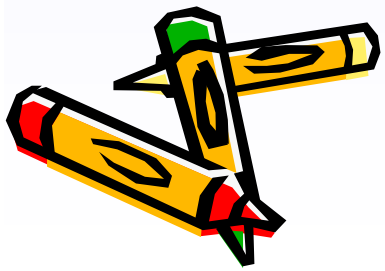

ادامهٔ بحث

3- **اوباش**: جماعت کنشگری است که رفتارش ماهیت خشونت‌آمیز دارد.

4- **حضار**: کنشگری که به شیوه انفعالی رفتار می‌کند.

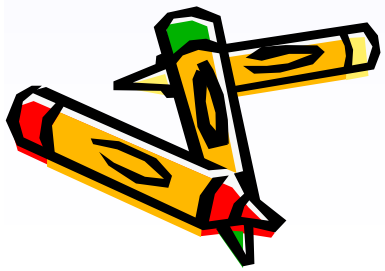

ادامهٔ بحث

5- **شورشی**: با حمله و پرخاشگری، اعتراض جماعت نشان داده می‌شود.

6- **وحشت‌زده**: وقتی جماعت به دلیل یک خطر مشترک، دچار وحشت شدید می‌شود.

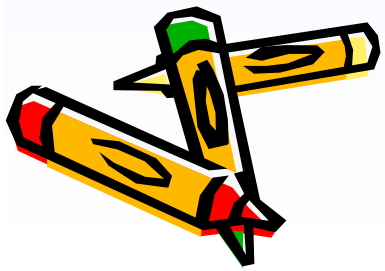

فصل 16

- روابط نژادی وقومی

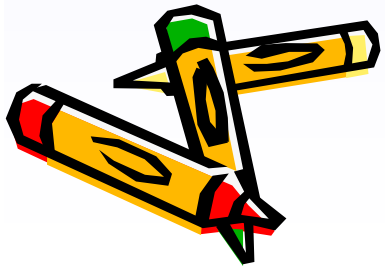

اهداف درس

- از دانشجویان انتظار می رود پس از پایان این برنامه :

1. نژاد و گروه های قومی را تعریف کند .
2. تصورات قالبی و پیش داوری را تعریف کند .
3. روشهای اعمال تبعیض علیه اقلیت ها را بیان کند .
4. واکنش گروه اقلیت را نام ببرد .

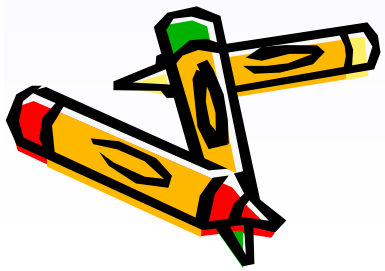

نژاد به گروهی از افراد اطلاق می‌شود که بر اثر نسل‌ها اختلاط درون‌گروهی، ویژگی‌های جسمانی یا زیست شناختی مشترکی پیدا کرده باشند.

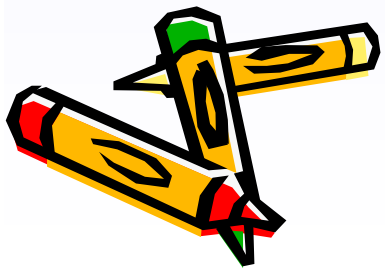

یک گروه قومی با ویژگی‌های فرهنگی مشترک اعضایش مشخص می‌شود. این ویژگی‌ها عبارتند از **دین**، **زبان** و **ملیت**.

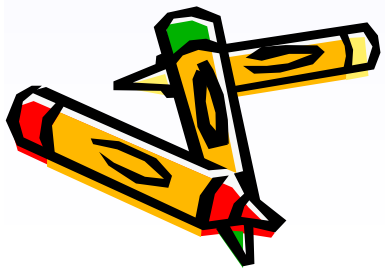

تصورات قالبی

- **تصورات قالبی** به تعمیم‌هایی اطلاق می‌شوند که در مورد برخی از اقلیت‌های مذهبی، نژادی و قومی رواج دارند.

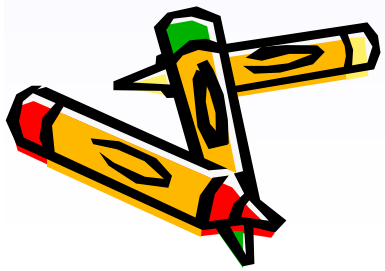

پیشداوری

پیشداوری به برداشت یا احساسی اطلاق می‌شود که شخص نسبت به اعضای یک گروه اقلیت دارد، اما تبعیض به الگوی رفتاری آشکاری گفته می‌شود که بر ضد یک گروه اقلیت جهت گرفته باشد.

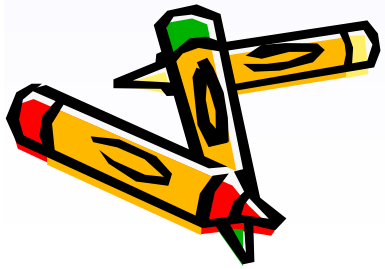

روش‌های اعمال تبعیض:

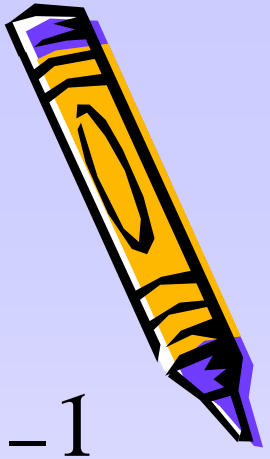

1- **نابودی**: در این فرآیند اعضای گروه اقلیت به طور عمدی کشته می‌شوند.

2- **بیرون راندن**: که اعضای اقلیت به زور از سرزمینشان اخراج می‌شوند.

3- **جداسازی**: که در آن استقرار اجباری اقلیت در مناطق مسکونی جداگانه می‌شوند.

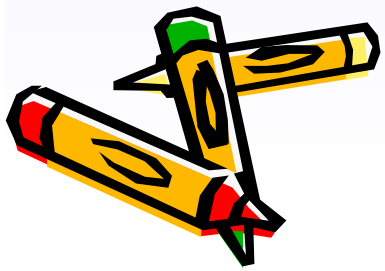

روش‌های جذب اقلیت‌ها:

1- **ادغام**: ادغام کامل دو فرهنگ غالباً از طریق ازدواج صورت می‌گیرد.

2- **اختلاط نژادی**: نژادی که ازدواج میان گروه‌های نژادی مختلف است.

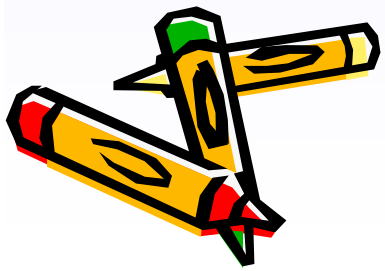

ادامهٔ بحث

3- **کثرت‌گرایی فرهنگی**: زندگی مسالمت‌آمیز گروه‌های اقلیتی در کنار هم با حفظ رسوم خود.

4- **یکپارچگی**: زندگی مسالمت‌آمیز گروه مسلط و اقلیت بدون جدایی و تنش در سایه فرهنگ مسلط.

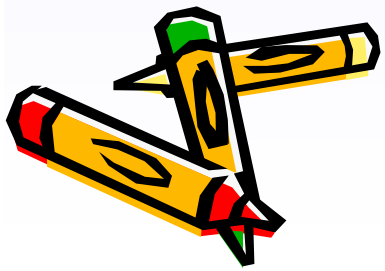

واکنش‌های گروه اقلیت

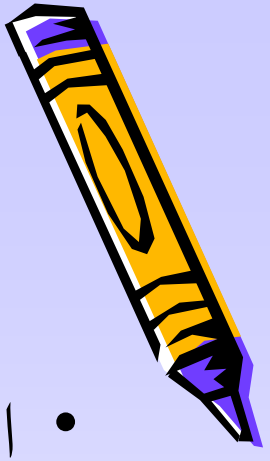

- اقلیت‌ها به شیوه‌های گوناگونی در برابر چیرگی و تبعیض واکنش نشان می‌دهند معروفترین انواع این واکنش‌ها به قرار زیرند:
- ***فرهنگ‌پذیری:*** گروه اقلیت از طریق فراگرد فرهنگ‌پذیری، پذیرش و اقتباس فرهنگ مسلط سبک زندگی آن را نشان می‌دهد.

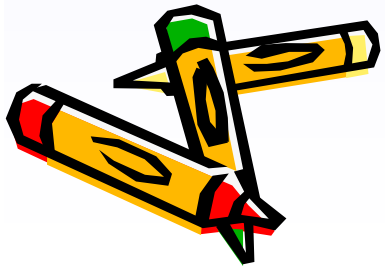

ادامهٔ بحث

- فرهنگ‌پذیری کار دشواری است، زیرا رها کردن فرهنگ آشنا و مادرزادی و پذیرفتن یک فرهنگ ناآشنا و بیگانه، تنش‌های گوناگونی را برای فرد به بارمی‌آورد.

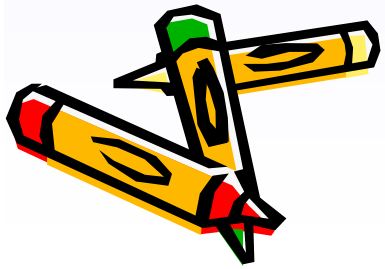

ادامهٔ بحث

- اعضای گروه‌های اقلیت برای آن‌که مورد قبول گروه مسلط قرار گیرند، گاه نام‌هایشان را عوض می‌کنند و می‌کوشند قیافه‌ی ظاهریشان را تغییر دهند.

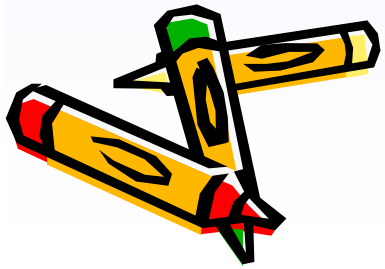

- برخی از سیاهان برای همین موهایشان را صاف و پوستشان را روشن می‌کنند. تعویض نام در میان کلیمیان و لهستانی‌های آمریکا رواج دارد.

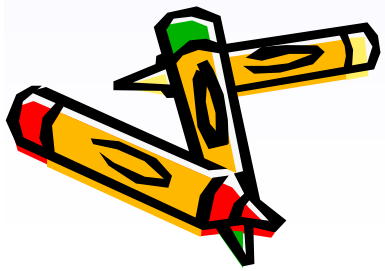

ادامهٔ بحث

- ***جداسازی داوطلبانه:*** اعضای گروه اقلیت از این طریق داوطلبانه خودشان را از بقیه‌ی جامعه جدا می‌سازند. آن‌ها از این طریق می‌توانند تسهیلات خاصی را برای خودشان فراهم آورند و در ضمن، رسومشان را نگهدارند.

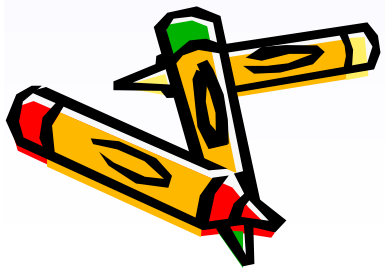

ادامهٔ بحث

- بسیاری از سرخ‌پوستان آمریکایی باقی ماندن در منطقه‌ی حفاظت شده را بر امتزاج با کل جامعه ترجیح دادند. آن‌ها از این طریق توانستند زبان، رسوم، سنت‌ها و باورهای سرخ‌پوستی را نگه دارند.

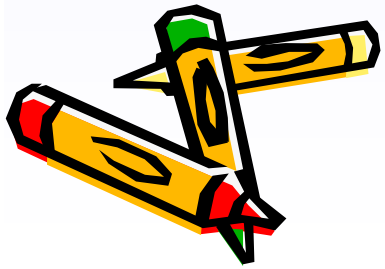

ادامهٔ بحث

- ***جدایی خواهی:*** از طریق این فراگرد، گروه اقلیت جامعه‌ی جداگانه‌ای را برای خود تشکیل می‌دهد. این جامعه‌ی جدید غالباً از طریق ایجاد مرزهای جغرافیایی از جوامع دیگر جدامی‌شود.

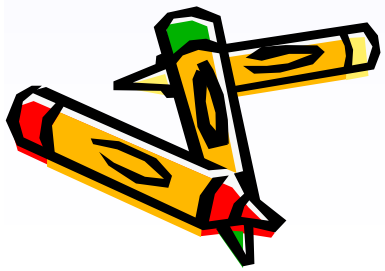

واکنش‌های گروه اقلیت در برابر چیرگی و تبعیض

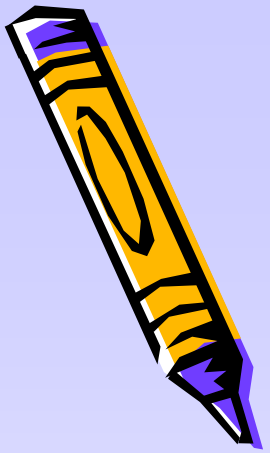

- فرهنگ‌پذیری (رها کردن فرهنگ مادرزادی و پذیرش فرهنگ مسلط)
- جداسازی داوطلبانه (جهت حفظ آداب و رسوم و ایجاد تسهیلات خاص برای گروه)
- جدایی‌خواهی (در نظر گرفتن جامعه جداگانه‌ای برای زندگی از طرف اقلیت‌ها، جداخواهی نامیده می‌شود)

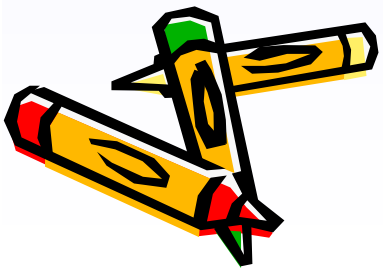

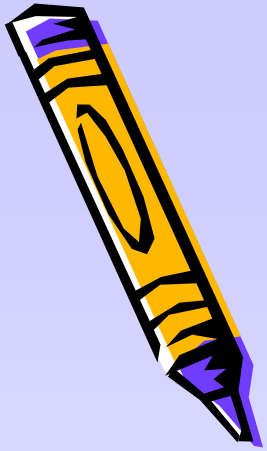

فصل 17

- سازمان های رسمی

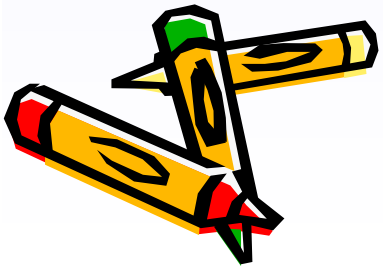

اهداف درس

- از دانشجویان انتظار می رود پس از پایان این برنامه :

1. سازمان رسمی را تعریف کند .
2. ویژگی های دیوانسالاری را نام ببرد .
3. واکنشهای فردی در برابر دیوانسالاری را نام ببرد .

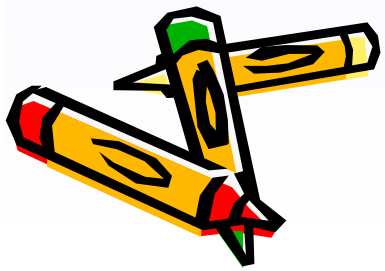

- سازمان رسمی از گروهی از افراد ترکیب می‌شود که برای رسیدن به هدف خاصی گرد هم آمده باشند.وزارتخانه ها ، ارتش ودستگاه دادگستری ، سازمانهای رسمی به شمار می آیند.

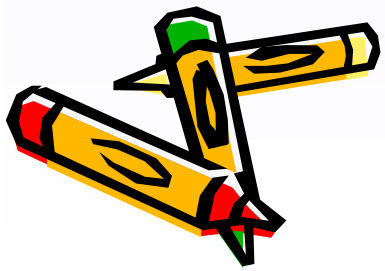

دیوان‌سالاری

- دیوان‌سالاری به سلسله مراتبی از اقتدار و مسئولیت اطلاق می‌شود که یک سازمان رسمی برای هماهنگ کردن فعالیت‌هایش و رسیدن به هدف‌های تعیین شده‌اش از آن استفاده می‌کنند

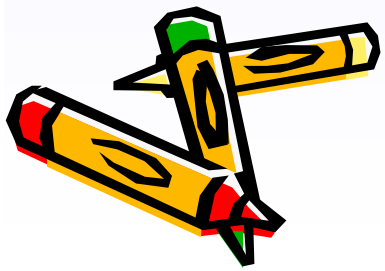

تفاوت یک سازمان بسیار متشکل با سازمان دارای تشکل ضعیف به میزان خودمختاری اعضایشان مربوط است.

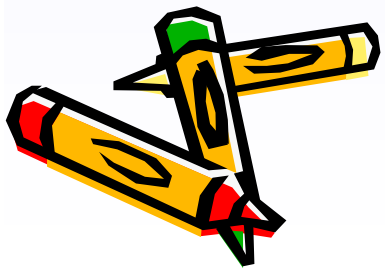

ویژگی‌های سازمان‌های رسمی

ویژگی‌های سازمان‌های رسمی عبارتند از:

- الگوهای ارتباطی تثبیت شده
- نظام انضباطی رسمی
- تقسیم کار
- نظام تنبیه و پاداش

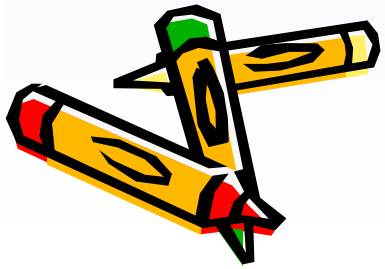

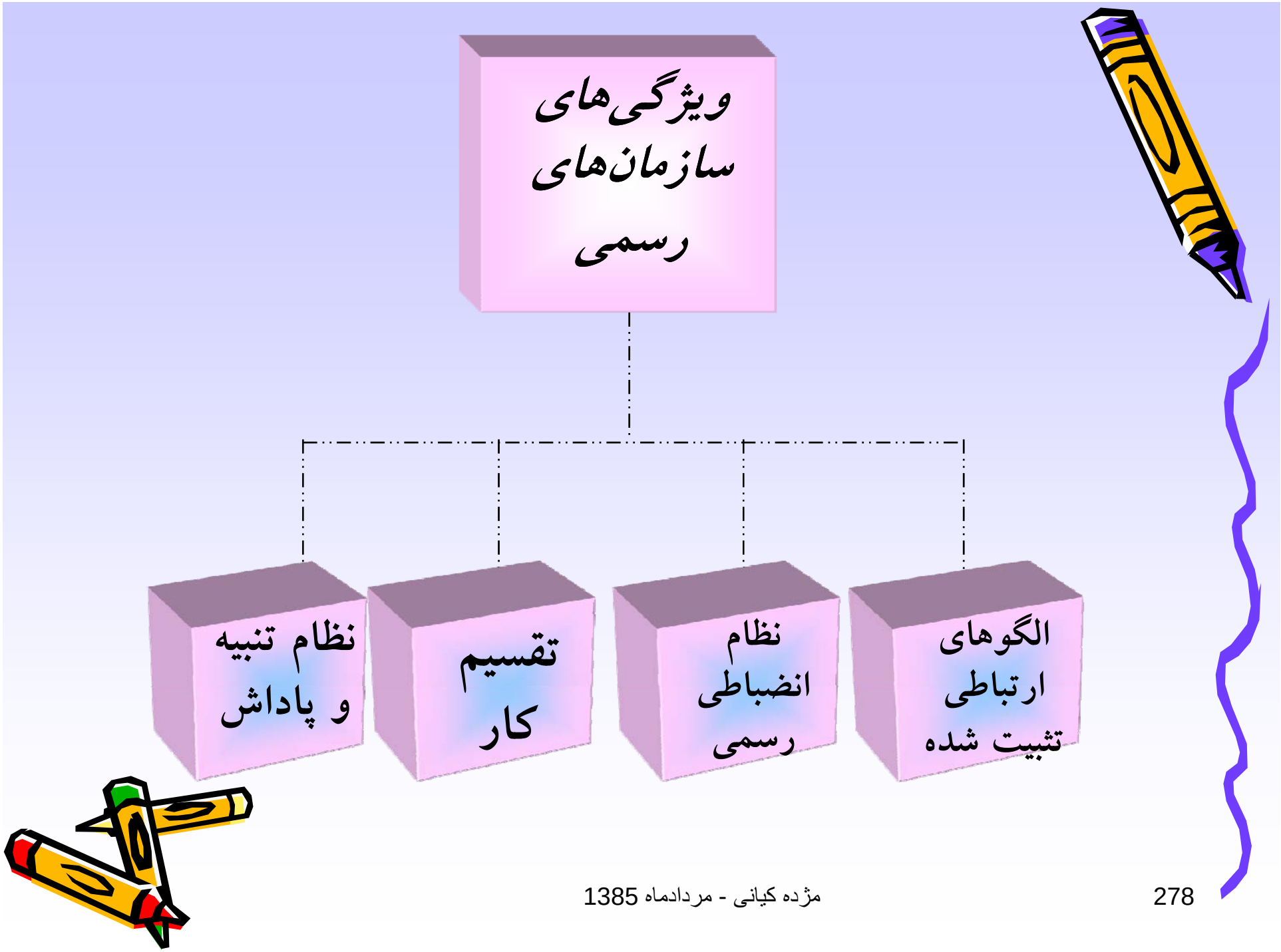
ویژگی‌های سازمان‌های رسمی
الگوهای ارتباطی تثبیت شده
نظام انضباطی رسمی
تقسیم کار
نظام تنبیه و پاداش

واکنش‌های فردی در برابر دیوان‌سالاری

- واکنش‌های فردی در برابر دیوان‌سالاری عبارتند از:
- شخصیت دیوان‌سالارانه عبارتند از عدم انعطاف پذیری مرد جهت تطبیق با موقعیت‌های جدید

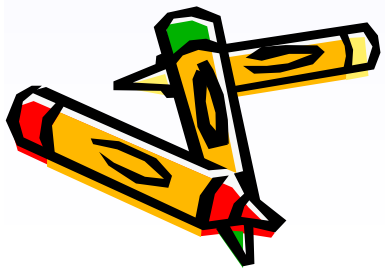

ادامهٔ بحث

- قالب‌گرایی به اطاعت کورکورانه از مقررات سازمان اطلاق می‌شود .
- جابه‌جایی هدف‌ها به جایگزینی اهداف شخصی به جای اهداف سازمانی گفته می‌شود .
- اخلاق حرفه‌ای پایبندی متخصصین سازمانی به اصول اخلاق حرفه اطلاق می‌شود.

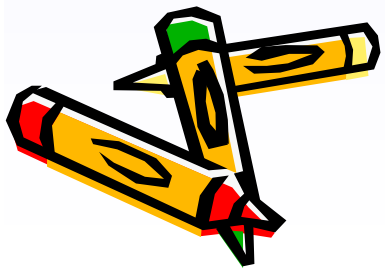

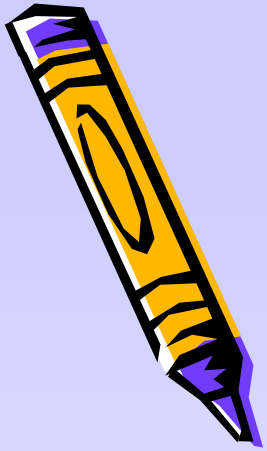

فصل 18

- قدرت اجتماعی

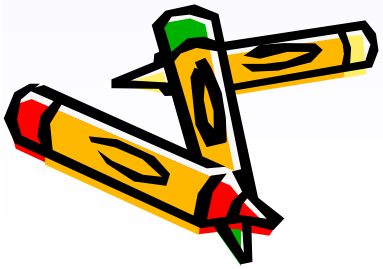

اهداف درس

- از دانشجویان انتظار می رود پس از پایان این برنامه :

1. قدرت اجتماعی را تعریف کند .
2. راه های تشخیص قدرت را نام ببرد .
3. قدرت شخصی و اجتماعی را تعریف کند .
4. منابع قدرت را بیان نماید .
5. شکل های اقتدار را توضیح دهد .

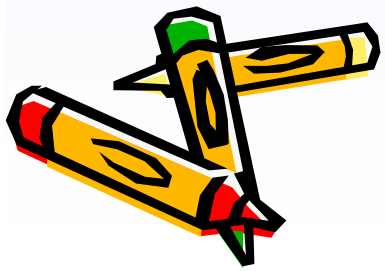

قدرت شخصی

- فردی که می‌تواند مسیر زندگی‌اش را بدون دخالت دیگران تعیین کند، قدرت شخصی دارد.

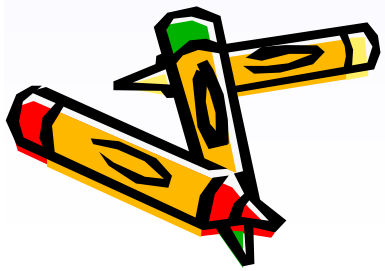

قدرت اجتماعی

- کسی که می تواند اعمال آدمهای پیرامون خودش را به گونه موثری داشته باشد ، دارای قدرت اجتماعی است .

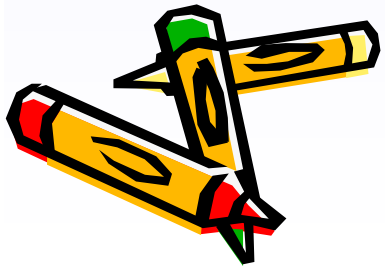

منابع قدرت

منابع قدرت عبارتند از:

1. توانایی نگهداری و نظارت بر منابع مالی
2. توانایی ناشی از اشغال یک سمت با نفوذ دولتی
3. توانایی ایجاد و حفظ یک کسب و کار موفق
4. توانایی کسب قدرت سیاسی

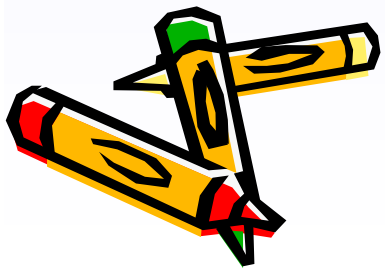

منابع قدرت
کسب و کار موفق
سمت با نفوذ دولتی
منابع مالی
کسب قدرت سیاسی

شکل‌های اقتدار

شکل‌های اقتدار عبارتند از:

1. **اقتدار قانونی و عقلایی**
2. **اقتدار سنتی**
3. **اقتدار فرهمندانه**

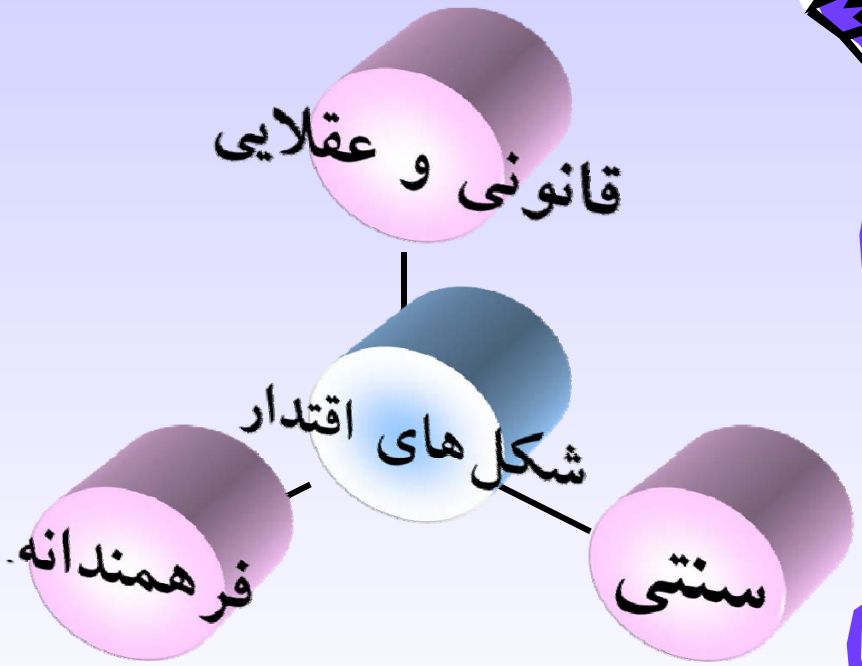

راه‌های تشخیص قدرت

راه‌های تشخیص قدرت عبارتند از:

1- **رهیافت اشتهار** که قابل اعتمادترین افراد اجتماع مورد بررسی ، پاسخ می‌دهند که قدرتمندترین افراد چه کسانی هستند.

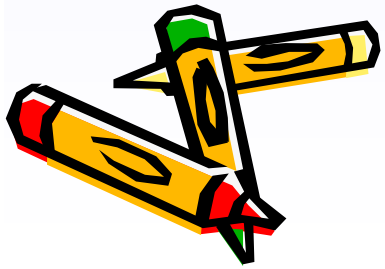

ادامهٔ بحث

2- **رهیافت مقامی** که بعد از تهیه لیست افراد صاحب قدرت اجتماع، تعیین می‌شود کدام سمت حیاتی است.

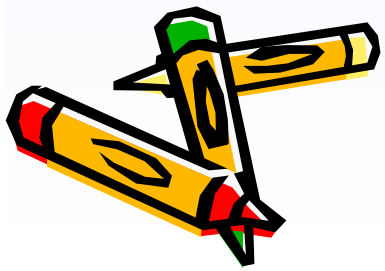

ادامهٔ بحث

3- **رهیافت تصمیم‌گیرانه** که محقق به مشاهده کسانی که در فرایند تصمیم‌گیری نقشی دارد می‌پردازد و مشخص می‌کند چه کسی قدرتمندتر است.

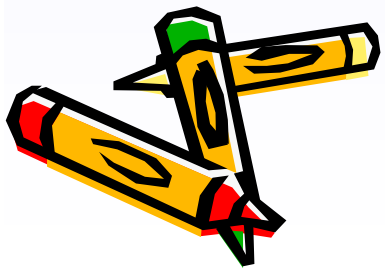

راه‌های تشخیص قدرت

- تصمیم گیرانه
- مقامی
- اشتهاری

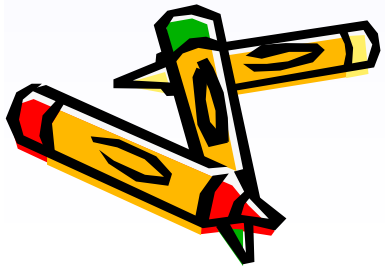

- – مارکس، مالکان وسایل تولید را گروهی می‌داند که قدرت مسلط بر جامعه را در دست دارند.

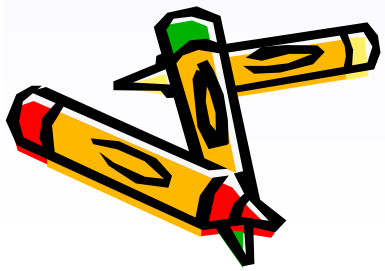

راه‌های تشخیص قدرت

راه‌های تشخیص قدرت عبارتند از:

1. رهیافت اشتهار که قابل اعتمادترین افراد اجتماع مورد بررسی، پاسخ می‌دهند که قدرتمندترین افراد چه کسانی هستند .

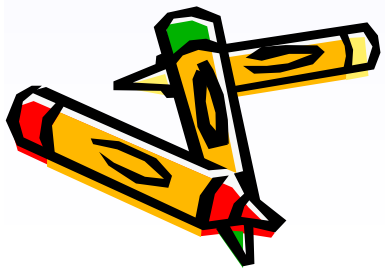

راه‌های تشخیص قدرت

2. رهیافت مقامی که بعد از تهیه لیست افراد صاحب قدرت اجتماع، تعیین می‌شود کدام سمت حیاتی است .

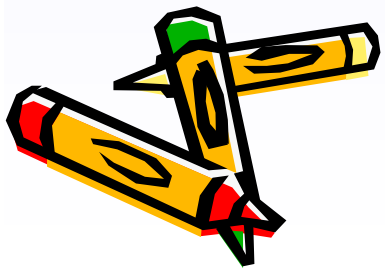

راه‌های تشخیص قدرت

- 3. رهیافت تصمیم‌گیرانه که محقق به مشاهده کسانی که در فرآیند تصمیم‌گیری نقش دارند و مشخص می‌کنند چه کسی قدرتمندتر است.

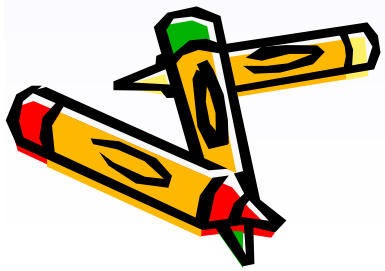

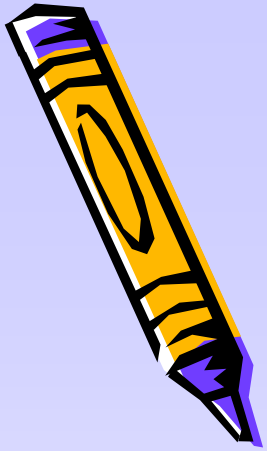

فصل 19

- جنبشهای اجتماعی

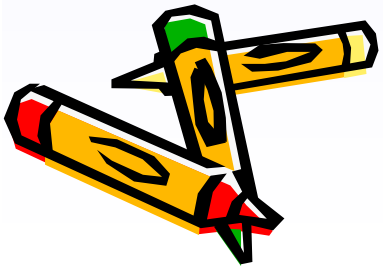

اهداف درس

- از دانشجویان انتظار می رود پس از پایان این برنامه :

1. جنبش اجتماعی را تعریف نماید .
2. ویژگی جنبش های اجتماعی را نام ببرد .
3. مراحل جنبش های اجتماعی را توضیح دهد .

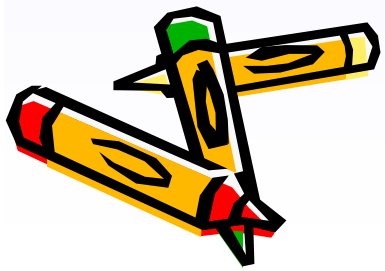

جنبش اجتماعی

- – جنبش اجتماعی هنگامی بوجود می‌آید که گروه سازمان یافته‌ای درصدد تغییر عناصری از جامعه برمی‌آید.

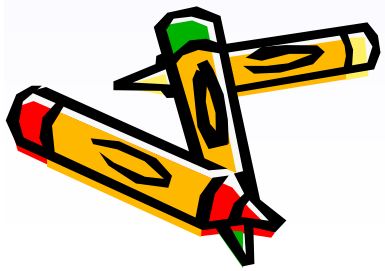

- تفاوت جنبش اجتماعی یا نهاد در این است که **نهاد دارای تداوم** است اما جنبش اجتماعی در مقایسه با نهاد دوام کمتری دارد.

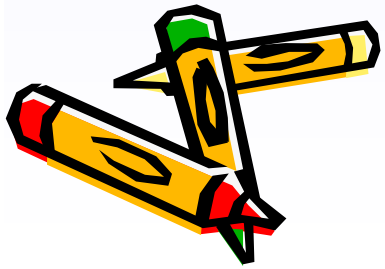

ویژگی‌های جنبش اجتماعی عبارتند از:

1. اهداف
2. برنامه
3. ایدئولوژی

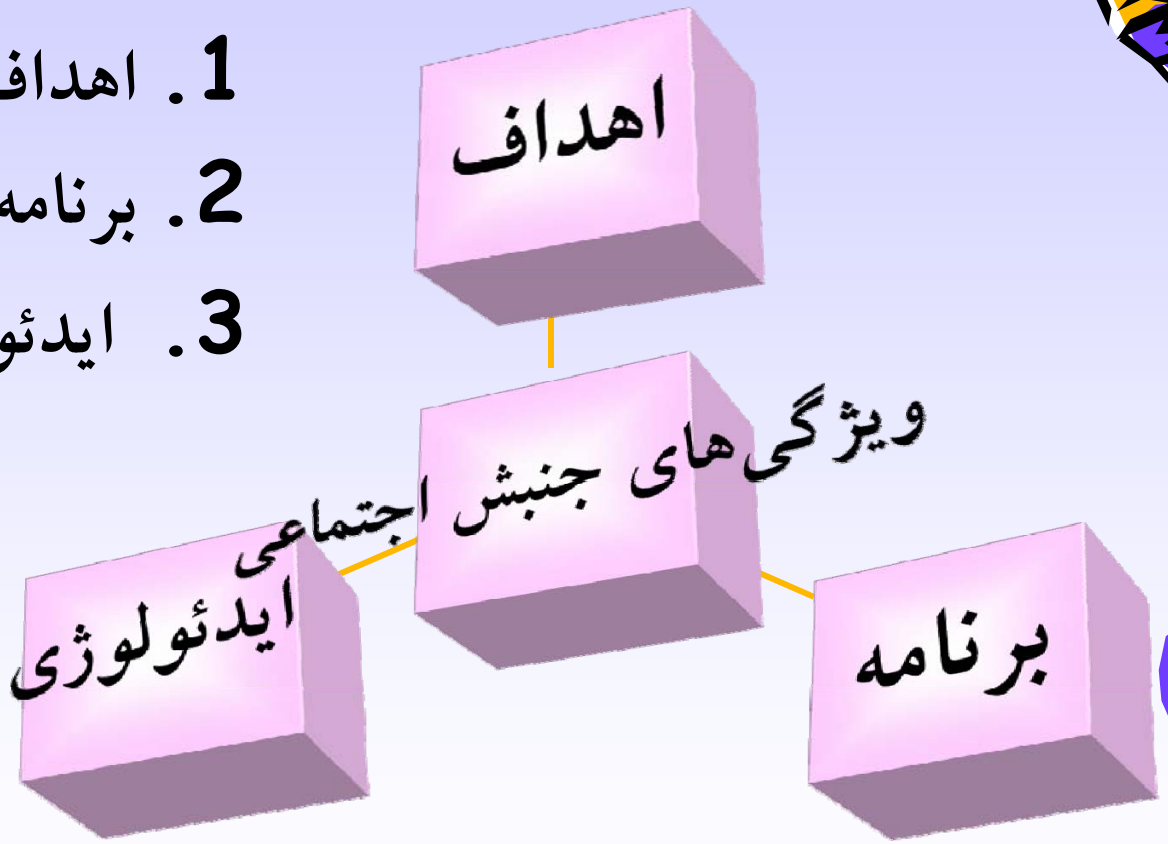

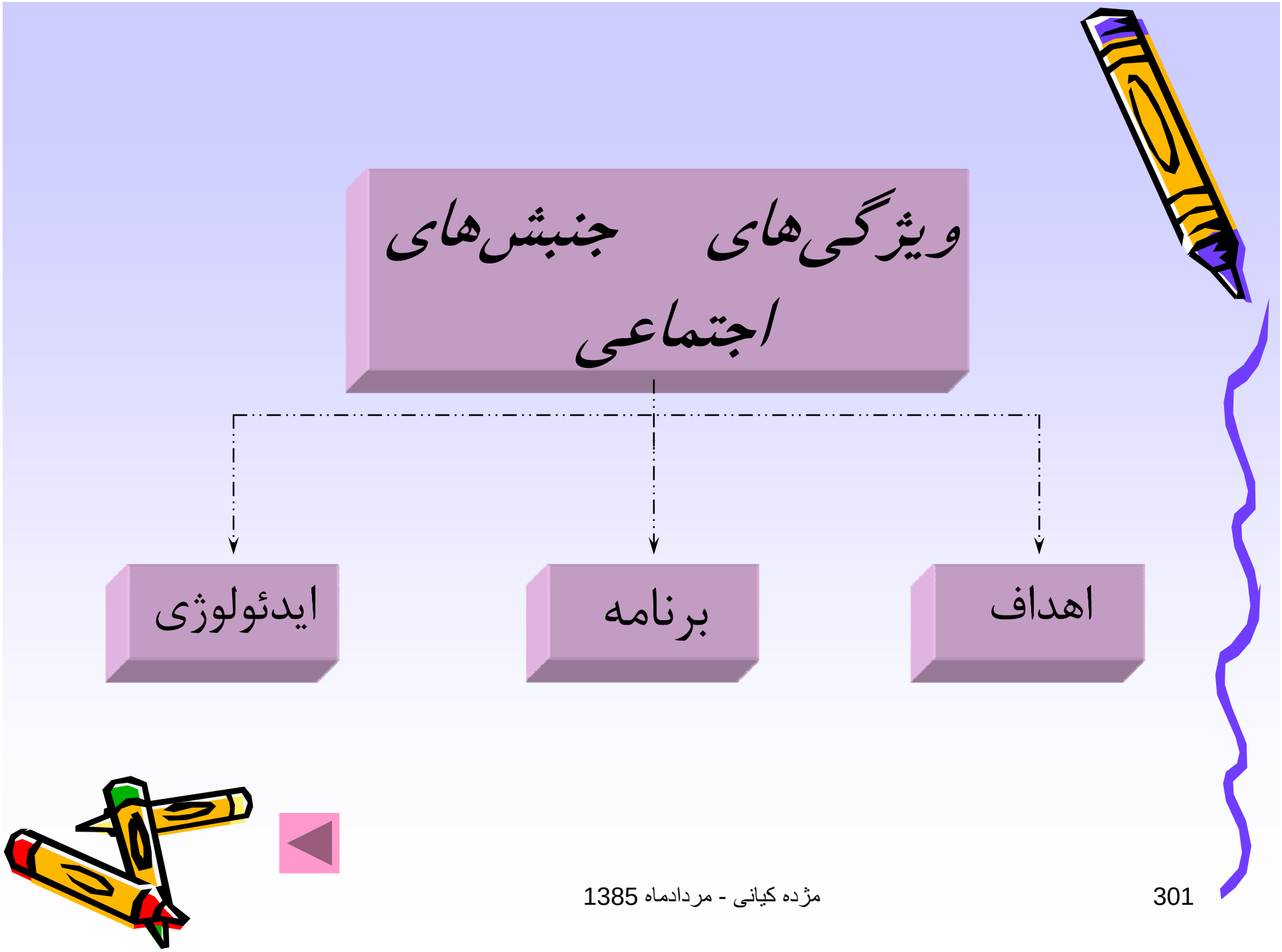
ویژگی‌های جنبش‌های اجتماعی
اهداف
برنامه
ایدئولوژی

مراحل جنبش‌های اجتماعی:

1. مرحله ناآرامی ← ناخرسندی گسترده.
2. برانگیختگی ← رهبران مردم را تحریک می‌کنند.
3. تشکل ← تشکیلات رسمی ← سلسله مراتب و روشن کردن ایدئولوژی صورت می‌گیرد

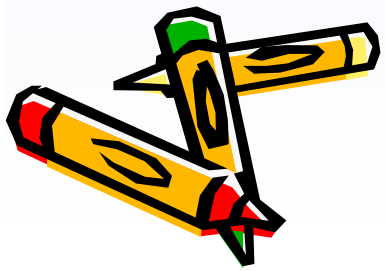

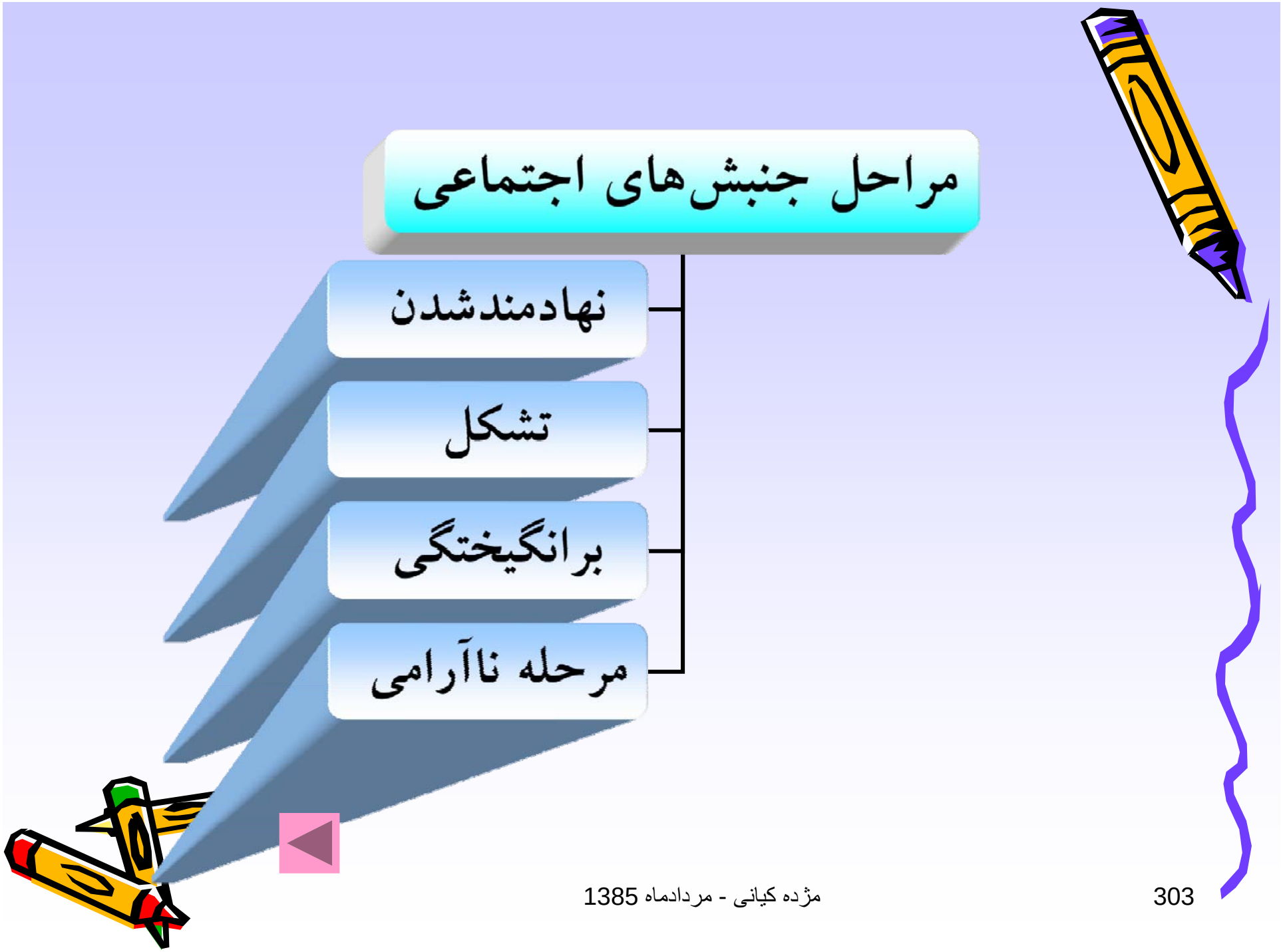
مراحل جنبش‌های اجتماعی
نهادمندشدن
تشکل
برانگیختگی
مرحله ناآرامی

مراحل جنبش‌های اجتماعی:

- **نهادمند شدن با ویژگی‌های**
  - دیوانسالاری
  - رهبری منضبط

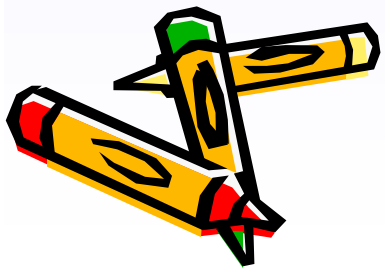

فصل 20

- دگرگونی اجتماعی و فرهنگی

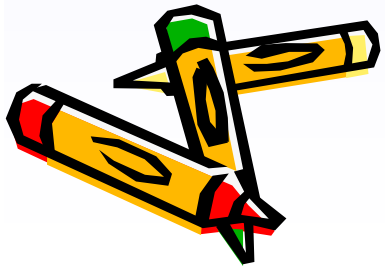

اهداف درس

- از دانشجویان انتظار می رود پس از پایان این برنامه :

1. دگرگونی اجتماعی و فرهنگی را تعریف کند .
2. عوامل مؤثر در دگرگونی ها را نام ببرد .
3. راه های مطرح شدن دگرگونی در جامعه را بیان نماید .
4. برنامه ریزی اجتماعی را تعریف کند .

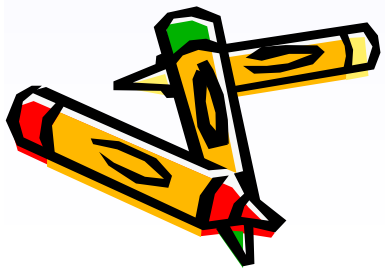

دگرگونی اجتماعی

- هر گونه دگرگونی در ساختار جامعه، دگـرگونی اجتماعی نامیده می‌شود.دگرگونی های اجـتماعی رابابد ازدگرگونی های فرهنگی جدا دانست زیرا این نوع دگرگونی ها درفرهنـــگ جامـــعه رخ می دهند.

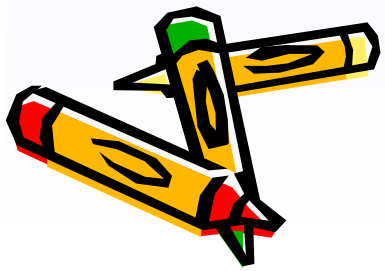

عوامل مؤثر در دگرگونی‌های اجتماعی و فرهنگی

- عوامل مؤثر در دگرگونی‌های اجتماعی و فرهنگی عبارتند از:

1- **عوامل جغرافیایی**
2- **عوامل تکنولوژیک**
3- **ایدئولوژی**
4- **رهبری**
5- **جمعیت**

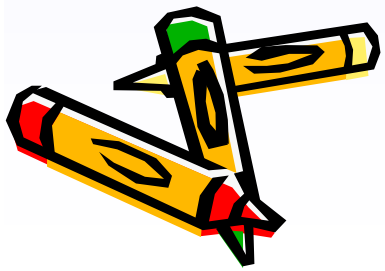

عوامل مؤثر در دگرگونی‌های اجتماعی
ایدئولوژی
تکنولوژیک
عوامل جغرافیایی
رهبری
جمعیت

راه‌های مطرح شدن دگرگونی در جامعه

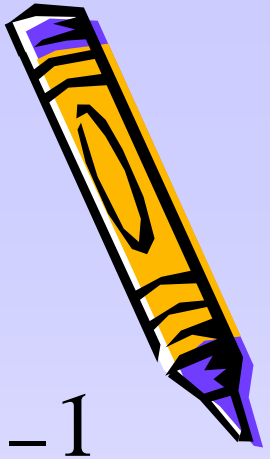

1- **اشاعه**: عبارت از مطرح شدن یک عضو نو در جامعه از طریق فرهنگ خارجی.

2- **ابداع**: آفرینش یک چیز نو است از طریق ترکیب عناصری که در فرهنگ داخلی یک جامعه وجود دارند.

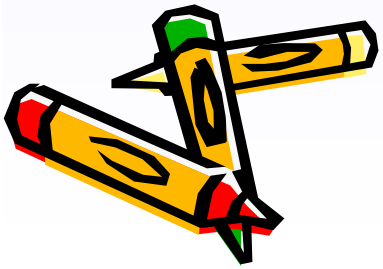

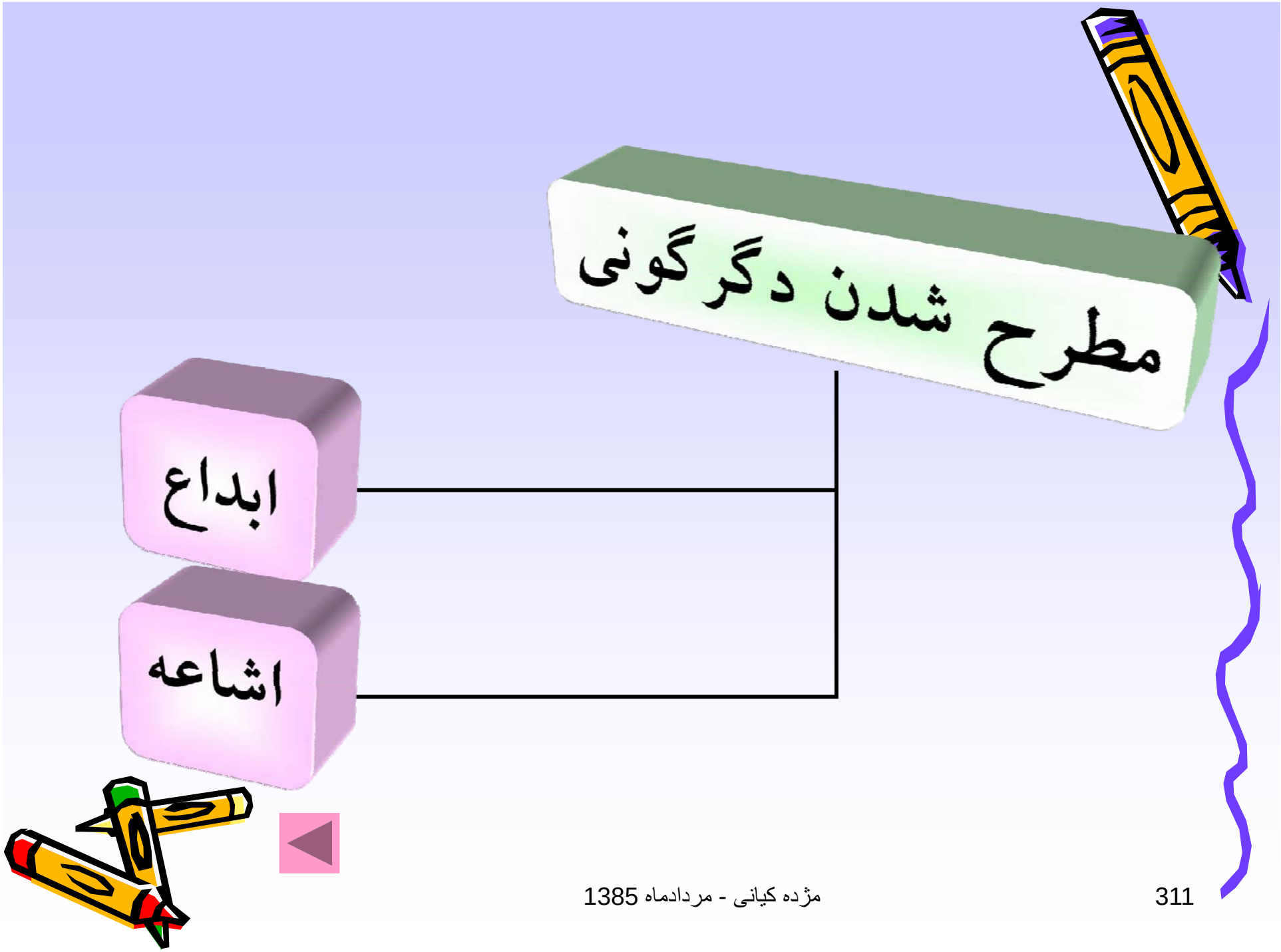
مطرح شدن دگرگونی
ابداع
اشاعه

برنامه ریزی اجتماعی

- برنامه ریزی اجتماعی به کوششی که دانشمندان اجتماعی به عمل می‌آورند تا فراگرد دگرگونی اجتماعی را به گونه‌ای هدایت کنند که این دگرگونی‌ها تا آن جا که ممکن است به سود جامعه تمام شوند، اطلاق می‌شود.

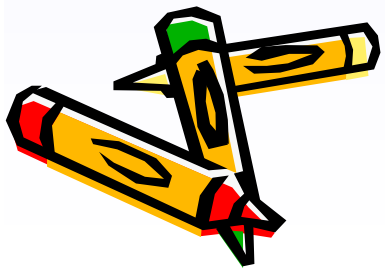

www.salampnu.com

سایت مرجع دانشجوی پیام نور

- ✓ نمونه سوالات پیام نور : بیش از ۱۱۰ هزار نمونه سوال همراه با پاسخنامه تستی و تشریحی
- ✓ کتاب ، جزوه و خلاصه دروس
- ✓ برنامه امتحانات
- ✓ منابع و لیست دروس هر ترم
- ✓ دانلود کاملا رایگان بیش از ۱۴۰ هزار فایل مختص دانشجویان پیام نور

www.salampnu.com